

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Komparace makroekonomického a institucionálního vývoje států EU-12

Bc. Eva Trasoňová

Diplomová práce

2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Eva TRASOŇOVÁ
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Ekonomika a management podniku
Název tématu: Komparace makroekonomického a institucionálního vývoje států EU-12

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

Evropská unie a proces jejího rozšiřování

Makroekonomická analýza států EU-12

Analýza institucionálního prostředí států EU-12 (hodnocení s využitím metodiky Světové banky „Governance Matters“)

Komparace získaných dat

Závěr

Seznam literatury

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

cca 50 stran

Forma zpracování diplomové práce:

tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

DANČÁK, B., HLOUŠEK, V., ŠIMÍČEK, V. Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. 309 s. ISBN 80-210-4062-9

CHMELÍK, J. A KOL., Pozornost, úplatek a korupce. Praha: Linde Praha, a.s. 2003. 222 s. ISBN 80-7201-434-X

MANDYSOVÁ, I., Evropská integrace. 1. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. 75 s. ISBN 80-7194-842

MLČOCH, L., Institucionální ekonomie. 1. vydání. Praha: Karolinum. 1996. 124 s. ISBN 80-7184-270-2

PITROVÁ, M., Institucionální struktura Evropské unie. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2000. 111 s. ISBN 80-210-2237-X

RUSMICOVÁ, L., SOUKUP, J. Makroekonomie: základní kurz. 5. vydání. Praha: Melandrium, 2003. 167 s. ISBN 80-86175-24-3

VOLEJNÍKOVÁ, J. Korupce v ekonomické teorii a praxi. Praha: Profess Consulting, 2007. 390 s. ISBN 978-80-7259-055-1

Jak funguje Evropská unie: Průvodce občana institucemi EU. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2004. 46 s. ISBN 92-894-6364-3

www.businessinfo.cz

www.czso.cz

www.euroskop.cz

www.evropska-unie.cz

www.transparency.cz

www.vsem.cz

www.worldbank.org

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

Ústav ekonomie

Datum zadání diplomové práce:

25. června 2008

Termín odevzdání diplomové práce:

1. května 2009

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 22. září 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skuteností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 15. 4. 2009

Eva Trasová

Děkuji vedoucí práce doc. Ing. Jolaně Volejníkové, Ph.D. za průběžnou kontrolu a podnětné připomínky k mé diplomové práci. Poděkování patří také všem institucím, které mi poskytly potřebné materiály.

ANOTACE

Práce si bere za cíl zhodnotit jednotlivé makroekonomické a institucionální ukazatele České republiky, Estonska, Lotyšska, Litvy, Polska, Slovenska, Maďarska, Slovinska, Malty, Kypru, Rumunska a Bulharska a poskytnout tak ucelený přehled o vývoji hospodářství v těchto zemích po jejich vstupu do EU. Institucionální kvalita je hodnocena pomocí ukazatelů Governance Matters, které jsou každoročně vydávány Světovou bankou. Výstupem práce je kromě komparace získaných dat také korelační analýza, která hodnotí vztah makroekonomických ukazatelů a ukazatelů institucionální kvality za rok 2007.

KLÍČOVÁ SLOVA

Evropská unie, makroekonomická výkonnost, institucionální prostředí, governance matters, korelační analýza

TITLE

Comparison of macroeconomic and institutional progression in countries EU-12

ANNOTATION

Aim of this diploma thesis is estimation of macroeconomic and institutional indicators in The Czech Republic, Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, Slovakia, Hungary, Slovenia, Malta, Cyprus, Romania and Bulgaria. Thesis wants to offer integrated summary of progression in economy of these countries after their entry to EU. Institutional quality is assessed by Governance Matters indicators. The World Bank publish these indicators every year. Output of the thesis is comparison of obtained data along with (as well as) correlation analysis. The correlation analysis evaluates relation of macroeconomic indicators and indicators of institutional quality in 2007.

KEYWORDS

European Union, macroeconomic capacity, institutional milieu, governance matters, correlation analysis

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 EVROPSKÁ UNIE A PROCES JEJÍHO ROZŠÍŘOVÁNÍ	11
1.1 CO JE TO EVROPSKÁ UNIE	11
1.2 HISTORIE VYTVÁŘENÍ VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ MEZI STÁTY EVROPY	11
1.3 POLITIKY EVROPSKÉ UNIE	14
1.4 INSTITUCE EVROPSKÉ UNIE	15
1.5 SCHENGENSKÝ PROSTOR	15
2 MAKROEKONOMICKÁ ANALÝZA STÁTŮ EU-12.....	17
2.1 BULHARSKÁ REPUBLIKA	17
2.1.1 <i>Hrubý domácí produkt</i>	17
2.1.2 <i>Nezaměstnanost</i>	18
2.1.3 <i>Inflace</i>	18
2.1.4 <i>Bilance se zahraničím</i>	18
2.2 ČESKÁ REPUBLIKA	19
2.2.1 <i>Hrubý domácí produkt</i>	19
2.2.2 <i>Nezaměstnanost</i>	20
2.2.3 <i>Inflace</i>	20
2.2.4 <i>Bilance se zahraničím</i>	21
2.3 KYPERSKÁ REPUBLIKA	21
2.3.1 <i>Hrubý domácí produkt</i>	22
2.3.2 <i>Nezaměstnanost</i>	22
2.3.3 <i>Inflace</i>	23
2.3.4 <i>Bilance se zahraničím</i>	23
2.4 LITEVSKÁ REPUBLIKA	24
2.4.1 <i>Hrubý domácí produkt</i>	24
2.4.2 <i>Nezaměstnanost</i>	25
2.4.3 <i>Inflace</i>	25
2.4.4 <i>Bilance se zahraničím</i>	25
2.5 LOTYŠSKÁ REPUBLIKA	26
2.5.1 <i>Hrubý domácí produkt</i>	26
2.5.2 <i>Nezaměstnanost</i>	27
2.5.3 <i>Inflace</i>	27
2.5.4 <i>Bilance se zahraničím</i>	27
2.6 MAĎARSKÁ REPUBLIKA	28
2.6.1 <i>Hrubý domácí produkt</i>	29
2.6.2 <i>Nezaměstnanost</i>	29
2.6.3 <i>Inflace</i>	29
2.6.4 <i>Bilance se zahraničím</i>	30

2.7	POLSKÁ REPUBLIKA	30
2.7.1	<i>Hrubý domácí produkt</i>	31
2.7.2	<i>Nezaměstnanost</i>	31
2.7.3	<i>Inflace</i>	32
2.7.4	<i>Bilance se zahraničím</i>	32
2.8	REPUBLIKA ESTONSKO	33
2.8.1	<i>Hrubý domácí produkt</i>	33
2.8.2	<i>Nezaměstnanost</i>	34
2.8.3	<i>Inflace</i>	34
2.8.4	<i>Bilance se zahraničím</i>	35
2.9	REPUBLIKA MALTA	35
2.9.1	<i>Hrubý domácí produkt</i>	36
2.9.2	<i>Nezaměstnanost</i>	36
2.9.3	<i>Inflace</i>	37
2.9.4	<i>Bilance se zahraničím</i>	37
2.10	REPUBLIKA SLOVINSKO	38
2.10.1	<i>Hrubý domácí produkt</i>	38
2.10.2	<i>Nezaměstnanost</i>	38
2.10.3	<i>Inflace</i>	39
2.10.4	<i>Bilance se zahraničím</i>	39
2.11	RUMUNSKO	40
2.11.1	<i>Hrubý domácí produkt</i>	40
2.11.2	<i>Nezaměstnanost</i>	40
2.11.3	<i>Inflace</i>	41
2.11.4	<i>Bilance se zahraničím</i>	41
2.12	SLOVENSKÁ REPUBLIKA	42
2.12.1	<i>Hrubý domácí produkt</i>	42
2.12.2	<i>Nezaměstnanost</i>	42
2.12.3	<i>Inflace</i>	43
2.12.4	<i>Bilance se zahraničím</i>	43
2.13	KOMPARACE MAKROEKONOMICKÝCH DAT	45
2.13.1	<i>Hrubý domácí produkt</i>	46
2.13.2	<i>Nezaměstnanost</i>	49
2.13.3	<i>Inflace</i>	51
2.13.4	<i>Bilance se zahraničím</i>	53
3	ANALÝZA INSTITUCIONÁLNÍHO PROSTŘEDÍ STÁTŮ EU-12	56
3.1	CHARAKTERISTIKA INSTITUCIONÁLNÍHO PROSTŘEDÍ	56
3.2	ORGANIZACE ZKOUMAJÍCÍ INSTITUCIONÁLNÍ KVALITU	57
3.2.1	<i>Demokracie, politická práva a svobody</i>	57
3.2.2	<i>Regulace</i>	58
3.2.3	<i>Korupce</i>	59
3.2.4	<i>Byrokracie</i>	60
3.2.5	<i>Další ukazatele měřící institucionální kvalitu</i>	61
3.3	HODNOCENÍ INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY S VYUŽITÍM METODIKY SVĚTOVÉ BANKY „GOVERNANCE MATTERS“	62
3.3.1	<i>Světová banka</i>	62
3.3.2	<i>Governance Matters</i>	62

3.4	KOMPARACE DAT INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY	65
3.4.1	<i>Úroveň demokracie, politická práva a svobody</i>	65
3.4.2	<i>Politická stabilita a absence násilí</i>	67
3.4.3	<i>Efektivnost vlády</i>	68
3.4.4	<i>Kvalita regulací</i>	70
3.4.5	<i>Právní řád</i>	73
3.4.6	<i>Kontrola korupce</i>	75
3.4.7	<i>Souhrnný indikátor institucionální kvality</i>	79
3.5	DÍLČÍ ZÁVĚR.....	80
4	KOMPARACE ZÍSKANÝCH DAT	81
4.1	KORELAČNÍ ANALÝZA	81
4.2	KORELACE INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY A MAKROEKONOMICKÝCH UKAZATELŮ	83
4.2.1	<i>Korelace souhrnných hodnot indikátorů institucionální kvality a HDP</i>	83
4.2.2	<i>Korelace institucionální kvality a růstu HDP</i>	84
4.2.3	<i>Korelace institucionální kvality a nezaměstnanosti</i>	85
4.2.4	<i>Korelace institucionální kvality a inflace</i>	85
4.2.5	<i>Korelace institucionální kvality a bilance se zahraničím</i>	87
	ZÁVĚR	89
	LITERATURA	97
	SEZNAM ZKRATEK	101
	SEZNAM GRAFŮ	103
	SEZNAM TABULEK	103
	SEZNAM PŘÍLOH	104
	PŘÍLOHY	

ÚVOD

Téma komparace makroekonomických ukazatelů a ukazatelů institucionální kvality států EU-12 jsem pro svou diplomovou práci zvolila vzhledem k aktuálnosti a také čtené a nezbytné diskutovanosti této problematiky.

Ne nepodstatným vodítkem při volbě tématu mi byla skutečnost, že české země, reprezentované králem Jiřím z Poděbrad, stály u zrodu idey evropského společenství. Zároveň tak byly na začátku dlouhého integračního procesu, který trvá do dnešních dnů a je zřejmé, že ještě řadu let bude toto sbližování a vyrovnávání jednotlivých států Evropy pokračovat jak v oblasti makroekonomické, tak i institucionální.

Cílem této práce je zhodnotit ekonomickou a institucionální výkonnost nových členských států Evropské unie (dále jen EU nebo Unie): České republiky, Estonska, Lotyšska, Litvy, Polska, Slovenska, Maďarska, Slovinska, Malty, Kypru, Rumunska a Bulharska, a poskytnout tak ucelený přehled o vývoji hospodářství v těchto zemích po jejich vstupu do EU.

Budu sledovat základní národohospodářské agregáty, jako je hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, inflace a saldo bilance se zahraničím. Těmito ukazateli měříme velikost celkového produktu vytvořeného v dané ekonomice, úroveň a dynamiku cen a nezaměstnanosti a také míru zapojení ekonomiky do celosvětového hospodářství. Tyto agregáty nám tak dávají celkový pohled na úroveň ekonomiky a s jejich pomocí lze země snadněji porovnávat a vyhodnocovat jejich národní hospodářství a snahu o začlenění se do Unie a vyrovnání se ostatním členským státům. Vedle těchto tvrdých dat budou předmětem mého zájmu také indikátory Governance Matters, které hodnotí kvalitu institucionálního prostředí jednotlivých států. Indikátory vycházejí z několika stovek různých individuálních měření. Kvalita správy je hodnocena z hlediska procesu volby, kontroly a obměny vlády, z hlediska schopnosti vlády účelně formulovat, zavádět a realizovat „zdravou“ politiku a z hlediska respektu občanů a státu k institucím, které určují vzájemné vztahy, ať již ekonomické či sociální. Každé hledisko je složeno ze dvou indikátorů, tudíž můžeme kvalitu správy hodnotit šesti agregovanými indikátory, tzv. indexy institucionální kvality (v práci označeny jako GM 1 až GM 6). Tyto indikátory jsou každoročně vydávány Světovou bankou, která se tak snaží vysvětlit např. proč daná ekonomika zaostává za ostatními. Tato data tak v některých případech lépe vypovídají o stavu hospodářství než statisticky měřená tvrdá data.

Pro správné pochopení práce je nutné dobře rozlišit pojem instituce ve smyslu organizace a ve smyslu pravidla a normy chování. Instituce jako organizace jsou v případě EU tvořeny především „institucionálním trojúhelníkem“, který se sestává z Evropského parlamentu, Rady EU a Evropské komise, a dalších organizací (viz kapitola 2.4). Instituce EU vyjadřují vůli vytvářet stále pevnější unii lidu Evropy, která vychází ze sdílení politické odpovědnosti. Instituce ale také můžeme chápat jako jakási pravidla hry a omezení, která vymezují vývoj společnosti jako takové, jejího státního zřízení i hospodářství a ekonomického chování lidí. Instituce v tomto pojetí dávají řád našemu životu a usnadňují ho. Rozlišujeme formální instituce a neformální společenské normy. Formální instituce jsou tvořeny zákony, tzn. psaným právem (např. ústava, zákony, ale i vnitroorganizační normy a řády atd.) i právem zvykovým. Neformální společenské normy a principy vhodného chování jsou tvořeny zvyky, tradicemi, obyčejí a obecně vzato vším, co nazýváme kulturou dané společnosti. Práce se zabývá institucemi právě v tomto druhém pojetí.

Výstupem práce je kromě komparace získaných dat také korelační analýza, která hodnotí vztah makroekonomických ukazatelů a ukazatelů institucionální kvality za rok 2007. Korelační analýza se obecně zabývá zkoumáním těsnosti vzájemného ovlivňování statistických znaků. Cílem práce tedy mimo jiné bude potvrdit či vyvrátit tvrzení institucionalistů, že zhoršení hodnot ukazatelů institucionální kvality vede ke zhoršení hodnot makroekonomických ukazatelů a naopak.

Práce je zaměřena na vývoj v letech 2004 – 2007. Údaje za rok 2007 jsou poslední kompletní, které se mi podařilo získat, neboť data za rok 2008 ještě nejsou v případě některých zemí dostupná. Práce byla dokončena v březnu 2009 a proto nezahrnuje vliv ekonomické krize na makroekonomickou výkonnost analyzovaných států.

Cíle diplomové práce

- Zhodnocení makroekonomických ukazatelů států EU-12.
- Zhodnocení institucionální kvality států EU-12.
- Analýza souvislostí mezi makroekonomickým a institucionálním prostředím států EU-12.
- Vliv vstupu zemí do EU na jejich národní hospodářství.
- Zhodnocení procesu přibližování nových členských států EU k původní EU-15.

1 EVROPSKÁ UNIE A PROCES JEJÍHO ROZŠIŘOVÁNÍ

1.1 CO JE TO EVROPSKÁ UNIE

EU je mezinárodní politické a ekonomické sjednocení států Evropy, které zajišťuje mír mezi členskými státy a prosperitu pro své občany. EU vytvořila společnou evropskou měnu Euro a jednotný trh bez hranic s volným pohybem osob, zboží, služeb a kapitálu. Stala se obchodní velmocí a vedoucí světovou silou v oblastech jako např. ochrana životního prostředí či rozvojová pomoc. Heslem EU je „United in diversity“, což v překladu znamená „Jednotná v rozmanitosti“.¹

Za svůj úspěch EU z velké části vděčí své jedinečné podstatě a způsobu, jakým funguje. EU totiž není federací jako Spojené státy americké a není ani mezivládní organizací jako OSN. Členské státy EU zůstávají nezávislými suverénními národy, ale sdružují svoji suverenitu, aby získaly sílu a světový vliv, kterého by žádný z nich sám nemohl dosáhnout.

Sdružování suverenity v praxi znamená, že členské státy delegují některé ze svých rozhodovacích pravomocí na evropské instituce, které byly vytvořeny proto, aby rozhodování o konkrétních věcech společného zájmu mohlo probíhat demokraticky na evropské úrovni.

1.2 HISTORIE VYTVÁŘENÍ VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ MEZI STÁTY EVROPY

Po druhé světové válce se Evropa ocitla v troskách, a proto 19. září 1946 předseda vlády Velké Británie Sir Winston Churchill vyzývá v Žurichu k založení Spojených států evropských a roku 1947 zakládá Hnutí za sjednocenou Evropu. Dne 16. dubna 1948 byla založena Organizace pro Evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC), aby koordinovala realizaci Marshallova plánu, který 5. června 1947 Spojené státy americké vyhlásily k obnově zničené Evropy. Díky Schumanově deklaraci v dubnu 1951 vzniklo

---

¹ Překlad podle článku IV-1 návrhu Smlouvy zakládající ústavu pro Evropu.

Evropské společenství uhlí a oceli, sdružující šest zemí: Belgii, Francii, Itálii, Lucembursko, Nizozemsko a SRN, tzv. Šestku. Smyslem uskupení je vytvořit společný dohled nad zásobami, těžbou, výrobou a obchodem uhlím a ocelí. Šestka podepisuje dne 25. března 1957 Římskou smlouvu, která zakládá Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii. Stockholmskou úmluvou sedmi evropských států (Dánska, Norska, Portugalska, Rakouska, Velké Británie, Švédsko a Švýcarska), která nabývá platnosti 24. ledna 1960, vzniká Evropské sdružení volného obchodu (ESVO). Celní unie EHS je vytvořena 1. července 1968. Ruší se tak poslední celní poplatky pro obchod uvnitř EHS a je zaveden společný vnější tarifní režim.

První rozšíření Společenství se datuje k 1. lednu 1973, kdy se připojuje Dánské království, Irská republika a Velká Británie, čímž vzniká tzv. Devítka. V roce 1979 se uskutečnily první všeobecné volby do Evropského parlamentu a také vznikl Evropský měnový systém.

Roku 1981 se desátým členem Evropských společenství stalo Řecko. Dalším, v pořadí již třetím, rozšířením 1. ledna 1986 se ke Společenství připojují Portugalská republika a Španělské království, čímž vzniká Dvanáctka. Zhroucením „železné opony“ v roce 1989 potom vzniká naděje na opravdu sjednocený kontinent. Hospodářská a měnová unie (HMU) vstupuje do první fáze vzniku 1. července 1990. Ve členských zemích Společenství je odstraněna většina zbývajících překážek pro pohyb kapitálu, posiluje se koordinace hospodářské politiky a spolupráce centrálních bank. Jednotný vnitřní trh, zakládající volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu, vstupuje v platnost 1. ledna 1993.

Podpisem Maastrichtské smlouvy nabývá dne 1. listopadu 1993 účinnosti Smlouva o Evropské unii. Čtvrté rozšíření završují 30. března 1994 jednání o vstupu Finské republiky, Rakouské republiky a Švédského království do EU. Ve dvanácti zemích eurozóny (Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko a Španělsko) vstupují 1. ledna 2002 do oběhu bankovky a mince měny Euro.

K pátému rozšíření EU dochází 1. května 2004; do EU vstupuje Česká republika, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Polsko, Slovensko, Maďarsko, Slovinsko, Malta a Kypr.

K zatím poslednímu rozšíření EU došlo 1. ledna 2007, kdy do Unie vstoupilo Bulharsko a Rumunsko. Stejně jako obyvatelé zemí, které jsou v EU od roku 2004, očekávali občané obou balkánských států zlepšení své životní úrovně a silnější ekonomický růst, než znaly doposud. Předseda Evropské komise José Manuel Barroso komentoval jejich vstup takto: *„Přistoupení Bulharska a Rumunska učiní naši Unii*

silnější.“ [33] Tím byla symbolicky dokončena pátá vlna největšího rozšíření v historii Evropských společenství.

Přijímání dalších členů souvisí s otázkou, zda je EU schopna se rozšiřovat a zároveň nadále efektivně fungovat. Jde o otázku funkčnosti a nikoli o zeměpisné hledisko. Smlouva o EU uvádí, že jakákoli evropská země, která respektuje hodnoty demokracie, lidských práv a právního státu, se může ucházet o členství v EU. To však neznamená, že se o členství musí ucházet všechny evropské země, ani že EU musí přijmout všechny žádosti o členství.

Kandidáty na budoucí členství jsou v současné době Chorvatsko, Bývalá jugoslávská republika, Makedonie a Turecko. Potenciálními kandidátskými zeměmi jsou Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá hora, Kosovo a Srbsko.

Mapy v příloze ilustrují území EU před a po vstupu deseti nových států a po vstupu Bulharska a Rumunska – viz Příloha A: Evropská unie – 15 států (stav k 30.3.1994), Příloha B: Evropská unie – 25 států (stav k 1.5.2004), Příloha C: Evropská unie – 27 států (stav k 1.1.2007). Tabulka 1: Postup evropské integrace přehledně znázorňuje sjednocování Evropy.

Tabulka 1: Postup evropské integrace

1952	1958	1967	1993	1999	2003	?
		Evropská společenství (ES*)	EVROPSKÁ UNIE			
Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)						
	EHS		Evropské společenství (ES)			
	Evropské společenství pro atomovou energii (Euroatom)					
		*ES:		→ ES		
		ESUO, EHS (ES od 1993), Euratom	Spravedlnost a vnitřní věci	Policejní a justiční spolupráce		
			Společná zahraniční a bezpečnostní politika			
Pařížská smlouva	Římské smlouvy	Slučovací smlouva	Maastrichtská smlouva	Amsterodamská smlouva	Niceská smlouva	Ústava EU

Zdroj: MANDYSOVÁ, I., *Evropská integrace*. 1. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. 97 s. ISBN 80-7194-842, s. 22.

1.3 POLITIKY EVROPSKÉ UNIE

EU neovlivňuje zdaleka všechny oblasti našeho života, jak by se někdy mohlo zdát. Její instituce mají jen ty pravomoci, které jim byly přiděleny ve smlouvách.

Podle Evropské komise pravomoci EU dělíme na:

Výlučné – zde má EU právo přijímat a určovat pravidla a členské státy mohou v těchto oblastech zasahovat jen s povolením Unie. Jedná se o společnou obchodní politiku a společný celní sazebník vůči třetím zemím, měnovou politiku pro dvanáct zemí eurozóny a vnitřní trh.

Sdílené – v těchto oblastech mohou členské státy vydávat legislativu za předpokladu, že tak již neučinila EU. Jedná se o následující oblasti: občanství, hospodářská a měnová unie, zemědělství a rybolov, vízová, přistěhovalecká a azylová politika, doprava, hospodářská soutěž, daně, sociální politika, životní prostředí, ochrana spotřebitele, regionální politika, hospodářská a sociální soudržnost atd.

Doplňující – v těchto oblastech, jako je např. politika zaměstnanosti a hospodářská politika, vzdělávání a školství, kultura, veřejné zdraví či věda a výzkum, se aktivita EU omezuje jen na podporu členských států.

V kompetenci členských států tak zůstávají oblasti ostatní, např. vnitřní organizace států, národní identita, organizace ozbrojených sil, veřejná správa, veřejný pořádek a bezpečnost, organizace justice, mzdová politika, organizace zdravotnických služeb, lékařská péče apod.

Maastrichtská smlouva rozšířila mezivládní spolupráci mezi členskými zeměmi EU, a to především v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky a v oblasti justice a vnitřních věcí.

Dále EU přijímá různé iniciativy, politiky a strategie, které navazují na stávající politiky a dále je prohlubují. Týkají se například vztahů s novými sousedy rozšířené EU nebo zdokonalení konkurenceschopnosti celkové ekonomiky EU ve světě.

1.4 INSTITUTE EVROPSKÉ UNIE

Institute EU (zde chápány jako organizace) vyjadřují vůli vytvářet stále pevnější unii lidu Evropy, která vychází ze sdílení politické odpovědnosti: Komise navrhuje, Evropský parlament doporučuje, Rada EU rozhoduje a Soudní dvůr řeší spory. Evropská rada, která je sestavena z hlav států nebo vlád a z předsedy Komise, je politickým orgánem, jehož smyslem je dát EU potřebný stimul pro její další rozvoj a určovat obecné směřování její politiky.

S rozšiřováním odpovědnosti EU se rozrůstaly i její instituce a rostl jejich počet. Evropský parlament je nyní volen přímo a získal nové pravomoci, Evropský účetní dvůr hraje klíčovou roli při kontrole financí, Evropská investiční banka se stala důležitým finančním zdrojem pro hospodářský rozvoj, Hospodářský a sociální výbor potvrdil význam diskuse a spolupráce mezi sociálními partnery, Výbor regionů reprezentuje regionální zájmy v EU, Evropský ombudsman dozírá na dobrou praxi při činnosti institucí Společenství a hlavním cílem Evropské centrální banky je péče o cenovou stabilitu. Kromě výše uvedených fungují ještě další instituce jako např. interinstitucionální orgány, specializované subjekty a agentury, které mají na starost technické, vědecké a řídicí úkoly.

Jak tedy můžeme vidět, správní oblast v EU zastřešuje mnoho institucí, což je dáno širokým spektrem oblastí, jež musí zastřešit. Často řešenou otázkou však je, zda přebujelá administrativa naopak nebrzdí rozvoj EU a objevují se hlasy pro zmenšení byrokratického aparátu, který má usměrňovat kroky celé EU i jejích jednotlivých členů.

1.5 SCHENGENSKÝ PROSTOR

V souvislosti s integračními procesy v Evropě bych ráda okrajově zmínila i v současnosti často diskutovaný Schengenský prostor.² Schengenský prostor je území některých evropských států (zemí Schengenské dohody), na kterém mohou osoby překračovat hranice těchto smluvních států na kterémkoliv místě a nemusejí přitom podstoupit hraniční kontrolu. Země v Schengenském prostoru zavedly pro celou oblast společnou vízovou

---

² Prostor se označuje podle obce Schengen v Lucembursku, kde byla roku 1985 podepsána Schengenská dohoda a roku 1990 také prováděcí úmluva.

politiku a dohodly se na účinných kontrolách na svých vnějších hranicích. Vnitřní hranice z hlediska pohybu osob a zboží v podstatě neexistují. Kontrolu na vnitřních hranicích lze obnovit na omezenou dobu, pokud je to nezbytné pro zachování veřejného pořádku či vnitrostátní bezpečnosti.

Zakládajícími členy Schengenského prostoru je pět členských států EU, a to Francie, Německo, Belgie, Lucembursko a Nizozemsko, které se 14. června 1985 dohodly na zrušení veškerých kontrol osob cestujících v rámci těchto zemí. V současné době prostor zahrnuje v podstatě všechny členské státy EU kromě Irska a Velké Británie. Tyto země sice v roce 2000 Schengenskou dohodu podepsaly, ale účastní se jen částečně např. v oblasti policejní spolupráce. Členy Schengenského prostoru jsou kromě států EU také Island a Norsko. Devět zemí, které v roce 2004 přistoupily k EU, vstoupilo do Schengenského prostoru 21. prosince 2007. Kypr požádal o odklad a ještě se této politiky plně neúčastní. Součástí prostoru také nejsou nejmladší členové EU Bulharsko a Rumunsko.

2 MAKROEKONOMICKÁ ANALÝZA STÁTŮ EU-12

2.1 BULHARSKÁ REPUBLIKA

Tento hornatý stát nalezneme na jihovýchodě Evropy na Balkánském poloostrově. Bulharsko je zařazeno na 4. místo v seznamu UNESCO díky svým kulturním a historickým památkám. Nejen proto zde v posledních letech vzrůstá turistická návštěvnost. Celkem 82,6 % obyvatel vyznává Islám a 9,4 % obyvatel má tureckou národnost, proto se v některých částech země toleruje turečtina jako úřední jazyk. Bulharsko je jedním ze dvou nejmladších členů EU a je i členem mnoha mezinárodních organizací jako např. OSN, NATO, MMF, WTO, Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj, IAEA, Mezinárodní námořní organizace, WHO či Světové turistické organizace.

Hned v prvním roce členství v EU se v hospodářském vývoji objevilo několik rozdílných trendů. Hospodářský růst se mírně zpomalil, inflace zaznamenala nebývale vysoký nárůst, deficit zahraničního obchodu se zvýšil a asi jediným pozitivem je snížení nezaměstnanosti. Celkově se z těchto informací dá usuzovat, že vstup do EU ekonomiku nenastartoval. To není příznivá zpráva vzhledem k tomu, že již před vstupem měla země nižší ekonomickou i životní úroveň v porovnání s ostatními členskými státy EU. Pokud se Bulharsku podaří snížit korupci a omezit organizovaný zločin, jak EU požaduje, může se zvýšit přitažlivost ekonomiky pro investory a to hlavně díky levné pracovní síle.

2.1.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

Bulharsko vstoupilo do EU jako země s výrazným ekonomickým růstem. Od roku 2001 zvýšilo svůj růst téměř dvakrát (viz tabulka 2). Přestože za rok od vstupu došlo k mírnému snížení tempa hospodářského růstu (z 6,3 % na 6,2 %), zejména v důsledku nezvykle hlubokého 26 %-ního propadu přidané hodnoty v agrárním sektoru, zrychlil se růst přidané hodnoty v průmyslové výrobě (14 %). Hlavním tahounem ekonomiky je oživená průmyslová výroba a výroba rostlinná, především pěstování pšenice. Na ekonomickém růstu se podílí zejména soukromý sektor, který vytváří 82 % HDP.

2.1.2 NEZAMĚSTNANOST

Bulharsku se podařilo od roku 2001 snížit nezaměstnanost téměř sedmkrát (viz tabulka 2). Snížení nezaměstnanosti na 6,9 % v roce 2007 lze přičíst snaze občanů za pomoci EU posílit hospodářský růst země a vládnímu programu financování pracovních míst. Obecně jsou platy nízké a Bulhaři většinou musí tvrdě pracovat, aby se uživil. Vítaným přivýdělkem je pro ně například ubytovávání turistů, které může až zdvojnásobit měsíční příjem jednotlivce.

2.1.3 INFLACE

Bulharsko vstupovalo do EU s inflací ve výši 7,3 %, tj. s hodnotou prakticky shodnou se začátkem sledovaného období. Výrazný pokles v roce 2003 byl způsoben přechodným snížením cen pohonných hmot (viz tabulka 2). V roce 2007 zaznamenalo Bulharsko prudký meziroční nárůst inflace, který byl ovlivněn zejména zdražením potravin o 21 %. Příčinou tohoto zdražení byla nižší úroda zemědělských plodin i růst cen na světových trzích, zejména v EU. Díky vysoké inflaci je tak odloženo připojení k ERM-II a tudíž i následné přijetí Eura. V roce 2008 se očekává další zvyšování inflace, a to díky zvyšování spotřebních daní na tabákové výrobky, benzín a naftu a zvyšování cen energií. Zajímavostí je, že bulharské Leva je pevně vázáno na Euro v kurzu 1 EUR = 1,9558 BGN.

2.1.4 BILANCE SE ZAHRANIČÍM

Saldo obchodní bilance se neustále zhoršuje viz tabulka 2. Poptávka po investicích zaznamenává rostoucí trend, což ovšem způsobuje prohloubení schodku zahraničního obchodu (- 7,4 mld. EUR) i běžného účtu platební bilance (- 6,4 mld. EUR, což činí téměř 22 % HDP). Na rozdíl od předchozích let příliv přímých zahraničních investic nedokázal pokrýt deficit běžného účtu. Výrazněji narůstá dovoz investičního zboží, který je způsoben závislostí země na dovozu energetických surovin, zejména ropy a zemního plynu. Exportní potenciál země není v současné době zcela využitý, domácí spotřeba je na vzestupu a někteří odborníci varují před přehřátím ekonomiky a dopadem tohoto negativního jevu na stabilitu domácí měny.

Tabulka 2: Základní ekonomické ukazatele Bulharska

	Jednotka/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	%	3,7	3,4	5,0	6,6	6,2	6,3	6,2
HDP *	mld. EUR	12,8	13,9	15,6	19,6	21,4	25,1	28,9
HDP/obyv. *	EUR	1 785	1 963	2 171	2 551	2 827	3 260	3 753
Míra nezaměst.	%	19,7	16,6	13,5	12,2	10,7	9,1	6,9
Míra inflace	%	7,4	5,8	2,3	6,1	5,0	7,3	12,5
Obchod. bilance	mld. EUR	- 1,1	- 1,4	- 1,9	- 2,3	- 3,5	- 4,7	- 6,4

* v běžných cenách
Zdroj: Eurostat

2.2 ČESKÁ REPUBLIKA

ČR jako demokratická parlamentní republika vznikla 1. 1. 1993 coby nástupnický stát po mírovém rozdělení České a Slovenské federativní republiky. ČR je členem mnoha mezinárodních organizací: OSN, OECD, NATO, WTO, ILO, OBSE či Visegrádské skupiny. Prostřednictvím těchto organizací může pomáhat, anebo se jí samotné dostává pomoci.

ČR vykazuje jednu z nejstabilnějších a nejvíce prosperujících ekonomik ze všech postkomunistických zemí. Jejím základem je strojírenský, elektrotechnický, chemický, potravinářský a hutnický průmysl, doplněný službami. Zemědělství a ostatní prvovýroba má v současné době jen malý význam.

2.2.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

ČR se v současné době řadí mezi státy EU s nejrychleji rostoucí ekonomikou a ještě více tak upevňuje svou ekonomickou pozici v mezinárodním měřítku. České hospodářství jako celek prošlo v období let 1993 – 2004 razantní strukturální změnou. Došlo ke snížení podílu zemědělství a průmyslu na tvorbě HDP ve prospěch podílu sektoru služeb.

HDP od roku 2001 do roku 2005 vzrostl zhruba 2,5-krát a do roku 2007 si udržoval stabilní úroveň (viz tabulka 3). Hlavním nositelem růstu HDP se v posledních letech stává domácí poptávka, která se nejvíce projevuje v tvorbě fixního kapitálu. Zdrojem nárůstu tvorby hrubého fixního kapitálu byly především investice do budov a staveb, podporované přímými zahraničními investicemi. Dalším nositelem růstu HDP je poptávka domácností,

což je do značné míry ovlivněno odrazem vývoje reálných příjmů domácností, spotřeby na úvěr a v neposlední řadě také očekáváním příznivého budoucího vývoje.

2.2.2 NEZAMĚSTNANOST

Rozsah šetření a ukazatele zaměstnanosti a nezaměstnanosti v ČR plně odpovídají definicím ILO a metodickým doporučením Eurostatu. Z demografického hlediska zasahuje ČR v posledních letech nepříznivý trend. Ubývá ekonomicky aktivního obyvatelstva a na druhou stranu přibývá obyvatel v neproduktivním věku, společnost tedy stárne. S tím souvisí i deficit důchodových účtů a velmi vysoký podíl mandatorních výdajů na celkových výdajích státního rozpočtu. Je tedy nevyhnutelné provést co nejrychleji nepopulární penzijní reformu, která by efektivně vyřešila financování důchodů. Výše uvedený vývoj paradoxně působí pozitivně na celkovou míru nezaměstnanosti. Se snižováním počtu ekonomicky aktivních obyvatel se snižuje také míra nezaměstnanosti. Jde však o zanedbatelnou irelevantní změnu.

Zásadními faktory, které v ČR působí na výši nezaměstnanosti, jsou restrukturalizace podniků a investice do průmyslových zón. Zatímco díky restrukturalizaci podniků nebo vlivem úplného zániku daného podniku nezaměstnaných přibývá, do nově vybudovaných zón se v dnešní době stále častěji daří přilákat zahraniční investory, kteří zde investují do poboček zahraničních společností a vytvářejí tak nová pracovní místa. Významnou roli také zaujímá státní politika aktivní zaměstnanosti, která vyvolává růst zaměstnanosti, a zvyšování ekonomické výkonnosti základních odvětví. Od roku 2001 klesla díky těmto faktorům nezaměstnanost o 2,2 % (viz tabulka 3). Tím se strukturální nesoulad mezi vyšší nabídkou a nižší poptávkou na trhu práce mírně zmenšil.

2.2.3 INFLACE

Tento cenový index poměřuje úroveň cen vybraného koše reprezentativních výrobků a služeb, který v ČR obsahuje asi 790 položek, ve dvou srovnávaných obdobích.

V ČR se podařilo snížit míru inflace na úroveň odpovídající zemím EU. Během roku 2003 se dokonce pohybovala v hodnotách okolo nuly a v roce 2007 činila pouze 2,8 % (viz tabulka 3). K růstu inflace přispívá především růst cen potravin, pohonných hmot a světových cen energií. Jejich růst byl zmírněn posilováním koruny jen z části. Na zvýšení cenové hladiny se též podílely vyšší mzdové náklady a spotřebitelská poptávka.

2.2.4 BILANCE SE ZAHRANIČÍM

Zahraniční obchod v roce 2007 dosáhl podle Českého statistického úřadu nejlepšího výsledku za dobu existence samostatné ČR (viz tabulka 3). Obrat zahraničního obchodu vzrostl 5,7-krát oproti roku 1993. ČR je tak stále jednou z nejotevřenějších ekonomik v EU. ČR jako jediná z nových států vykázala kladné saldo zahraničního obchodu a dosáhla tedy opačného poměru vývozu a dovozu než na počátku sledovaného období.

Kladná bilance zahraničního obchodu je od roku 2005 ovlivněna mnoha vlivy. Pozitivně na obchodní bilanci působí zejména pokračující růst průmyslové produkce, příliv přímých zahraničních investic v uplynulých letech, příznivý vývoj směnných relací, ekonomický růst ve státech EU. Na zahraničním obchodu se nejvíce podílely stroje a dopravní prostředky, polotovary a materiály, průmyslové spotřební zboží, chemikálie a zemědělské a potravinářské výrobky. Hodnota vývozu na jednoho obyvatele činila v roce 2007 zhruba 240 000 Kč. Vývoz oproti roku 2006 vzrostl o 15,0 % a dovoz o 13,1 %.

Tabulka 3: Základní ekonomické ukazatele České republiky

	Jednotka/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	%	2,5	1,9	3,6	4,2	6,1	6,8	6,6
HDP *	mld. EUR	69,1	80,0	80,9	87,2	99,7	11,3	12,7
HDP/obyv. *	EUR	6 753	7 843	7 932	8 544	9 745	11068	12420
Míra nezaměst.	%	8,8	8,1	7,3	7,8	8,3	8,1	6,6
Míra inflace	%	4,7	1,8	0,1	2,8	1,9	2,5	2,8
Obchod. bilance	mld. EUR	- 3,5	- 2,3	- 2,1	- 0,8	1,3	1,5	3,1

* v běžných cenách

Zdroj: Český statistický úřad, Česká národní banka, Ministerstvo financí

2.3 KYPERSKÁ REPUBLIKA

Počet obyvatel celého ostrova je odhadován na 837 320, z čehož ve vládou kontrolovaných územích (tj. 57 % rozlohy státu) jich žije 749 200. Kyperská republika je členem OSN a jejích specializovaných agencí (včetně UNCTAD, IAEA, ILO, IMO, UNESCO, UNIDO, WHO, WIPO), Světové obchodní organizace, Světové banky, MMF, Rady Evropy, OBSE či Britského společenství národů.

Kypr je hospodářsky vyspělým státem s malou otevřenou ekonomikou, citlivou na vnější vlivy. Tato citlivost je dána nejenom velikostí ekonomiky, ale i velkou sektorovou koncentrací. Ve srovnání s ostatními novými členskými státy EU Kypr v posledních letech dosahoval nízké úrovně hospodářského růstu. K pozitivnímu obratu v růstu HDP došlo v roce 2004. Kypr má příznivé podnikatelské prostředí, kvalitní právní systém přizpůsobený pro podnikání, dobře fungující bankovní soustavu, kvalitní obchodní služby, poměrně moderní infrastrukturu, vzdělanou pracovní sílu a nízký stupeň kriminality. Významným impulsem pro hospodářství je členství v EU. Přesto, že odlehlost od vnitřního trhu EU neumožňuje plně využít všechny jeho výhody, ambicí Kypru i nadále zůstává těžit ze své geografické polohy a i do budoucna fungovat jako most mezi EU a Blízkým východem. Od 1. 1. 2008 používá Kypr společnou měnu Euro.

2.3.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

Vývoj HDP má až na drobný výkyv v roce 2002 setrvalou tendenci (viz tabulka 4). Tři čtvrtiny HDP jsou dlouhodobě tvořeny službami, což ale vede k oslabení významu jiných sektorů, ke snížení jejich konkurenceschopnosti a také ke zvýšení závislosti na okolním světě. V roce 2007 rostl HDP o 1,2 % více než v předchozím roce. Největším stimulem pro tento růst byl růst v sektoru finančních služeb a realit a ve stavebnictví na straně nabídky. Na straně poptávky to byl růst soukromé spotřeby a tvorba hrubého fixního kapitálu. Růst soukromé spotřeby byl způsoben vyšší zaměstnaností, vyššími mzdami a růstem spotřebitelských úvěrů. Investice byly z velké části tvořeny stavbou bytů, domů a infrastruktury a nákupem strojů a zařízení, zejména ve zpracovatelském průmyslu

2.3.2 NEZAMĚSTNANOST

Nezaměstnanost se stále drží na nízké úrovni a za sledované období se zvýšila pouze o 0,8 % (viz tabulka 4). Kypr má také dlouhodobě třetí nejvyšší míru zaměstnanosti v EU, ale zároveň nejnižší mezi novými členskými státy.

Nejvíce osob (73,1 %) je zaměstnáno ve službách, 22,5 % v průmyslu a jen 4,4 % v zemědělství. Podle nesumarizovaných dostupných statistických údajů na Kypru oficiálně pracuje zhruba 60 000 cizinců, kteří tvoří asi 16 % pracovní síly (údaj z konvergenčního programu z prosince 2006). Pracovní trh je po vstupu do EU plně liberalizován pro občany všech členských států. V současné době je z České republiky registrováno k sociálnímu pojištění necelých 500 zaměstnanců.

2.3.3 INFLACE

Kypr vykazuje za sledované období také konstantní hodnoty inflace (viz tabulka 4). Důvodem inflace jsou především vysoké ceny ropy, které se promítly hlavně v kategorii bydlení, voda, elektřina a plyn, katastrofální nedostatek pitné vody a růst cen potravin. Ostrov se tak pohybuje v nekonečné spirále – pitnou vodu se snaží získávat odsolováním mořské vody, ale přístroje jsou poháněné ropou, stejně jako klimatizace, v kyperském klimatu naprosto nezbytná. Inflace měřena indexem spotřebitelských cen v roce 2007 dosáhla uspokojivých 2,4 %.

2.3.4 BILANCE SE ZAHRANIČÍM

Kypr má jednoznačně dovozně orientovanou ekonomiku. Jako malá ostrovní ekonomika s nízkým počtem obyvatel je historicky závislý na dovozech. Svědčí o tom také to, že dovoz téměř pětinasobně převyšuje vývoz. Zahraniční obchod vykazuje zvyšující se pasivní bilanci (viz tabulka 4). Pomyslné nůžky se každým rokem více rozevírají. V roce 2007 se celkem dařilo exportovat, zejména díky snížení reexportu. Nejvíce se vyvážely chemické produkty, textilie a strojní vybavení. Největšími dovozními artikly jsou nerostné suroviny, stroje, zařízení a vozidla. Významnějšími obchodními partnery jsou pro Kypr stále země EU; nejdůležitějšími jsou Řecko, Německo, Velká Británie a Itálie. Obchod s Bulharskem a Rumunskem po jejich vstupu do EU se více než zdvojnásobil oproti roku 2006.

Tabulka 4: Základní ekonomické ukazatele Kypru

	Jednotka/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	%	7,5	4,4	7,0	6,5	6,7	6,4	7,6
HDP *	mld. EUR	10,6	11,1	11,7	12,5	13,4	14,4	15,5
HDP/obyv. *	EUR	14516	14846	15633	16673	17870	18569	19986
Míra nezaměst.	%	2,9	3,2	3,5	3,6	3,7	3,6	3,7
Míra inflace	%	2,0	2,8	4,1	2,3	2,6	2,5	2,4
Obchod. bilance	mld. EUR	- 3,3	- 3,4	- 3,2	- 3,8	- 3,8	- 4,4	- 5,2

* v běžných cenách
Zdroj: Eurostat

2.4 LITEVSKÁ REPUBLIKA

Litva je součástí mnoha mezinárodních organizací jako je např. OSN, OBSE, Rada Evropy či NATO. V rámci regionální spolupráce úzce spolupracuje s ostatními pobaltskými zeměmi – Lotyšskem a Estonskem, k čemuž byly vytvořeny příslušné orgány. Výrazně se také orientuje i na regionální spolupráci se severskými zeměmi.

Litva v posledních letech zaznamenala významný hospodářský růst, který se projevuje ve snižování rozdílů vůči hospodářské úrovni EU. Příznivé makroekonomické údaje jsou způsobeny především skutečností, že Litva není sociálním státem. Makroekonomická stabilita je zajištěna nízkými důchody, příplatky na léky a služby ve zdravotní péči, vysokými daněmi ze mzdy a nízkými daněmi ze zisku, velkým deficitem v infrastruktuře a obrovským rozdílem mezi městy a venkovem. Avšak tyto údaje nevystihují přesně kvalitu života. Podle průzkumů si jen jedna třetina lidí myslí, že se vývoj země ubírá správným směrem. A také jen jedna třetina Litevců vydělává tolik, že může část příjmů odložit jako úspory. Na venkově dokonce žijí lidé ve věku kolem dvaceti let, kteří neumějí číst a psát.

2.4.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

Litva se stala jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik v EU. Od roku 2001 zrychlila svůj růst téměř o 2 % (viz tabulka 5). Podle finančních analytiků je růst HDP tažen růstem domácí poptávky, zatímco množství exportu do eurozóny se zpomaluje. Rychlý rozvoj je předpokládán i pro následující tři roky. Nárůst HDP na obyvatele za rok 2007 činí 7,8 %. Odhad HDP pro rok 2008 je 8 % a pro léta 2009 a 2010 je to 6 %.³ Problémy by však mohly nastat v makroekonomické nestabilitě, zejména vzhledem k růstu mezd a inflace a zpomalení produktivity práce.

Mezinárodní ratingové agentury hodnotí Litvu jako ekonomicky velmi stabilní stát. Od společnosti Standard & Poor's získala hodnocení A pro dlouhodobý rating.

---

³ Tento odhad ještě nezohledňoval aktuální světovou finanční krizi.

2.4.2 NEZAMĚSTNANOST

Nezaměstnanost za sledované období výrazně klesla z 12,5 % na 4,3 % díky rychlému hospodářskému růstu (viz tabulka 5). Ovšem vláda uvádí, že skutečná nezaměstnanost je až dvojnásobná a výzkum Evropské komise hovoří dokonce o nezaměstnanosti ještě o další dvě procenta vyšší. Tyto rozdíly jsou dané tím, že klasické metody měření nezaměstnanosti v životním stylu litevského venkova selhávají. Rodiny, které žijí na venkově a dokáží si vypěstovat většinu potravin, nejsou ve statistice nezaměstnaných. Tito lidé většinou ani nemají možnost pracovat. Další tíživou skutečností je odliv lidí s vyšším vzděláním za prací do ciziny. Dobrou zprávou ale je, že nezaměstnanost v Litvě je v roce 2007 nižší, než je průměr EU.

2.4.3 INFLACE

Inflace vyvolává v Litvě znepokojení. Za sledované období se z 1,3 % zvýšila na 5,4 % (viz tabulka 5). Vysoký růst inflace je způsoben zejména růstem cen pohonných hmot a energií a růstem mezd. Vysoká inflace také brání zemi v přijetí Eura.

V odhadech vývoje inflace v dalších letech panuje určitá nejistota. Dosavadní optimismus ve vývoji byl utlumen díky vysokému nárůstu inflace v celém Pobaltí. Tamní Ministerstvo financí proto zvýšilo odhad inflace na rok 2008 na 6,5 % a na 5,5 % pro rok 2009.⁴ Hlavními zdroji inflace bude i nadále růst mezd, cen pohonných hmot a růst spotřebních daní. Experti také varují, že bude nadále pokračovat dovoz inflace v cenách dovážených surovin a energie.

2.4.4 BILANCE SE ZAHRANIČÍM

Za sledované období se bilance prohloubila o další 3 mld. EUR. Např. vývoz v roce 2007 meziročně vzrostl o 11,3 % a dovoz o 14,8 %. Saldo obchodní bilance se tak zhoršilo o další 1 mld. EUR, což značí gradující tempo zvyšování schodku (viz tabulka 5). Obdobný vývoj se předpokládá i pro rok 2008. Podle odborníků Světové banky je elementárním problémem litevské ekonomiky její specializace na zahraniční obchodování s přírodními zdroji, které má k dispozici. Převažuje tak vývoz zboží, které má velmi nízkou přidanou hodnotu. Zboží, které má vyšší přidanou hodnotu díky technologickému zpracování, činí pouze 6 % vývozu.

---

⁴ Tento odhad ještě nezohledňoval aktuální světovou finanční krizi.

Tabulka 5: Základní ekonomické ukazatele Litvy

	Jednotka/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	%	5,9	6,7	9,0	6,6	7,3	7,6	7,8
HDP *	mld. EUR	13,9	14,7	15,3	17,9	20,6	23,7	28,0
HDP/obyv. *	EUR	4 028	4 314	4 710	5 082	5 988	7 023	8 309
Míra nezaměst.	%	12,5	11,8	10,4	9,5	8,3	5,6	4,3
Míra inflace	%	1,3	0,3	- 1,2	1,2	2,7	3,8	5,4
Obchod. bilance	mld. EUR	- 2,1	- 2,4	- 2,3	- 2,4	- 3,0	- 4,1	- 5,1

* v běžných cenách

Zdroj: Eurostat

2.5 LOTYŠSKÁ REPUBLIKA

V rámci EU se Lotyšsko angažuje zejména v oblastech, které považuje za své dlouhodobé národní priority, tj. upevňování svého postavení a mezinárodní prestiže a ochranu vlastních národních zájmů.

Soustředí se na výzkum a školství, včetně rozvoje univerzit, zlepšení demografické situace, energetiku, migraci, bezpečnost a liberalizaci trhu služeb.

Po obnovení své nezávislosti se Lotyšsko stalo členem řady mezinárodních organizací, zejména OSN a jeho agencí, např. UNESCO, WHO, WIPO, aj., dále OBSE, Rady Evropy, Rady států Baltského moře, WTO a dalších.

2.5.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

Jak ukazuje tabulka 6, Lotyšsko v posledních letech patří mezi velmi dynamické ekonomiky se solidním makroekonomickým a fiskálním prostředím. Za poslední tři roky bylo dokonce nejrychleji rostoucí ekonomikou v EU. 10-ti procentní růst HDP v roce 2007 byl způsoben především domácí spotřebitelskou a investiční poptávkou a sektorem služeb, který tvoří dvě třetiny z celkového růstu produktu.

Pro rok 2008 očekávají analytici zbrzdění ekonomického růstu na 5,8 – 6,2 %, které bude způsobeno především výraznými změnami v jeho celkové struktuře. Spotřebitelská poptávka by se měla výrazně snížit díky zaváděnému omezení poměrně levných úvěrů.

Tím by mělo dojít ke snížení objemu importu a tedy ke snížení záporného salda platební bilance, ke snížení zásob a ke zvýšení podílu investic do výroby.⁵

2.5.2 NEZAMĚSTNANOST

Po období nejvyšší nezaměstnanosti v polovině devadesátých let (až 20 %) se situace na trhu práce více méně stabilizovala. Především po vstupu země do EU vykazuje indikátor stále klesající trend. V roce 2007 se nezaměstnanost pohybovala okolo 6 % (viz tabulka 6). Nezaměstnanost se snižuje díky rychlému hospodářskému růstu a vyšší poptávce po pracovní síle. Problémem, který Lotyšsko trápí, je poměrně značný odliv pracujících do ostatních zemí EU. Lidé odcházejí za vyšší mzdou a dokonce v některých oblastech zůstávají pouze důchodci a děti, což přispívá ke zvyšování chudoby v těchto oblastech. Tristní je fakt, že za prací odešlo již zhruba 10 % práceschopných obyvatel. To způsobilo, že v některých oborech chybí kvalifikované i nekvalifikované pracovní síly a v některých oborech je dokonce nulová nezaměstnanost.

2.5.3 INFLACE

K největším problémům lotyšské ekonomiky však patří vedle rostoucích cen energetických zdrojů především vysoká míra inflace, která jako jediná z hlavních ukazatelů překračuje maastrichtská kritéria a brání tak vstupu do eurozóny. Míra inflace v Lotyšsku zůstává již od září 2004 nejvyšší ze všech států EU. V roce 2007 činila 10,1 %, což je téměř 8 %-tní navýšení oproti roku 2001 (viz tabulka 6). Hlavní příčinou rostoucí inflace je zejména zvýšení cen služeb, potravin (o téměř 20 %) a tabákových výrobků. Silným faktorem pro další růst cen je i druhotný efekt inflace, tj. zvyšování platů a výrobních cen. Lotyšská vláda si dala za cíl snížit inflaci na 7 – 8 % již ve druhé polovině roku 2008.⁶

2.5.4 BILANCE SE ZAHRANIČÍM

Zahraniční obchod Lotyšska charakterizuje dlouhodobě se prohlubující záporné saldo obchodní bilance (viz tabulka 6). Trend pokračuje i přes to, že země vyveze 1,9-krát méně zboží, než na své území doveze. Hlavní úkolem vlády tak je zvýšení konkurenceschopnosti lotyšského zboží na světových trzích a tím i zvýšení

---

⁵ Tento odhad ještě nezohledňoval aktuální světovou finanční krizi.

⁶ Tento odhad ještě nezohledňoval aktuální světovou finanční krizi.

konkurenceschopnosti celé ekonomiky. To chce vláda provést prostřednictvím podpory průmyslové produkce hlavně formou inovací. Rozhodující bude schopnost změnit zaměření ekonomiky tak, aby byla schopná vyrábět výrobky s vysokou přidanou hodnotou a konkurovat na zahraničních trzích ne díky nízké ceně, ale díky své kvalitě.

Po vstupu do EU se Lotyšsku podařilo přeorientovat většinu své zahraniční obchodní výměny na členské země EU, které v současné době tvoří prakticky tři čtvrtiny obratu. V roce 2007 největší část lotyšského celkového vývozu směřovala do Litvy, Estonska a Ruska. Nejdůležitějšími dovozními partnery byly Německo, Litva a Rusko.

Tabulka 6: Základní ekonomické ukazatele Lotyšska

	Jednotka/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	%	8,0	6,5	7,2	8,6	10,2	11,9	10,5
HDP *	mld. EUR	7,4	8,1	9,0	10,6	12,7	16,0	19,9
HDP/obyv. *	EUR	3 211	3 535	3 926	4 616	5 553	7 055	8 002
Míra nezaměst.	%	12,9	12,2	10,7	10,4	9,6	6,8	6,0
Míra inflace	%	2,5	2,0	2,9	6,2	6,9	6,5	10,1
Obchod. bilance	mld. EUR	- 1,3	- 1,6	- 2,0	- 2,3	- 2,8	- 2,9	- 3,7

* v běžných cenách

Zdroj: Eurostat

2.6 MAĎARSKÁ REPUBLIKA

Maďarsko je pro mnoho lidí zemí lázní, vína a ostrých jídel. Tuto tvář získalo díky vlivu jižních kultur a z původního domova Maďarů na Uralu. Novodobý vývoj Maďarska je pevně spjat s českými, slovenskými a balkánským dějinami. Po druhé světové válce se Maďarsko stalo jednou ze zemí komunistického bloku. Nový režim zejména od 60. let však zachoval jisté liberální prvky především v ekonomické oblasti, a tak se v 80. letech Maďarsko mohlo vydat cestou pozvolných reforem a předání moci demokratické opozici. Maďarsko je členem nejvýznamnějších mezinárodních organizací jako např. WTO, OECD, IEA, IAEA, UNCTAD, ITC a Visegrádské skupiny. V roce 1999 se země stala členem NATO.

2.6.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

Růst ekonomiky se v posledních letech lehce snižoval. Na konci roku 2006 se projevila úsporná opatření vlády zaměřená na snížení deficitu státního rozpočtu. HDP za rok 2007 byl pouhých 1,3 %, což je nejméně od roku 1996, kdy byl také 1,3 % (viz tabulka 7). Na poklesu hospodářství se největší měrou podílel úpadek stavební výroby o 14 %, zejména v důsledku pozastavení výstavby silnic a dálnic, a propad zemědělské výroby o 12 %, až pod úroveň roku 2003.

Vláda předpokládá oživení růstu na 3 – 4 % od roku 2009.⁷ Vláda by proto měla vytvořit silný program, který by obnovil důvěru investorů a snížil daňové zatížení podnikatelů. Komplexní změna daňového systému by měla vstoupit v platnost 1.1.2009.

2.6.2 NEZAMĚSTNANOST

Nezaměstnanost v Maďarsku se za sledované období pozvolna zvyšuje (viz tabulka 7), a to zejména díky zpomalování ekonomického růstu země. Největším zaměstnavatelem se stal sektor služeb, který se podílí za zaměstnanosti zhruba z 60 %. Z tohoto pohledu se Maďarsko začleňuje mezi vyspělé země. Velmi pozitivní je také trend zlepšování vysokoškolské kvalifikace pracovní síly. Míra nezaměstnanosti v roce 2007 se držela zhruba na stejné úrovni jako v předchozích dvou letech.

Z hlediska dlouhodobé nezaměstnanosti patří země do skupiny spolu s ČR, Rumunskem a Slovinskem, kde se ukazatel pohybuje pouze okolo 3 – 4 %. Na celkové nezaměstnanosti se dlouhodobá nezaměstnanost podílí zhruba 50 %, což je pod evropským průměrem.

2.6.3 INFLACE

Inflace má za sledované období značně skokový charakter (viz tabulka 7). Za kolísáním cenové hladiny stojí především úpravy daní, regulované ceny v rámci vládní reformy veřejných financí a změny základní úrokové sazby. Průměrná meziroční míra inflace za rok 2007 činila 8,0 %. Předčila tak předpoklad vlády o 6,2 %-ní inflaci, způsobené jejím úsporným balíčkem. Analytici se se svým odhadem 7 % blížili skutečnosti více. Za tímto růstem se ukrývá zejména zdražení služeb, zemědělských vstupů, zvyšování

---

⁷ Tento odhad ještě nezohledňoval aktuální světovou finanční krizi.

mezd – zejména razantní zvýšení platů ve státní sféře v minulých letech – a cen energií. Maďarská centrální banka si stanovila za cíl dosáhnout inflace 3 % v roce 2010.⁸

2.6.4 BILANCE SE ZAHRANIČÍM

V roce 2007 pokračoval prudký růst zahraničního obchodu. Vývoz oproti roku 2006 vzrostl o 16,2 % a dovoz o 12,2 %. Pokračovalo i dlouhodobé snižování schodku obchodní bilance, který v roce 2007 dosáhl 308 mil. EUR (viz tabulka 7). Schodek byl snižován zejména zvýšením vývozu do zemí, se kterými má Maďarsko tradiční obchodní vztahy.

Teritoriální strukturu zahraničního obchodu má Maďarsko podobnou jako Česká republika. Největším obchodním partnerem je EU, a to především Německo, Rakousko, Itálie a Francie. Z evropských zemí, které nejsou členy EU, jsou největšími obchodními partnery Rusko a Rumunsko.

Tabulka 7: Základní ekonomické ukazatele Maďarska

	Jednotka/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	%	3,8	3,5	2,9	4,6	4,1	3,9	1,3
HDP *	mld. EUR	58,4	69,6	73,5	81,1	87,8	90,0	101,1
HDP/obyv. *	EUR	5 679	6 784	7 233	7 939	8 692	8 926	9 660
Míra nezaměst.	%	5,7	5,8	5,9	6,1	7,2	7,5	7,4
Míra inflace	%	9,2	5,3	4,7	6,8	3,6	3,9	8,0
Obchod. bilance	mld. EUR	- 3,6	- 3,4	- 4,2	- 3,9	- 2,8	- 1,9	- 0,3

* v běžných cenách

Zdroj: Eurostat

2.7 POLSKÁ REPUBLIKA

Po pádu komunismu na konci 80. let přijalo Polsko šokovou terapii s cílem transformovat svoji ekonomiku. Nyní je členem OSN a aktivně se podílí na práci této organizace, mj. v rámci mírových misí. Aktivně pracuje jako člen OBSE, je členem NATO, Rady Evropy, WTO, OECD a řady dalších mezinárodních organizací. V rámci regionu je členem Visegrádské skupiny a Rady států Baltského moře.

⁸ Tento odhad ještě nezohledňoval aktuální světovou finanční krizi.

Polsko je v posledním období ve zlepšující se ekonomické situaci. Potvrzují se dřívější předpovědi a dochází k růstu dynamiky HDP. Na relativně nízké úrovni se stále drží vnitřní poptávka, což je způsobeno pomalým nárůstem platů v privátní sféře a stagnací mezd ve státním sektoru. Kurz zlatého je poměrně silný, zlepšuje se i situace na trhu práce a počet nezaměstnaných se snižuje.

2.7.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

HDP zaznamenal za sledované období prudký růst z hodnoty 1,1 % na 6,8 % (viz tabulka 8), což předčilo prognózy analytiků polského Ministerstva financí, kteří pro rok 2007 předpokládali růst okolo 5,5 %. Za tak dobrým výsledkem stojí dlouhodobě zvýšená osobní spotřeba a příliv zahraničních investic. Pro další růst připravuje Ministerstvo hospodářství nový systém podpory zahraničních investorů hlavně v automobilovém, elektrotechnickém a biochemickém sektoru. Vláda chce také zkrotit přebujelou a neefektivní byrokracii a zmatečnost právního prostředí. Pro rok 2008 se proto očekává růst HDP okolo 5,5 %.⁹

2.7.2 NEZAMĚSTNANOST

Situace na trhu práce v Polsku se stupňovitě zlepšuje, roste počet osob pracujících v privátní sféře a poptávka po kvalifikované pracovní síle také roste, ale i nadále je nezaměstnanost vážným problémem (viz tabulka 8). Počet nezaměstnaných v roce 2007 je 11,2 %. Situace však není stejná na celém území, protože ve velkých městech je daleko větší nabídka práce. Mnoho Poláků také žije a pracuje především ve Velké Británii. Mobilita občanů se ale úplně neodráží na poklesu polské míry nezaměstnanosti. Oficiální výše nezaměstnanosti bere v úvahu i ty, kteří pracují v zahraničí a doma jsou registrováni jako nezaměstnaní. Tito lidé žijí tedy fiktivní život a zvyšují čísla nezaměstnanosti. Při pokračování ekonomické prosperity a hospodářského růstu se očekává, že počet Poláků pracujících v zahraničí poklesne.

---

⁹ Tento odhad ještě nezohledňoval aktuální světovou finanční krizi.

2.7.3 INFLACE

Po vysoké¹⁰ a kolísavé inflaci v 90. letech došlo k prudkému snížení až na velmi nízkou úroveň v roce 2003. Základní inflační tlaky byly pomocí vládních opatření v několika posledních letech drženy pod kontrolou (viz tabulka 8). Meziroční míra inflace v Polsku se v roce 2007 oproti roku předešlému značně zvýšila na 4,4 % a výrazně tak převýšila inflační cíl polské centrální banky. Ceny byly taženy především růstem cen potravin a energií, tak jak je tomu i v jiných státech EU.

Polská inflace je stále poněkud kolísavá, hlavně kvůli účinku přistoupení k EU a výkyvům v dovozních cenách a v cenách potravin. Na základě lepších cyklických podmínek a plánovaného zvýšení nepřímých daní v průběhu let 2007 – 2008 se vyplnilo očekávání ohledně mírného zvýšení inflace oproti úrovni v roce 2006. Udržení uspokojivých výsledků v oblasti inflace ve střednědobém horizontu bude záležet na udržení růstu mezd v souladu s vývojem celkové produktivity.

2.7.4 BILANCE SE ZAHRANIČÍM

Polský vývoz roste, i přes krátkodobé snížení v letech 2004 a 2005, rychlejším tempem díky zvýšení konkurenceschopnosti polského zboží na mezinárodních trzích a pomalejšímu růstu tuzemské spotřeby. Hlavním povzbuzením pro zahraniční obchod se stal vstup do EU (viz tabulka 8). Tento vývoj však není ideální, protože Polsko dosahuje dlouhodobě nejvyššího schodku mezi všemi státy EU (Graf 4: Vývoj salda obchodní bilance v zemích EU-12). Situace je způsobena zejména snížením celních sazeb na zboží ze zemí sdružených ve WTO, nulovými sazbami na automobily z EU či pozastavením výběru cla za suroviny pro těžký průmysl a tiskařské a papírnické stroje

Hlavními obchodními partnery pro Polsko jsou Německo, Itálie, Francie, Velká Británie a ČR. Rovněž roste počet polských producentů zejména textilního, obuvnického a koženého zboží, kteří zadávají výrobu tohoto sortimentu čínským a indickým firmám. To lze považovat za již standardní jev v obchodních vztazích s těmito státy, který byl vyvolán snahou polských podnikatelů snížit výrobní náklady a zvýšit konkurenceschopnost svých výrobků.

---

¹⁰ V roce 1989 činila inflace v Polsku 251 %.

Tabulka 8: Základní ekonomické ukazatele Polska

	Jednotka/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	%	1,1	1,4	3,8	5,3	3,2	6,1	6,8
HDP *	mld. EUR	196,5	199,5	185,2	190,3	240,5	272,1	308,6
HDP/obyv. *	EUR	5 080	5 157	4 789	4 920	6 218	7 139	8 159
Míra nezaměst.	%	17,5	18,1	20,0	19,1	17,8	14,9	11,2
Míra inflace	%	5,3	1,9	0,7	3,6	2,2	1,3	4,4
Obchod. bilance	mld. EUR	- 15,8	- 14,9	- 12,7	- 11,6	- 9,7	- 12,9	- 18,5

* v běžných cenách

Zdroj: Eurostat

2.8 REPUBLIKA ESTONSKO

Estonsko je malá demokratická republika s jednokomorovým parlamentem. Je nejsevernější z pobaltských zemí. Po opakovaných sporech, které trvaly v průběhu téměř celé jeho historie, získalo Estonsko nezávislost až v roce 1991. Estonsko je členem mnoha mezinárodních organizací jako např. OSN, NATO, UNESCO, Světové obchodní organizace, MMF, Mezinárodní organizace práce, WHO, Rady Evropy, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Euroatlantické rady partnerství nebo Baltského shromáždění. Estonská ekonomika je vzhledem k úzkému propojení s finskou a švédskou ekonomikou z pobaltských států nejvíce včleněna do EU.

2.8.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

HDP vykazoval až do roku 2006 značný růst. Výrazný pokles v roce 2007 na hodnotu 7,1 % (viz tabulka 9) má hned několik příčin. Například se zhoršily vztahy s Ruskem, které své přístavy začalo využívat zejména k vývozu ropy, uhlí a dřeva. Dalším důvodem poklesu HDP je výrazné snížení obchodu v sektoru stavebnictví a nemovitostí, vysoký růst mezd, který způsobil snížení konkurenceschopnosti např. v textilním průmyslu a v neposlední řadě to je růst cen energií na zahraničních trzích.

Rozhodující podíl na tvorbě HDP měla především výroba, velkoobchod a maloobchod, doprava a komunikace. Největší nárůst přidané hodnoty v roce 2007 oproti

roku předešlému zaznamenalo odvětví finančních služeb (23,5 %), těžební průmysl (11,8 %) a rybnářství (10,1 %).

2.8.2 NEZAMĚSTNANOST

Míra nezaměstnanosti dlouhodobě klesá a v roce 2007 dosáhla 4,7 % (viz tabulka 9), což je nejnižší údaj od roku 1993. Příznivá je trvalá tendence vývoje, neboť míra nezaměstnanosti klesá nepřetržitě od roku 2000, kdy byla 13,6 %. Regionálně je ovšem míra nezaměstnanosti velmi rozdílná. Na rozdíl od ostatních regionů, v západní části Estonska dokonce mírně stoupá. Podle odhadů Estonské národní banky se bude míra nezaměstnanosti pohybovat v nejbližších letech okolo 5 – 6 %. ¹¹

Díky snižování míry nezaměstnanosti lze očekávat zvyšování tlaku na růst mezd. V Estonsku je vyšší průměrný růst mezd než v Lotyšsku a Litvě a mohl by ohrozit hospodářskou konkurenceschopnost Estonska. Růst mezd probíhal v posledních pěti letech tempem více než 10 % ročně. Průměrná hrubá mzda v roce 2005 činila 8 073 EEK, v roce 2006 dosáhla 9 407 EEK a v roce 2007 již byla 11 328 EEK. Jedním z důvodů růstu mezd je vedle snižování míry nezaměstnanosti všeobecný hospodářský růst a nedostatek pracovní síly v oborech jako například stavebnictví, strojírenství či služby (řidiči kamionů a autobusů, lékařský personál atd.).

2.8.3 INFLACE

Inflace dosahovala v roce 2007 míry 6,6 %, od roku 2003 má stále stoupající tendenci (viz tabulka 9) a podle analytiků bude tento trend pokračovat i nadále. Největší nárůst zaznamenaly ceny služeb (10 %) a potravin (8 %). Pro následující období bude velmi důležitý vliv změny daňového systému. Od 1.1.2008 platí vyšší spotřební daň na benzín, motorovou naftu, zemní plyn a alkohol. Někteří analytici též tvrdí, že inflace byla uměle tlačena dolů, aby stát mohl přijmout v nejbližší době Euro. V průběhu roku 2007 se však stal stav neudržitelným a inflace vzrostla o 2,2 % oproti roku 2006 a zasáhla všechna odvětví ekonomiky.

Ministerstvo financí odhaduje na rok 2008 inflaci ve výši 9,0 % a ve výši 5,3 % na rok 2009. ¹²

---

¹¹ Tento odhad ještě nezohledňoval aktuální světovou finanční krizi.

¹² Tento odhad ještě nezohledňoval aktuální světovou finanční krizi.

2.8.4 *BILANCE SE ZAHRANIČÍM*

Bilance estonského zahraničního obchodu je dlouhodobě pasivní. Obrat postupně narůstá. Import se od roku 2001 stejně jako export zhruba ztrojnásobil, ovšem celkový objem pasivního salda se zvýšil vzhledem k tomu, že počáteční rozdíl mezi importem a exportem byl 0,9 mld. EUR ve prospěch dovozu (viz tabulka 9). Avšak tato obecná charakteristika neplatí stejně pro všechny státy, se kterými Estonsko obchoduje. Aktivní saldo zahraničního obchodu má Estonsko např. s Lotyšskem a USA, celkově se 74 zeměmi. Naopak pasivní saldo má s Finskem, Ruskem, Litvou, Polskem, Holandskem a dalšími.

Ze statistiky vyplývá, že v roce 2007 estonský zahraniční obchod stoupl o 6 % oproti roku 2006. Z toho se vývozy zvýšily o 5 % a dovozy o 7 %. Celkový závěr však je, že zahraniční obchod dosáhl nejmenšího tempa růstu od vstupu Estonska do EU.

Tabulka 9: Základní ekonomické ukazatele Estonska

	Jednotka/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	%	5,4	5,8	4,7	6,2	9,8	11,4	7,1
HDP *	mld. EUR	6,1	6,8	8,4	8,9	10,6	13,1	15,5
HDP/obyv. *	EUR	4 465	4 992	5 942	6 702	7 832	9 851	11581
Míra nezaměst.	%	12,6	10,3	10,0	9,7	7,9	5,9	4,7
Míra inflace	%	5,8	1,7	1,3	3,1	4,1	4,4	6,6
Obchod. bilance	mld. EUR	- 0,9	- 1,5	- 1,8	- 1,9	- 2,0	- 3,0	- 3,3

* v běžných cenách

Zdroj: Eurostat

2.9 REPUBLIKA MALTA

Počet obyvatel v tomto ostrovním státě dosahuje necelých 400 000. Rozloha země je 246 km², avšak obydleny jsou pouze dva ostrovy z pěti. Malta byla až do roku 1974 britskou kolonií.

Malta prosazuje princip rovnoprávného postavení členských zemí v EU a zachování možnosti účasti ve společných politikách EU. Jako země na rozhraní tří kontinentů má zájem o roli neutrálního zprostředkovatele mezi Evropou, severní Afrikou a Blízkým východem.

Malta vstoupila na jaře roku 2005 do ERM II, od druhé poloviny roku 2006 souběžně uváděla ceny zboží v maltských librách i v eurech a k 1.1.2008 zavedla společnou evropskou měnu.

2.9.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

Hospodářský růst je na Maltě poměrně slabý (viz tabulka 10) a opírá se o rozvoj exportního průmyslu a turistiky, což je způsobeno nedostatkem nerostného bohatství a velmi malým vnitřním trhem. V souladu s principy Lisabonského procesu EU má Malta do budoucna v úmyslu posílit znalostní charakter ekonomiky. V této souvislosti vláda plánuje zaměřit se především na rozvoj informačních technologií, alternativních zdrojů energie, farmaceutického průmyslu a finančních služeb.

V šedesátých a sedmdesátých letech zahraniční firmy, většinou ze západní Evropy, zakládaly na Maltě průmysl s vysokým podílem lidské práce. V letech 1999 – 2005 bylo na Maltě otevřeno několik čtyř a pěti hvězdičkových hotelů, které spolu s neustálým vylepšováním infrastruktury dodnes vytvářejí příznivé podmínky pro růst tohoto odvětví národního hospodářství. V roce 2007 došlo k oživení maltské ekonomiky a roční růst HDP byl 4,1 %. Rozhodující podíl na tvorbě HDP Malty mají služby spojené s turistickým ruchem (74 %) a výrobní aktivity (23 %). Zemědělství vytváří pouze 3 % HDP.

2.9.2 NEZAMĚSTNANOST

Nezaměstnanost má poměrně konstantní vývoj. V průběhu roku 2007 se meziročně snížila, dosáhla hodnoty 6,2 % a pohybovala se tak na průměru zemí EU-15 (viz tabulka 10). Velmi závažná situace je v oblasti nezaměstnanosti mladých lidí, kde dosahuje rekordních hodnot okolo 20 %. Proto byl maltský státní rozpočet na rok 2005 sestaven s přihlédnutím k následujícím opatřením: navýšení finančních prostředků pro rozvoj průmyslu, jednorocní daňové prázdniny pro ženy vracející se z mateřské dovolené do zaměstnání po pěti letech, navýšení finančních prostředků pro podporu malých a středních podniků a povinná rekvalifikace nezaměstnaných. Vláda si tak klade za cíl dosáhnout do roku 2010 posílení ekonomiky země, rozšíření počtu pracovních příležitostí a ozdravení financí tak, aby bylo umožněno další zvýšení tempa růstu maltské ekonomiky, posílení sociálních jistot a zlepšení stavu ochrany životního prostředí.

2.9.3 INFLACE

Inflace se stejně jako nezaměstnanost v této zemi dlouhodobě drží zhruba na stejné úrovni (viz tabulka 10). V roce 2007 dosáhla 2,9 %. Před vstupem Malty do EU byl vládou sestaven negociační balík opatření, z něhož vyplývá několik ujednání a závazků, týkajících se např. neutrality země, kultury, čistoty ovzduší a vody, daní, dovozních přírážek a v neposlední řadě i cen potravin. Malta si vyžádala přizpůsobení se vyšším cenám v EU (zejména cen cukru, obilí, rýže, hovězího masa a výrobků z rajčat) prostřednictvím kompenzací tak, aby nebyli dotčeni domácí spotřebitelé a nebyla tak uměle navýšena inflace.

2.9.4 BILANCE SE ZAHRANIČÍM

Maltská ekonomika je velmi otevřená a hlavně ve značné míře závislá na svých vývozech a dovozech. Dovoze dominují suroviny, energetické zdroje, spotřební zboží a potraviny. Vybaví se převážně elektrosoučástky, textilie, výrobky z plastu a gumy a polygrafické výrobky. Malta registrovala v posledních letech stagnaci objemu zahraničního obchodu. Z dlouhodobého hlediska má Malta lehce pasivní bilanci (viz tabulka 10) a dosahuje tak druhého nejlepšího výsledku mezi státy EU-12 (viz Graf 4: Vývoj salda obchodní bilance v zemích EU-12).

Z teritoriálního pojetí jsou pro tuto malou zemi hlavními obchodními partnery země EU. V oblasti vývozu je to hlavně Francie, Německo a Velká Británie a v oblasti dovozu pak Itálie, Velká Británie, Francie a Německo. Výrazně posiluje i zastoupení asijských zemí (Singapur, Čína a Jižní Korea) jako vývozních i dovozních partnerů Malty.

Tabulka 10: Základní ekonomické ukazatele Malty

	Jednotka/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	%	-1,2	1,5	0,5	1,0	1,7	1,8	4,1
HDP *	mld. EUR	4,1	4,1	3,9	4,0	4,2	5,1	5,4
HDP/obyv. *	EUR	10199	10352	9 701	9 950	10448	12468	13256
Míra nezaměst.	%	6,5	6,8	7,0	7,3	7,8	7,2	6,2
Míra inflace	%	2,9	2,2	1,3	2,9	2,6	2,8	2,9
Obchod. bilance	mld. EUR	- 0,9	- 0,6	- 0,8	- 1,0	- 1,1	- 1,1	- 1,0

* v běžných cenách

Zdroj: Eurostat

2.10 REPUBLIKA SLOVINSKO

Slovinsko patří k ekonomicky nejrozvinutějším zemím střední a východní Evropy díky vysoké výchozí úrovni hospodářského vývoje a racionální hospodářské politice. Jde o stát se silným sociálním prvkem. Slovinsko je členem většiny významnějších mezinárodních institucí (OSN, MMF, GATT, WTO, NATO atd.) s výjimkou OECD, kde má podanou přihlášku již od roku 1996.

Slovinsko jako jediná země z členských zemí vstupujících v roce 2004 splnila všechna požadovaná maastrichtská kritéria pro přijetí Eura a společnou měnu zavedla k 1.1.2007 s konečným směnným kurzem 239,64 SIT/EUR.

2.10.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

Slovinská ekonomika zaznamenala za rok 2007 hospodářský růst 6,1 %, což je nejvíce od roku 1991 (viz tabulka 11). Tento růst tak dosáhl 88 % průměrného HDP v EU-27. Hlavním důvodem růstu byl dlouhodobý nárůst zahraničního obchodu, a to zejména exportu, vysoký růst investic a zvyšování soukromé i veřejné spotřeby. Největší podíl na tvorbě HDP má sektor služeb (63 %) a průmyslu (29 %) a jen v malé míře stavebnictví, zemědělství, lesnictví a rybolov.

Pro rok 2008 je odhadován pomalejší růst ve výši 4,6 %, což ale stále bude nad dlouhodobým průměrem slovinského HDP. Pokud bude i nadále hospodářský růst pokračovat tempem alespoň 4 %, mohlo by Slovinsko v příštích letech plně dostihnout středoevropskou pětku.¹³

2.10.2 NEZAMĚSTNANOST

Vysoký ekonomický růst země má velmi pozitivní vliv na trh práce a na dlouhodobý vývoj nezaměstnanosti (viz tabulka 11). Oproti roku 2006 nezaměstnanost klesla skokově na 4,7 % v roce 2007, což je nejnižší míra od roku 1991. Slovinsko se může pochlubit i nízkou mírou dlouhodobé nezaměstnanosti, avšak celkově tvoří dlouhodobě nezaměstnaní 60 % všech nezaměstnaných v zemi. Slovinsko má také nejvyšší životní úroveň z postkomunistických zemí. Průměrná čistá měsíční mzda činí 822 EUR, přičemž cenová hladina je srovnatelná například s Rakouskem.

---

¹³ Tento odhad ještě nezohledňoval aktuální světovou finanční krizi.

2.10.3 INFLACE

Míra inflace vykazuje setrvalý pokles (viz tabulka 11). Slovinsko v letech 2004 a 2005 stlačovalo inflaci pod 3 %, aby splnilo požadavek Evropské komise a mohlo přijmout Euro. Pro rok 2007 inflace vzrostla na 3,6 % a vyplnily se tak předpoklady analytiků, že slovinské ceny jsou oproti evropskému průměru ještě poměrně nízké, a proto zde existuje určitý prostor pro zvýšení. Na zvýšení se také podílel přechod na Euro, a to zejména u služeb, kde podražila více než polovina položek ve spotřebním koši. Nejvíce zdražily služby v restauracích a kavárnách, kde byly ceny automaticky zaokrouhleny směrem nahoru.

2.10.4 BILANCE SE ZAHRANIČÍM

Zahraniční obchod, především export, je pro Slovinsko mimořádně důležitý vzhledem k malému vlastnímu trhu. Otevřenost ekonomiky znamená ale také vysokou závislost na světových hospodářských trendech v západoevropských zemích. Na zahraniční obchod měl jednoznačně pozitivní vliv vstup do EU. Po vstupu se výrazně zvýšil obchod se všemi obchodními partnery, zejména pak s členskými zeměmi EU (viz tabulka 11). Největším vývozním artiklem jsou stroje a přepravní zařízení, tržní výrobky, chemikálie a průmyslové výrobky. Dovozu dominují stroje a strojní zařízení, tržní výrobky a chemikálie. Nejdůležitějšími obchodními partnery Slovinska jsou Německo, Itálie, Chorvatsko a Rakousko u vývozu a u dovozu je to opět Německo, Itálie a Rakousko.

Tabulka 11: Základní ekonomické ukazatele Slovinska

	Jednotka/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	%	3,0	3,2	2,3	4,2	3,9	5,2	6,1
HDP *	mld. EUR	20,0	22,3	24,3	26,1	27,4	29,4	33,5
HDP/obyv. *	EUR	11007	11775	12319	13103	13677	14691	16619
Míra nezaměst.	%	11,6	11,2	11,2	10,4	10,2	9,4	4,7
Míra inflace	%	8,4	7,5	4,6	3,6	2,5	2,7	3,6
Obchod. bilance	mld. EUR	- 0,8	- 0,5	- 0,9	- 1,2	- 1,4	- 1,1	- 2,1

* v běžných cenách
Zdroj: Eurostat

2.11 RUMUNSKO

Stát leží z větší části na Balkánském poloostrově v jihovýchodní části Evropy a je jednou ze zemí bývalého východního bloku. Rumunsko je spolu s Bulharskem nejnovějším státem EU. Je také členem OSN, NATO, OBSE, Rady Evropy, SEI, Frankofonie a dalších organizací. Země má více než 21 mil. obyvatel, z nichž se 87 % hlásí k pravoslavné víře. Ekonomičtí analytici hodnotí Rumunsko poměrně kriticky zejména díky nebezpečí přehřátí ekonomiky, nedostatečné reformě soudnictví a nekvalitní institucionální správě.

2.11.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

Hospodářský růst má rostoucí tendenci (viz tabulka 12) a za rok 2007 činil uspokojivých 6 %. Nejvíce k přírůstku přispěly služby (50 %) a průmysl (23,5 %). Nejméně přispělo zemědělství (6,6 %). Ze sektorů pak největší růst zaznamenal sektor stavebnictví, služeb a zpracovatelský průmysl. Pro rok 2008 je odhadován 6,5 %-ní růst HDP, pokud nebude zemědělství čelit problémům jako v roce 2007.¹⁴ Velká část produkce ve zpracovatelském průmyslu byla exportována, což znamená, že se pozitivně projeví zahraniční investice z předchozích let. K růstu HDP dlouhodobě přispívá vnitřní spotřeba díky nárůstu úvěrů a platů. Analytici však předpokládají zpomalení tohoto trendu, protože Rumuni začínají více šetřit a Rumunská národní banka zvýšila základní úrokové sazby.

2.11.2 NEZAMĚSTNANOST

Rumunsku se dlouhodobě daří snižovat nezaměstnanost (viz tabulka 12). Je třeba podotknout, že za tímto pozitivním trendem bohužel stojí velká migrace více než 2 mil. občanů za prací do zahraničí a to, že statistika nedokáže zachytit obyvatele, kteří pracují tzv. načerno nebo žijí na venkově z vlastní úrody a hospodářských zvířat. V zemi se projevuje značný nedostatek kvalifikované pracovní síly, který se odráží ve všech hospodářských úrovních státu. Zvláště v současném rumunském stavebním boomeru můžeme sledovat nedostatek stovek tisíc vyškolených pracovníků. Důležitým aspektem je také zvyšující se aktivita místních odborů, které se neustále snaží o zvyšování mezd.

---

¹⁴ Tento odhad ještě nezohledňoval aktuální světovou finanční krizi.

2.11.3 INFLACE

V tomto makroekonomickém ukazateli si Rumunsko vede velmi dobře. V uvedeném období se vládními opatřeními podařilo snížit inflaci zhruba sedminásobně (viz tabulka 12). V současné době jsou inflační tlaky způsobeny zejména zdražováním služeb, zemědělských vstupů, zvyšováním mezd a cen některých energií a poplatků. Specifickou úlohu zde hraje i kurz měny. V září 2007 došlo k oslabení měny a Rumunsko dočasně přišlo o jeden z faktorů působících proti inflaci. Další vývoj kurzu je však obtížné předpovídat, neboť analýzy odborníků se rozcházejí.

2.11.4 BILANCE SE ZAHRANIČÍM

Běžný účet zahraniční bilance má stále klesající tendenci a po Polsku dosahuje Rumunsko v tomto ukazateli druhých nejhorších hodnot (viz tabulka 12). V roce 2007 se zahraniční obchod zvýšil dokonce o 71 % oproti roku 2006 a dosáhl tak 14 % HDP. Střednědobý a dlouhodobý zahraniční dluh činil 33,5 mld. EUR na konci roku 2007 a oproti roku 2006 vzrostl o 20 %.

Podstatnou část vývozu tvořily podle statistik stroje a strojní zařízení, textil, hutní výrobky, dopravní prostředky a chemikálie. Nejčastějším vývozním partnerem byla Itálie, Německo a Francie. Dovozům vládly stroje, dopravní prostředky, ropa, uhlí a hutní výrobky. Importéři jsou nejčastěji z Německa, Itálie a Maďarska.

Tabulka 12: Základní ekonomické ukazatele Rumunska

	Jednotka/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	%	2,1	5,1	5,2	8,3	4,1	7,9	6,0
HDP *	mld. EUR	44,9	48,4	52,6	60,1	79,6	97,7	121,4
HDP/obyv. *	EUR	1 854	1 998	2 315	2 750	2 907	4 505	5 610
Míra nezaměst.	%	7,2	8,4	7,4	6,2	5,9	5,2	4,4
Míra inflace	%	35,0	22,5	15,3	11,9	9,0	6,6	4,9
Obchod. bilance	mld. EUR	- 3,5	- 2,7	- 3,9	- 5,5	- 8,1	- 11,8	- 17,4

* v běžných cenách
Zdroj: Eurostat

2.12 SLOVENSKÁ REPUBLIKA

V posledních letech dosáhlo Slovensko všech svých hlavních zahraničně politických cílů. Bylo pozváno do NATO, úspěšně vstoupilo do EU a je členem mnoha mezinárodních organizací jako např. Světové banky, ILO, IAEA, MMF, OBSE, tzv. Visegrádské čtyřky a dalších. Slovensko aktivně využívá možnosti zapojit se do rozhodování EU ve všech oblastech a ovlivnit tak společnou zahraniční a bezpečnostní politiku.

V současné době Slovensko plní většinu závazků, ke kterým se před vstupem do EU zavázalo, což způsobilo přijetí řady nových ekonomických zákonů. Uplatňování reformních zákonů především v daňové a sociální oblasti, přijatých ještě před vstupem do EU, významně přispělo k příznivému vývoji ekonomiky. Slovenská vláda schválila dokument Rozvoj konkurenceschopnosti Slovenska do roku 2010, který je zaměřen na úspěšné dokončení strukturálních reforem a udržení jejich výsledků a na systematický rozvoj znalostní ekonomiky.

2.12.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

Výsledky Statistického úřadu Slovenské republiky i Eurostatu ukazují, že hospodářský růst pokračoval. Za sledované období se HDP zvýšil více než třikrát (viz tabulka 13). Pozitivně se tak odrazily započaté reformy, hlavně daňová reforma, která způsobila zvýšení zájmu zahraničních investorů. HDP a za rok 2007 vzrostl o 10,4 %, což je hned po Lotyšsku druhý nejlepší výsledek mezi státy EU-12. Zvýšení bylo způsobeno růstem zahraniční i domácí poptávky, růstem produktivity práce a zvýšením přidané hodnoty. Spotřebitelská poptávka se navýšila díky vyšší tvorbě úspor, způsobené růstem příjmů, a snížením inflace. Produktivita práce vzrostla o 2 % a současně s ní se zvýšil počet zaměstnaných osob. Přidaná hodnota vzrostla nejvíce v průmyslu (19 %) a v zemědělství (20 %).

2.12.2 NEZAMĚSTNANOST

Míra nezaměstnanosti na Slovensku, i přesto, že má stále klesající trend (viz tabulka 13), je nadále vysoká. Vláda se tento problém snaží řešit řadou systémových opatření, která jsou zaměřena na zvýšení aktivity nezaměstnaných a na snížení podílu tzv. práce na černo.

Míra nezaměstnanosti v roce 2007 meziročně klesla na 11 % a dosáhla nejnižší úrovně za posledních sedm let. Sociologové takto vysoké procento nezaměstnanosti přičítají mimo jiné národnostní struktuře, v níž jsou početně zastoupeny národnostní menšiny.

S cílem řešit dlouhodobou vysokou míru nezaměstnanosti přijalo Slovensko několik vládních opatření zaměřených na aktivní politiku zaměstnanosti a odbourání podílu prací, které probíhají mimo evidenci úřadů.

2.12.3 INFLACE

Na Slovensku vykazuje tento ukazatel značně skokový charakter (viz tabulka 13). Meziroční inflace klesla v roce 2007 na 2,8 % ze 4,5 % v roce 2006. Její vývoj ovlivnil především rozsah úprav regulovaných cen ve smyslu zpomalení jejich dynamiky. Inflaci především způsobují ceny alkoholických nápojů a tabáku. Snížení cen se nejvíce objevuje v oblasti dopravy, zdravotnictví a v poštovních a telekomunikačních službách.

Pro rok 2008 se vyplnila příznivá předpověď Evropské komise v oblasti vývoje slovenské inflace, a tak země ještě s rezervou splnila hodnotu maastrichtského inflačního kritéria, ke dni 1. 1. 2009 přijala společnou evropskou měnu a stala se tak nejmladším členem eurozóny.

2.12.4 BILANCE SE ZAHRANIČÍM

Saldo zahraničního obchodu zboží a služeb v běžných cenách bylo v roce 2007 pasivní ve výši 0,6 mld. EUR a výrazně se zvýšilo až k hodnotě z roku 2003 (viz tabulka 13). Podobně jako v předchozích letech i nyní vývoj zahraničního obchodu Slovenska v podstatě potvrdil závislost exportu na jednom výrobci, a to na automobilce Volkswagen, největším slovenském exportérovi.

Z hlediska teritoriální struktury se nejvíce zvýšil dovoz z Německa, ČR, Maďarska a Číny. Dovoz ze zemí EU pak činil téměř 69 % celkového slovenského dovozu. Na dovozu se nejvíce podílela motorová vozidla, televizní a komunikační zařízení, ropa a zemní plyn. K vývozu nejvíce přispělo opět Německo, ČR, Itálie a Rakousko. Hlavními vývozními artikly jsou motorová vozidla, rozhlasová zařízení a základní kovy. Výrazně (o 200 %) vzrostl vývoz černého a hnědého uhlí.

Tabulka 13: Základní ekonomické ukazatele Slovenska

	Jednotka/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	%	3,2	4,1	4,2	5,4	6,0	8,3	10,4
HDP *	mld. EUR	22,8	25,1	29,2	33,9	38,1	44,5	54,8
HDP/obyv. *	EUR	3 036	3 215	3 509	3 835	5 667	7 935	9 986
Míra nezaměst.	%	19,2	18,5	17,4	18,1	16,2	13,3	11,0
Míra inflace	%	7,3	3,3	8,5	7,5	2,7	4,5	2,8
Obchod. bilance	mld. EUR	- 2,4	- 2,2	- 0,5	- 1,2	- 1,9	- 2,4	- 0,6

* v běžných cenách
Zdroj: Eurostat

2.13 KOMPARACE MAKROEKONOMICKÝCH DAT

1. května 2009 uplynulo již pět let ode dne, kdy ČR společně s devíti dalšími státy vstoupila do EU, a téměř dva a půl roku od vstupu nejmladších členů EU – Bulharska a Maďarska. V této souvislosti se nabízí jednak otázka srovnání vývoje makroekonomických ukazatelů, a jednak postihnutí přiblížení těchto zemí k původní EU-15. Tato otázka je jedním z témat této práce, a tak následující stránky budou patřit právě komparaci zmíněných ukazatelů. Jak již jsem v úvodu zmínila, v této práci se zabývám komparací období 2004 – 2007, protože údaje za rok 2007 jsou poslední kompletní, které se mi podařilo získat.

Ještě než k samotné komparaci přistoupíme, je nezbytné uvědomit si, že vývoj vybraných makroekonomických ukazatelů je do jisté míry nesouměřitelný. Na pomyslné startovní čáře stála totiž každá ze vstupujících zemí s jinými ekonomickými proporcemi a každá z národních ekonomik měla za sebou jiný vývoj. Přihlédnout musíme také k faktu, že Bulharsko a Rumunsko za sebou mají kratší členství v EU než ostatní zkoumané státy. Z tohoto pohledu budou nashromážděné údaje vždy nesrovnatelné z hlediska absolutních čísel, avšak ve vývoji jednotlivých ukazatelů lze vysledovat jisté tendence. Díky nim máme možnost vývoj vybraných makroekonomických ukazatelů, potažmo národních ekonomik, určitým způsobem a do jisté míry přece jen srovnat.

Jak můžeme jako občané EU pozorovat, zkušenosti z předchozích rozšíření ukázaly, jak dobře funguje integrace EU. Velké změny však často vyvolávají obavy a rozšíření v roce 2004 nebylo výjimkou. Samotný rozsah rozšíření vyvolal u občanů ve starých i nových členských státech otázky ohledně jeho dopadu na životy a práci. Země EU-15 se obávaly zvýšené míry přistěhovalectví a přílivu levné pracovní síly. Lidé v nových členských státech se báli, že zahraniční podniky převezmou místní firmy a také se obávali dopadů na místní hospodářství a podniky. Ukázalo se, že většina těchto obav byla neopodstatněná. Bouřlivě diskutovanou otázkou bylo přistoupení Bulharska a Rumunska. Na začátku roku 2006 byla dohoda o jejich přistoupení ratifikována pouze šesti státy EU. Ve srovnání s ostatními státy EU patří obě země mezi nejméně ekonomicky vyspělé, avšak Evropská komise shledala, že tento fakt nebude mít na hospodářství celé Unie podstatný vliv. Oba státy jsou již několik let ekonomicky orientovány na členy Unie a tak byl vstup plynulý a nevznikly žádné obchodní bariéry. Největším problémem tak je nedokonalá

reforma soudnictví a nedostatečný boj proti korupci v obou zemích, který již byl ze strany EU sankcionován.

Grafy v této kapitole vycházejí z údajů, zachycených v tabulkách 2 – 14. Tabulka 14 shrnuje růst HDP a míru nezaměstnanosti v EU-15 a míru inflace v eurozóně. Pro inflaci byla vybrána odlišná oblast z důvodu její větší vhodnosti pro hodnocení vývoje sledovaných států. Indikátor obchodní bilance pro EU-15 vyloučíme vzhledem k nemožnosti vyjádřit takovouto souhrnnou hodnotu.

Tabulka 14: Základní ekonomické údaje EU-15 a eurozóny

	Oblast	Jednotka	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	EU-15	%	2,3	1,8	2,9	2,7
Míra nezaměstnanosti	EU-15	%	8,1	8,1	7,7	7,0
Míra inflace	eurozóna	%	2,1	2,2	2,2	21

Zdroj: Eurostat

2.13.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

Ekonomiky nových členských států rostou rychleji než ekonomiky ostatních zemí. Díky tomu mají nové členské státy větší prosperitu a vyrovnává se tak obrovský rozdíl mezi životní úrovní v rámci celé EU. Rychlejší růst v zemích střední Evropy současně zvyšuje možnosti vývozu a investic ze zbytku EU, protože kupní síla těchto zemí roste.

Rozšířením o nové členské státy se rozloha a počet obyvatel EU zvýšily o pětinu, zatímco průměrný HDP se snížil zhruba o 5 %. Růst HDP také brzdí vysoká míra nezaměstnanosti v mnoha nových zemích EU. To má za následek, že HDP na obyvatele je v nových zemích zhruba na úrovni jedné poloviny EU-15. Tím se prohlubuje rozdíl mezi EU a USA. Unie proto vytvořila individuální finanční programy již na období let 2000 – 2006, kterými novým členským státům pomohla přizpůsobit se členství a snížit rozdíly mezi jejich příjmy a příjmy zbývajících členských států Unie. Pro léta 2007 – 2013 má EU vypracovaný plán regionální politiky. Cílem je podpora růstu a tvorby bohatství v nejméně rozvinutých členských zemích a oblastech, tj. v těch regionech, kde je HDP nižší než 75 % průměru EU – to se týká především Bulharska a Rumunka, kde HDP dosahuje zhruba třetiny průměru EU-27; dále pak podpora harmonického a vyváženého rozvoje na území Unie a podpora pro regiony a orgány regionální správy, které podporují ekonomické změny v průmyslových, městských a venkovských oblastech.

Jak z grafu 1 vidíme, většina nových zemí EU zaznamenala růst HDP a prakticky všechny sledované země se drží nad průměrem EU-15. Poměrně strmý růst mělo až do roku 2006 Estonsko. Země přezdívána „pobaltský ekonomický tygr“ tak předběhla svou dynamikou ostatní státy jak směrem na západ, tak na jih. Lidé bohatnou, kupují drahá auta a elektroniku. Estonci se řídí jednoduchostí, minimalizací byrokracie a podporou liberalismu. Výrazným nastartováním růstu bylo zavedení rovné daně a další odvážné a nepopulární liberální reformy (fiskální škrty, změna penzijního systému či povinný příspěvek do penzijních fondů). Ačkoli přechod od řízené ekonomiky k tržnímu hospodářství nebyl bezbolestný, vyplatil se. Cestu této země doslova okopírovaly sousední pobaltské země, ale i Slovensko, Rusko či Gruzie. V roce 2007 však Estonci zaznamenali pád HDP z 11,4 % na 7,1 %. Existuje hned několik příčin tohoto poklesu: zhoršení vztahů s Ruskem, pokles ve stavebnictví a obchodu s nemovitostmi, růst cen potravin a energií na zahraničních trzích a výrazný pokles domácí poptávky. Analytici očekávají i v následujících obdobích další snižování růstu HDP.

Značný růst HDP zaznamenalo Slovensko, které za sledované období zvýšilo růst HDP o 5 %. Růst byl podle analytiků způsoben mimořádným zvýšením objemu spotřební daně a DPH, tvrdé „Dzurindově“ reformě a přilákáním velkých zahraničních investorů. Slovensko si též uspokojivě vede v institucionálních ukazatelích, ve kterých dosahuje vesměs průměrných hodnot vzhledem k ostatním hodnoceným státům.

V institucionální kvalitě je na tom podobně Lotyšsko, které dosáhlo v roce 2006 nejvyšší hodnoty HDP především díky růstu bankovního sektoru, velkému přílivu přímých zahraničních investic a díky finančním prostředkům z fondů EU. Vláda však nedala na varování odborníků a přehřátá ekonomika teď zaznamenává pokles růstu.

Maďarsko je jedinou zemí, která v roce 2007 měla nižší růst HDP než byl průměr EU-15. Tento fakt je způsoben reakcí na úsporná opatření vlády, která by měla vést ke snížení schodku státního rozpočtu. Vláda chce nastartovat růst ekonomiky celkovou změnou daňového systému.

Tradičně nejslabší vývoj sledujeme na Maltě, kde se čísla dlouhodobě pohybují pod hranicí 2 %. Tento vývoj je způsoben malým vnitřním trhem a nedostatkem nerostných surovin na tomto ostrovním státě. V roce 2007 však došlo k oživení ekonomiky a Malta chce i do budoucna posilovat znalostní charakter ekonomiky se zaměřením na informační technologie, alternativní zdroje energie, farmaceutický průmysl a finanční služby.

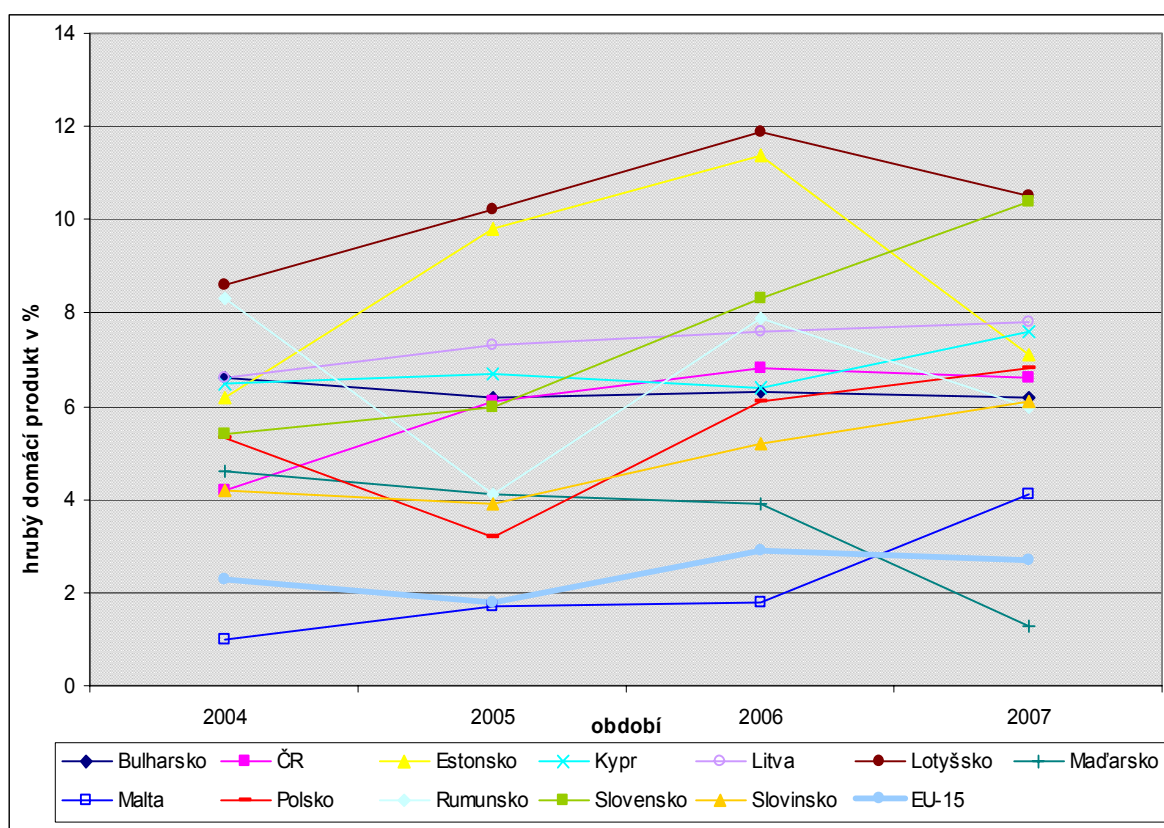
ČR se pohybuje zhruba uprostřed hodnot sledovaných států. V roce 2007 HDP svojí hodnotou 6,6 % předčil očekávání ČNB i ministerstva financí, které očekávalo pokles

růstu. Tento vzestup byl determinován vyvrcholením hospodářského cyklu i vstupem do EU, který přinesl větší zahraniční investice. Růstu HDP také napomohla produkce automobilů, elektroniky a dopravních zařízení a silná spotřebitelská poptávka, která je způsobena zvyšujícími se platy a snížením nezaměstnanosti a inflace.

Bulharsko zaznamenalo setrvalý vývoj těsně nad 6 %, zatímco Rumunsko má velké meziroční výkyvy ve sledovaném ukazateli. Přesto oba státy vstupovaly do EU s prakticky shodnými hodnotami. Bulharsko buduje svůj ekonomický růst na těžebním a zpracovatelském průmyslu a na finančních službách. Rumunsko je kritizováno především za značný deficit běžného účtu a růst mzdových nákladů i přes neefektivnost výroby. Mezinárodní instituce již varují před přehřátím rumunské ekonomiky. Zajímavý je fakt, že ačkoli tyto dvě země mají nejhorší hodnocení v institucionální kvalitě, dosahují poměrně vysokých hodnot v růstu HDP. Z toho můžeme usuzovat, že zhoršená institucionální kvalita neovlivňuje hospodářský růst těchto zemí.

Graf 1: Vývoj HDP v zemích EU-12

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Eurostatu

2.13.2 NEZAMĚSTNANOST

Vysoký podíl nezaměstnaných má vážné sociální dopady v celé EU. Lidé ztrácejí pracovní návyky i kontakt s běžným společenským životem, rychle zphodlní a mnohdy si zvykají na štědrý systém sociálních dávek. Ten je paradoxně nejčastější příčinou nárůstu počtu dlouhodobě nezaměstnaných. Mezi dlouhodobě nezaměstnané patří také úzce specializovaní nebo nízce kvalifikovaní pracovníci, kteří přišli o své místo kvůli strukturálním změnám ve výrobě. Jejich osud závisí na dostatečně účinné aktivní politice zaměstnanosti, především formou efektivních rekvalifikačních programů, na podpoře mobility pracovní síly a na investicích v problémových regionech.

Jak ukazuje Graf 2: Vývoj nezaměstnanosti v zemích EU-12, nejvyšší míra nezaměstnanosti se již tradičně objevila v Polsku a na Slovensku, kde hodnoty v roce 2004 dosahovaly varovných čísel 18 – 19 %. Tento stav je dán především tzv. „zděděnou“ strukturální nezaměstnaností v postkomunistických zemích. Vysoká nezaměstnanost v Polsku je také spjata s uvolňováním pracovních sil zejména ze zemědělství a s restrukturalizací průmyslu. Státy však za sledované období učinily značný pokrok a nezaměstnanost zde v roce 2007 dosahuje „jen“ 11 %, což je nejméně za posledních 14 let na Slovensku a 17 let v Polsku. Na Slovensku je tento pokles spojen s růstem pracovních míst, který je zapříčiněn prudkým růstem HDP. V Polsku je situace obdobná – nová pracovní místa vznikají díky růstu HDP, vysoké spotřebitelské nabídce a rostoucím investicím. Polsko však dosahuje poměrně nevlídného hodnocení v institucionální kvalitě.

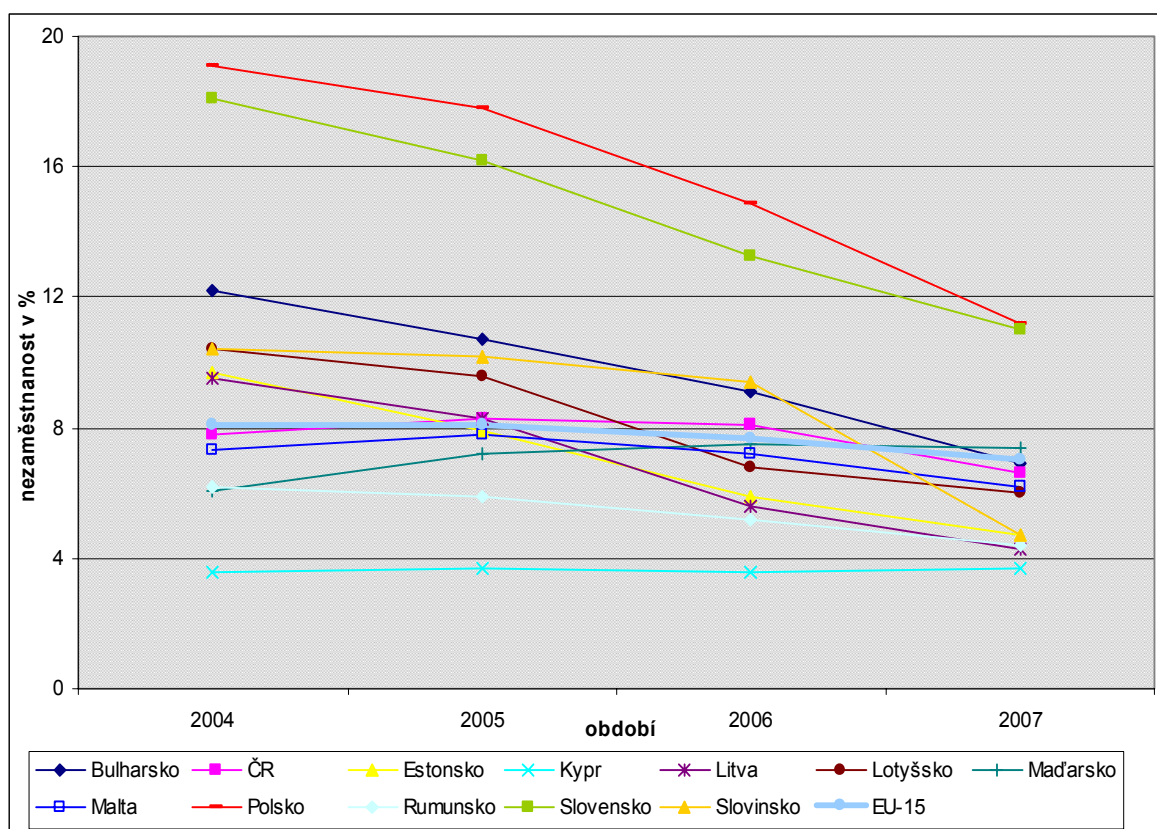
Značný pokles míry nezaměstnanosti za sledované období zaznamenala také Litva, Bulharsko a Slovinsko. V Litvě z hodnoty 9,5 % v roce 2004 klesla míra nezaměstnanosti na 4,3 % v roce 2007. Tento fakt je dán přílivem zahraničních investic, které podnikům dovolily mnohdy zázračný rozvoj a tudíž i zřízení nových pracovních míst. V zemi se začal stavět nový systém silnic a štědré dotace dostali i zemědělci. Nízká nezaměstnanost je ovšem také způsobena odlivem obyvatel za prací na „západ“. Za posledních deset let odešlo z Litvy asi 400 000 lidí. Bulharsko trpí také nedostatkem zejména kvalifikovaných pracovníků v technických oborech. Hlavně mladí vzdělaní lidé často odcházejí za vidinou vyššího výdělku do západních zemí. Slovinsko dokázalo snížit míru nezaměstnanosti díky vysokému ekonomickému růstu, který byl způsoben růstem investic a zvýšením soukromé i veřejné spotřeby.

Dlouhodobě nejnižší hodnoty pod 4 % vykazuje Kypr. Tento malý ostrovní stát takového úspěchu dosáhl díky pružné politice důchodového zabezpečení, využívání

částečných pracovních úvazků, legislativě umožňující zaměstnavatelům rychlé propouštění a přijímání zaměstnanců, nízkým dávkám v nezaměstnanosti i nízkým ostatním sociálním dávkám. Kypr také dosahuje pozitivního hodnocení v institucionální kvalitě a v souhrnném indikátoru dosáhl na třetí nejlepší místo (viz Graf 12: Souhrnný indikátor institucionální kvality).

Nezaměstnanost v ČR byla v roce 2007 těsně pod průměrem EU-15 a činila 6,6 %. Podle mého názoru jsou jedním z klíčových problémů české ekonomiky špatně nastavené dávky sociální podpory, které štědře dotují rodiny s velkým počtem dětí. Stát tak nepodporuje zodpovědnost při plánování rodiny a naopak kontraproduktivně zvýhodňuje život lidí bez práce.

Graf 2: Vývoj nezaměstnanosti v zemích EU-12

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Eurostatu

Ostatní státy dosahovaly v roce 2004 hodnot v rozmezí 6 – 12 %. Tyto hodnoty se tak pohybovaly okolo průměru EU-15, který činil 8,1 %. Do roku 2007 však všechny státy kromě Maďarska výrazně snížily nezaměstnanost a dostaly se tak pod unijní průměr 7,0 %. Z toho lze usuzovat na vyrovnanou situaci v oblasti politiky zaměstnanosti v těchto zemích vzhledem k ostatním členským státům EU a tedy přiblížení se Unii. Lze také vysledovat

spojitost se silným hospodářským růstem zemí a zároveň prakticky nulové působení institucionální kvality v tomto ohledu. Míra nezaměstnanosti ve všech zemích klesla, zatímco institucionální hodnocení nezaznamenalo větší změny.

2.13.3 INFLACE

„Inflace je definována jako projev ekonomické nerovnováhy, jehož vnějším znakem je právě růst cenové hladiny.“ [13] Inflace je také jedním z maastrichtských konvergenčních kritérií v měnové oblasti. *„Znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace, sledovanou během jednoho roku před šetřením, která nepřekračuje o více než 1,5 % míry inflace těch – nanejvýše tři – členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability. Inflace se měří pomocí indexu spotřebitelských cen na srovnatelném základě, který bere v úvahu rozdílnosti v národních definicích.“* [8] Inflace v eurozóně se pohybovala těsně nad úrovní 2 % (viz Graf 3: Vývoj inflace v zemích EU-12). Za sledované období mají země značně různorodý trend ve vývoji tohoto ukazatele. Země dosáhly na konci období většího rozptylu, než na jeho začátku. V budoucím vývoji ukazatele zůstává otázkou působení ekonomické krize.

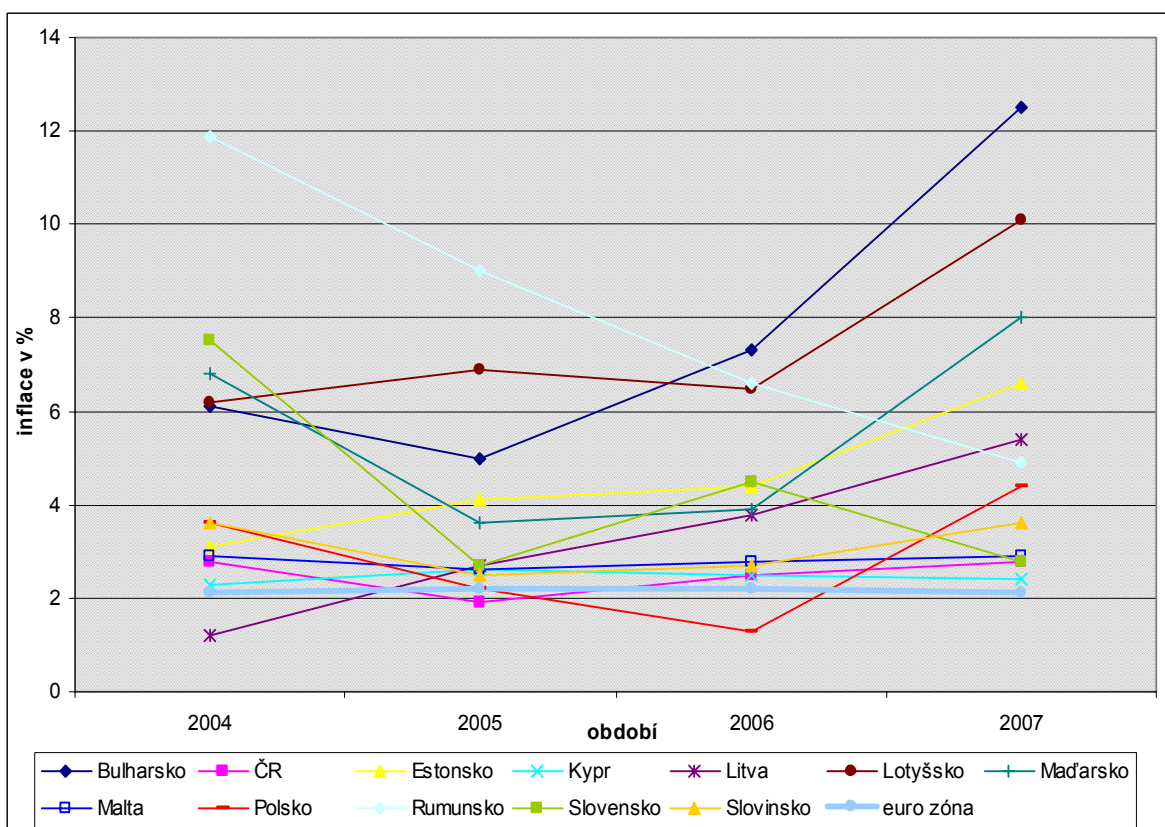
Největší pokles inflace zaznamenalo Rumunsko, a to z 11,9 % v roce 2004 na 4,9 % v roce 2007. Pokles byl způsoben zadržením zemědělských vstupů, částečně uvolněním trhu s realitami a cílováním inflace, které zavedla centrální banka. Pokles inflace také svědčí o makroekonomické stabilizaci země. Analytici však v dalším období očekávají růst inflace, zejména díky zvyšování cen ropy a zemědělských produktů.

Ve sledovaném období byl nejvýznamnějším faktorem působícím na růst inflace růst cen energií a potravin. Největší růst míry inflace zaznamenalo Bulharsko, Lotyšsko, Maďarsko a Estonsko. Bulharský vývoj inflace je ovlivněn silnou domácí poptávkou, růstem zaměstnanosti a tlakem na růst mezd. Stav inflace v Lotyšsku je dán rychlým tempem rozvoje ekonomiky a růstem mezd. Maďarský pokles inflace v roce 2005 byl dán úpravou daní a regulovanými cenami v rámci vládní reformy veřejných financí. V roce 2007 se však inflace v Maďarsku vyšplhala na ještě vyšší hodnotu než v roce 2004. Růst je způsoben vyššími cenami pohonných hmot, zvýšením daní a snahou vlády snížit rozpočtový deficit. Problémy s inflací v Estonsku jsou také mimo jiné vyvolány růstem cen ropy. Ten je do budoucna velkým postrachem pro celou EU. Rostoucí ceny ropy totiž mohou v zemích eurozóny zvýšit inflaci více, než se původně předpokládalo. Evropský

parlament vzhledem k dopadům na ekonomiku i občany vyzval k diverzifikaci zdrojů energie a k podpoře úspor a zdrojů obnovitelné energie. EU by se podle poslanců měla do roku 2020 stát nejvíce energeticky účinným hospodářstvím na světě, které bude jen velmi málo závislé na fosilních palivech.

Průměrným hodnotám inflace eurozóny se nejvíce přiblížila ČR, Slovinsko, Malta a Kypr. Na Slovinsku se tak neopodstatnila obava, že zavedení jednotné evropské měny povede ke zvýšení cenové hladiny.

Graf 3: Vývoj inflace v zemích EU-12

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Eurostatu

Ve snaze zmírnit inflaci zavedly země s volně plovoucím kurzem cílování inflace. Současně s tím však začal kurz přetahovat spekulativní kapitál, takže se tyto státy potýkají se značným posilováním místních měn. Tento stav je nepříznivý hlavně pro importéry, pro které znamená zvýšení kurzu mnohdy velké ztráty. Ve chvíli, kdy se snaží s inflací cílit i kurz, nastávají problémy. EU zvažuje změnu tvrdého inflačního kritéria, jehož splnění je nutné pro přijetí Eura. Na nesmyslnost kritéria už delší dobu upozorňuje například i ČNB. V krajním případě totiž hrozí, že tři země EU skončí s deflací a nové členské státy tak budou muset dosáhnout extrémně nízké inflace. Aby tuto úroveň splnily, musely by tak

dobrovolně omezit svůj ekonomický růst. A to pouze kvůli splnění úřednického kritéria. Proto EU uvažuje, že například země s deflací by se do inflačního kritéria nezapočítávaly. Dle korelační analýzy v kapitole 5.2.4 nebyl prokázán přímý vztah mezi inflací a ukazateli GM.

2.13.4 BILANCE SE ZAHRANIČÍM

Jak ukazuje Graf 4: Vývoj salda obchodní bilance v zemích EU-12, všechny státy EU-12 kromě ČR mají dlouhodobě pasivní bilanci se zahraničím. To znamená, že převažuje dovoz nad vývozem zboží a služeb. V tomto ohledu je nejhorší situace v Polsku a Rumunsku. Tyto země vykázaly největší snížení hodnot za sledované období. V Polsku byla situace způsobena zejména snížením celních sazeb na zboží ze zemí sdružených ve WTO, nulovými sazbami na automobily z EU či pozastavením výběru cla za suroviny pro těžký průmysl a tiskařské a papírnické stroje. Celkové záporné saldo bylo v roce 2005 nižší než v roce 2004, a to především díky zlepšení salda se zeměmi EU. Saldo v roce 2007 dosahuje - 18,5 mld. EUR. Rumunské saldo je ovlivněno rostoucími cenami ropy a zemního plynu, které dováží, a posilováním domácí měny. Rumunsko je dlouhodobě nejméně otevřenou ekonomikou, což je způsobeno především velikostí tamní ekonomiky.

Naproti tomu nejlepší situace zavládla v ČR, kde bylo v roce 2005 registrováno historicky první kladné saldo. Stalo se tak díky zvýšení vývozu zejména strojů a dopravních prostředků do zemí EU, růstu průmyslové produkce a přímým zahraničním investicím. Na tuto pozici se republika dokázala vyzdvihnout z - 2,1 mld. EUR v roce 2003, což naznačuje, že vstup do Unie Čechům v této oblasti jednoznačně prospěl. Ve vztahu k EU byla dokonce obchodní bilance naposledy deficitní v roce 1998. Celkové výsledky zahraničního obchodu vyjadřují postavení ČR jako malé, ale dynamicky se rozvíjející a velmi otevřené ekonomiky, která je v řadě oborů závislá na dovozech (zejména surovin a paliv). Výsledky obchodu s EU pak dokumentují především schopnost kooperace, integrace a vypovídají o rostoucí sladění s vyspělými ekonomikami.

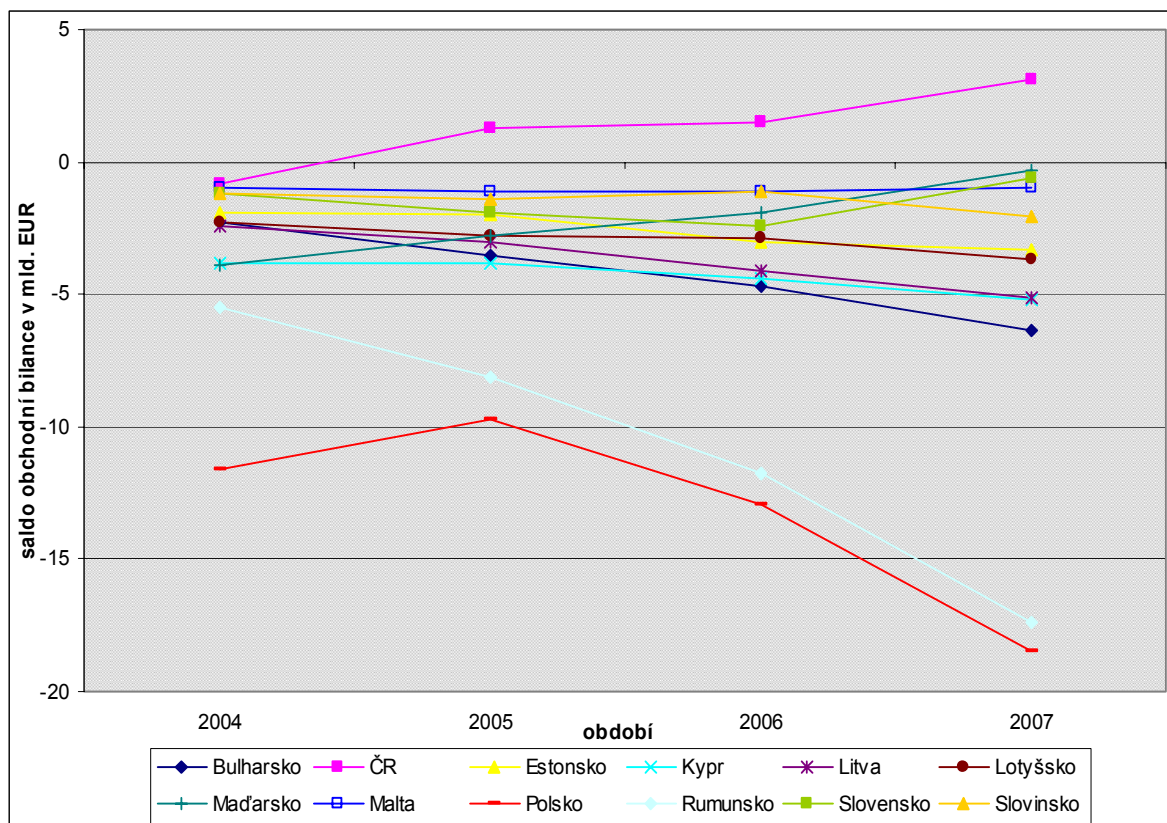
V ostatních zkoumaných zemích se na začátku období saldo bilance pohybovalo v rozmezí - 3,9 až - 0,8 mld. EUR. Na konci období se rozptyl hodnot zvýšil na rozmezí - 6,4 až 3,1 mld. EUR. Státy s malým vlastním trhem jako Kypr, Malta a Slovinsko jsou na svém dovozu velmi závislé a nedokázaly by bez chybějících surovin efektivně hospodařit.

Důležité je také podotknout, že pasivní saldo nemají nové státy se všemi obchodními partnery, ale je s některými zeměmi. Dalším příznivým faktem je také to, že se celkově pro

EU otevřely trhy v asijských zemích a může tak probíhat čilý obchodní ruch s těmito velkými trhy. Této možnosti hojně využívá například Polsko a Malta ale i ČR.

Vesměs se dá tvrdit, že vstup do EU všem státům prospěl, protože se jim daleko více otevřely exportní možnosti do tradičních států EU, potažmo do celého světa. Začlenění se do této obrovské obchodní zóny zlepšilo podmínky pro obchodování i fyzický pohyb zboží. Jedním z klíčových poslání EU je volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. Členství v EU pak v obchodních partnerech vzbuzuje větší důvěru v danou zemi a její ekonomiku. Zvláště pak postkomunistické země se již nemusí spoléhat pouze na trhy východních zemí, jak na to byly v minulosti bohužel zvyklé. Vstupem do EU tedy státy získávají pro obchodní partnery jakousi „známku kvality“, vyplývající z kritérií, která musely pro vstup splnit.

Graf 4: Vývoj salda obchodní bilance v zemích EU-12

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Eurostatu

EU jako přední obchodní velmoc a největší světový trh zavedla společnou obchodní politiku, která významnou měrou přispívá ke světové ekonomice. Poměrně novou je Politika evropského sousedství, která si i do budoucna klade za cíl budování pásma stále větší prosperity, stability a bezpečnosti v zemích, které sousedí s EU. Tato politika,

zahájená v roce 2003, umožňuje partnerským zemím navázat s EU užší politické vztahy, hospodářsky se do EU začlenit a provádět reformy, které budou podporovat jejich hospodářský a sociální rozvoj. V rámci této politiky partnerské země přijímají konkrétní závazky, zejména ve prospěch posílení právního státu, demokracie, dodržování lidských práv a spolupráce na stěžejních cílech zahraniční politiky, jako je např. boj proti terorismu. Touto politikou tak EU pozitivně přispívá k rozšiřování zahraničního obchodu i ke zvyšování hodnot v ukazatelích GM.

Korelační analýza v kapitole 5.2.5 dokázala platnost konstatování, že čím pasivnějšího salda obchodní bilance země dosáhla, tím horšího hodnocení dosáhla v ukazatelích GM 1 až GM 5 (viz Graf 15: Korelace institucionální kvality a bilance se zahraničím).

3 ANALÝZA INSTITUCIONÁLNÍHO PROSTŘEDÍ STÁTŮ EU-12

3.1 CHARAKTERISTIKA INSTITUCIONÁLNÍHO PROSTŘEDÍ

Institucionální ekonomie vznikla v 90. letech 19. století ve Spojených státech amerických, kde došlo k širokým strukturálním změnám hlavně díky masivnímu technickému rozvoji. Institutionalismus se zde také zrodil z kritiky neoklasické ekonomie. Institucionální ekonomii dělíme na dvě větve, a to americký institucionalismus a novou institucionální ekonomii.

„V běžném jazyce se často používá pojmu instituce ve smyslu organizace a oba pojmy se zaměňují. V institucionální ekonomii musíme tyto pojmy přesně odlišovat.“ [9] Institucionální struktura společnosti představuje jakási pravidla hry a omezení, které vymezují vývoj společnosti jako takové, jejího státního zřízení i hospodářství a ekonomického chování lidí. Instituce dávají řád našemu životu a usnadňují ho. Rozlišujeme formální instituce, které jsou tvořeny zákony, tzn. psaným právem i právem zvykovým. Nejdůležitějšími formálními institucemi jsou instituce vlastnických práv, právní ochrana vlastnictví, smluvní právo (tzn. obchodní zákoník), občanské a trestní právo. K formálním institucím patří i instituce politické, kterými jsou ústava a zákony, které upravují občanská a politická práva. *„Formální instituce mají též různé stupně závaznosti: od mezinárodních úmluv a konvencí přes celostátně platné zákony až k nižším právním normám (vyhlášky) a při detailní institucionální analýze nutno brát v potaz i vnitroorganizační normy, jakou jsou statuty, organizační řády, podepsané kolektivní smlouvy atd., jež taktéž formují ekonomické chování lidí. Kromě formálních institucí, jež mají charakter zákona, za jehož respektováním stojí donucovací moc státu (vlády), existují též instituce na principu samoregulace, tj. instituce ustavené iniciativou zdola, jejichž respektování potom zajišťují různá profesní sdružení, komory atp. Sem patří např. instituce, jež se rodí na hranách mezi ekonomickým systémem a morálním řádem ve společnosti, mezi ekonomickou teorií a morální filozofií. Jedná se např. o přijaté etické kodexy či etické standardy.“ [9]* Na druhé straně stojí hůře vymežitelné neformální společenské normy a principy vhodného chování, které jsou tvořeny zvyky, tradicemi, obyčejí a obecně vzato vším, co nazýváme kulturou dané společnosti. Význam institucí

výstižně definoval americký profesor ekonomie D. C. Northe: „*Institucionální rámec zabezpečuje politickou a ekonomickou strukturu tržního mechanismu a předurčuje tak fungování ekonomiky v daný okamžik. Existují-li instituce, vlastnická práva, zákony, pravidla a neformální společenské normy a zásady správného chování, jejichž prostřednictvím je oceňována lidská výkonnost, tvořivost i udržování svobody společnosti, je tvořen základ pro motivační strukturu potřebnou ke vzniku takových podmínek.*“ [11]

3.2 ORGANIZACE ZKOUMAJÍCÍ INSTITUCIONÁLNÍ KVALITU

Zájem o hospodářsko politické a institucionální faktory neustále roste. Měřené indexy vyjadřují míru politické a ekonomické kvality veřejného sektoru i privátní sféry. Díky těmto ukazatelům můžeme lépe vysvětlit např. proč daná ekonomika zaostává za ostatními. Ukazatelé také pomáhají zahraničním firmám v rozhodování o investicích do dané ekonomiky. Tato data tak v některých případech lépe vypovídají o stavu hospodářství než statisticky měřená tvrdá data. V této kapitole jsou uvedeny organizace, které se zabývají měřením ukazatelů obdobných Governance Matters, které vydává Světová banka.

3.2.1 DEMOKRACIE, POLITICKÁ PRÁVA A SVOBODY

Slovo demokracie pochází z řečtiny a v překladu znamená vládu lidu. Chápeme ji v tom smyslu, že sám národ drží v rukou vládní moc a rozhoduje o sobě vůlí většiny. Demokracie je dnes nejrozšířenějším způsobem státního zřízení. Měření demokracie a politického vládnutí umožňuje občanům hodnotit a porovnávat výkonnost celého veřejného sektoru a současně pomáhá vyjádřit vládě podporu či nespokojenost. Výsledky hodnocení mohou ovlivnit rozhodování voličů ve volbách i strategická rozhodnutí firem, bank a finančních institucí. Základní politická a lidská práva jsou součástí ústav všech demokratických států a jsou zakotvena i v Listině základních práv EU. Mezi politická práva patří svoboda projevu, právo na informace, petiční právo, právo na shromažďování a sdružování či volební právo. Základní lidská práva a svobody jsou např. právo na život, soukromí, osobní svobodu, lidskou důstojnost, osobní čest, vlastnictví majetku atd. V tabulce 15 najdeme seznam institucí, které zkoumají rozsah demokracie a politických práv.

Tabulka 15: Přehled zdrojů dat demokracie a svobody

Instituce	Publikace, výzkum, indikátor
Business Environment Risk Intelligence	Political Risk Index
CIVICUS	Civil Society Index
Economist Intelligence Unit	Country Risk Service Democracy Index
European Commission	Eurobarometer
Freedom House	Freedom House Index
Gallup International	Millennium Survey, Voice of the People Survey
Heritage Foundation	Index of Economic Freedom
Institute for Management Development	World Competitiveness Yearbook
Political Risk Service Group	Political Risk Services, Risk Guide System
Reporters Without Borders	Annual Worldwide Press Freedom Index
Transparency International	Corruption Perception Index, Urban Bribery Index
United States Agency for International Development	Democracy and Governance Program Indicators
University of Strathclyde	New Europe/Russia/Baltic Barometer
World Bank	Civil Service Employment and Pay
World Bank Institute	Aggregate Governance Indicators, The Business Environment and Enterprise Performance Survey
World Economic Forum	Global Competitiveness Report

Zdroj: NEKOLA, M. *Analýza evaluace hlavních přístupů k měření vládnutí ve světě*. [online]. 2006. [cit. 2008-11-17]. Dostupný z WWW: <http://www.fsv.cuni.cz/FSV-538-version1-018_Nekola.pdf>, s. 28 – 29, vlastní úprava.

3.2.2 REGULACE

Regulace chápeme jako zásahy státu pomocí zákonů, nařízení a jiných administrativních opatření. Regulace zasahují prakticky do všech ekonomických činností a proto se jejich průzkumem zabývá mnoho organizací, viz tabulka 16.

Tabulka 16: Přehled zdrojů dat regulace

Instituce	Publikace, výzkum, indikátor
Business Environment Risk Intelligence	Business Risk Serves
CIVICUS	Civil Society Index
Economist Intelligence Unit	Country Reports
European Bank for Reconstruction and Development	Transition Report, Law in Transition, Business Environment and Enterprise Performance Survey
Heritage Foundation	Index of Economic Freedom
International Institute for Management and Development	World Competitiveness Yearbook
Organization for Economic Co-operation and Development	OECD PUMA Multi-country Business Survey Database
Political Risk Service Group	International Country Risk Guide System
Price Water House Coopers	Opacity Index
World Bank	Doing Business Enterprise Survey
World Economic Forum	Global Competitiveness Report

Zdroj: ŽÁK, M., GREGOROVÁ, L. *Institucionální kvalita, regulace a byrokracie*. [online]. 2006. [2008-08-23]. Dostupný z WWW: <http://www.vsem.cz/data/docs/gf_WPNo806.pdf>, s. 14, vlastní úprava.

3.2.3 KORUPCE

Korupce narušuje základní hodnoty společnosti a proto je třeba s ní bojovat. K tomu je nutné znát její rozsah a místa vzniku. Je tedy potřeba správně korupci změřit, což je nelehký úkol vzhledem k její latentní povaze. Jedním ze zdrojů dat mohou být i tiskové zprávy, které by měly sloužit k dokumentaci případů, nebo oficiální policejní statistiky odhalených trestných činů, které souvisejí s korupcí. Standardně se korupce měří pomocí klasických kvalitativních sociologických postupů, které jsou posléze mezinárodně a meziročně porovnatelné. Většina indexů korupce měří především subjektivní vnímání korupce a proto jsou tato měření zpochybňována. Nicméně neexistuje způsob jak korupci měřit pomocí tvrdých dat.

Tabulka 17: Přehled zdrojů dat korupce

Instituce	Publikace, výzkum, indikátor
European Bank for Reconstruction and Development	Quality of Governance Index Index of Corruption in Public Resolution
Freedom House	Index of Transformation
Fraser Institute, Heritage Foundation	Index of Economic Freedom
Peter Neuman	Neumann index
Political Risk Services	International Country Risk Guide
Transparency International	Corruption Perception Index Global Corruption Barometer Bribe Payers Index
Transparency International a GFK Praha	Index V4
World Economic Forum	Growth Competitiveness Index

Zdroj: VOLEJNÍKOVÁ, J. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha: Profess Consulting, 2007. 390 s. ISBN 978-80-7259-055-1, s. 29 – 38, 52 – 54, vlastní úprava.

3.2.4 BYROKRACIE

Pokud bychom chtěli měřit byrokracii pomocí tzv. tvrdých dat, mohli bychom vyčíslit např. celkový počet státních úředníků, poměr státních úředníků na celkové pracovní síle nebo počet obyvatel na jednoho státního úředníka. Možné by bylo také sečíst množství zákonů a jejich rozsah. Kvalitativní hodnocení, tedy měkká data, na problematiku nahlíží jiným způsobem. Posuzují, zda byrokracie brání v podnikání díky administrativním opatřením, kolik času stráví manažeři vyjednáváním s úředníky, nebo zda vládní nařízení ovlivňující podnikání jsou určitým způsobem konzistentní. Tabulka 18 ukazuje přehled zdrojů dat byrokracie.

Tabulka 18: Přehled zdrojů dat byrokracie

Instituce	Publikace, výzkum, indikátor
European Bank for Reconstruction and Development	Business Environment and Enterprise, Performance Survey, Quality of Governance Index
Institute for Management and Development Studies	World Competitiveness Yearbook
World Bank	Enterprise Survey
World Economic Forum	Global Competitiveness Report

Zdroj: ŽÁK, M., GREGOROVÁ, L. *Institucionální kvalita, regulace a byrokracie*. [online]. 2006. [2008-08-23]. Dostupný z WWW: <http://www.vsem.cz/data/docs/gf_WPNo806.pdf>, s. 14, vlastní úprava.

3.2.5 DALŠÍ UKAZATELE MĚŘÍCÍ INSTITUCIONÁLNÍ KVALITU

Další ukazatele, které měří institucionální kvalitu, najdeme v tabulce 19. Index ukazatelů transformace zahrnuje osm indikátorů a nabízí detailnější pohled na postup transformace. Index transformace hodnotí postup demokratických a ekonomických reforem v tranzitivních zemích. Index počátečních podmínek vyjadřuje, s jakými podmínkami zahajovaly socialistické země svojí transformaci. Index liberalizace hodnotí postup ekonomických reforem. Index institucionální kvality obsahuje tři dvojice agregovaných ukazatelů, které vznikly z více než 300 dílčích ukazatelů, získaných z expertních odhadů a dotazníkových průzkumů. Index úrovně lidského rozvoje v sobě zahrnuje HDP na obyvatele, úroveň lidského kapitálu a střední délku života. Giniho koeficient vyjadřuje nerovnosti v rozdělování důchodů.

Tabulka 19: Přehled dalších institucionálních ukazatelů

Instituce	Publikace, výzkum, indikátor
Evropská banka pro obnovu a rozvoj	Index ukazatel transformace
Freedom House	Index transformace
Mezinárodní měnový fond	Index počátečních podmínek Index liberalizace Index institucionální kvality
Program OSN pro rozvoj	Index lidského rozvoje
Světová banka – Zpráva o rozvoji	Giniho koeficient

Zdroj: SPĚVÁČEK, V. a kol., *Transformace české ekonomiky*. Praha: Linde. 2002. 525 s. ISBN 80-86131-32-7, s. 36 – 50, vlastní úprava.

3.3 HODNOCENÍ INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY S VYUŽITÍM METODIKY SVĚTOVÉ BANKY „GOVERNANCE MATTERS“

3.3.1 SVĚTOVÁ BANKA

Světová banka (World Bank) byla založena v roce 1944 na konferenci v New Hampshire jako organizace, která bude pomáhat zemím postiženým druhou světovou válkou. Dnes Světová banka usiluje o snížení chudoby a zlepšení životních standardů na celém světě a proto finančně a technicky podporuje rozvíjející se země. Světová banka má dvě instituce, kterými jsou Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (International Bank for Reconstruction and Development, IBRD) a Mezinárodní asociace pro rozvoj (International Development Association, IDA). IBRD podporuje ekonomický růst ve středně bohatých zemích a chudších zemích, které jsou schopné dostát závazkům z úvěru. IDA zajišťuje finanční prostředky nejchudším zemím světa. Organizace poskytují tyto služby formou nízko úročených půjček, bezúročných půjček a grantů do oblastí vzdělávání, zdravotnictví, infrastruktury, komunikací atd. Světová banka se zabývá programy: Investice do lidského rozvoje, Ochrana životního prostředí, Podpora soukromého sektoru, Podpora ekonomických reforem, Potírání korupce, Pomoc zemím postiženým konfliktem a Stimulace investic.

3.3.2 GOVERNANCE MATTERS

Jak již bylo uvedeno, na pojem instituce můžeme nazírat z více pohledů. V této práci je pojem zahrnut do kvality správy, tak jak je definována a hodnocena Světovou bankou v projektu Governance Matters (GM).¹⁵ Na ukazatelích GM je v mé práci založena analýza institucionálního prostředí států EU-12. Tato metodika byla vybrána pro dlouhou časovou řadu a celkovou rozsáhlou hodnocení institucionální kvality.

---

¹⁵ *Governance Matters* v překladu znamená správní záležitosti, přičemž pojmem *governance* vyjadřujeme instituce a tradice, pomocí kterých organizace vytváří pravidla.

Světová banka pravidelně zveřejňuje indexy GM od roku 1996.¹⁶ „*Souhrnný index vychází z několika stovek různých individuálních měření, které realizují mezinárodní organizace, poradenské firmy, univerzity, politické a obchodní organizace odhadující riziko (risk-rating agencie), střediska znalců a nevládní organizace, která se týkají především vnímání kvality správy.*“ [17] Kvalita správy je hodnocena ze tří hledisek:

- hledisko procesu volby, kontroly a obměny vlády (indexy s označením GM 1 a GM 2),
- hledisko schopnosti vlády účelně formulovat, zavádět a realizovat „zdravou“ politiku (GM 3, GM 4) a
- hledisko respektu občanů a státu k institucím, které určují vzájemné vztahy ať již ekonomické či sociální (GM 5, GM 6).

Každé hledisko je složeno ze dvou indikátorů, tudíž můžeme kvalitu správy hodnotit šesti agregovanými indikátory, tzv. indexy institucionální kvality (Index of Institutional Quality, IIQ), které vyjadřují její stav v dané zemi [55]:

- GM 1: Úroveň demokracie, politická práva a svobody (Voice and Accountability), která je posuzována podle možnosti účasti na volbě vlastní vlády, kterou mají obyvatelé, podle možnosti svobodného projevu a shromažďování a podle svobody a nezávislosti médií,
- GM 2: Politická stabilita a absence násilí (Political Stability and Absence of Violence), je indikátor, který vyjadřuje vnímání možnosti, že vláda pozbude své stability či bude přímo svržena prostředky, které nejsou ústavní či jsou přímo násilné; indikátor zahrnuje také politické násilí a terorismus,
- GM 3: Efektivnost (výkonnost) vlády (Government Effectiveness) sleduje kvalitu veřejných i soukromých služeb, kompetentnost a stupeň politické nezávislosti byrokratických organizací, kvalitu formování vládní politiky a její implementaci a také míru dodržení vládních závazků,
- GM 4: Kvalita regulací (Regulatory Quality) se zaměřuje na schopnost vládní politiky podporovat a rozvíjet soukromý sektor, měří dopady cenové regulace, bankovního dohledu a regulace zahraničního obchodu,
- GM 5: Právní řád (Rule of Law) je ukazatelem důvěry, kterou má společnost v právní systém státu, i ochoty, se kterou se veřejnost přizpůsobuje novým právním normám; index také hodnotí rozsah kriminality a násilí a výkonnost soudů, policie atd.,

---

¹⁶ „Do roku 2004 byl index zveřejňován vždy ve dvouletých intervalech. Od roku 2004 je index pro velký zájem odborné veřejnosti publikován každoročně.“ [17]

- GM 6: Kontrola korupce (Control of Corruption) sleduje, jak veřejná správa využívá moc ke svým soukromým zájmům nebo zájmům prominentů, tzv. elity; dále sleduje korupci, a to jak malou, tak velkou.

V současné době tyto agregované ukazatelé zahrnují 340 dílčích ukazatelů, které jsou získány z 35 zdrojů od 32 organizací s mezinárodní působností (viz Příloha E: Seznam zdrojů dat pro metodiku Governance Matters v roce 2007). Do analýzy je zahrnuto 212 zemí světa. Elementárním problémem hodnocení je práce s měkkými daty. Proto Světová banka uvádí bodové odhady společně se směrodatnou odchylkou.¹⁷ Výsledky měření jsou uváděny ve tvaru normalizovaných hodnot v intervalu - 2,5 až + 2,5. Čím vyšší hodnoty výsledek dosahuje, tím lépe si daná země stojí ve sledovaném ukazateli.

---

¹⁷ Směrodatné odchylky států hodnocených v diplomové práci nejsou pro potřeby práce významné, proto budeme pracovat jen s bodovými odhady.

3.4 KOMPARACE DAT INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY

V této kapitole bude provedena analýza států EU-12 pomocí indikátorů kvality správy. Analýza bude vypracována ze stejných důvodů, jaké byly uvedeny v kapitole 2.13 KOMPARACE MAKROEKONOMICKÝCH DAT. Vývoj každého indikátoru v jednotlivých zemích bude zachycen v samostatném grafu (grafy 5 – 9 a 11). Vývoj v jednotlivých zemích bude též porovnán s vývojem průměrného indikátoru v zemích EU-15. Tato hodnota byla určena jako aritmetický průměr z agregovaných indikátorů zemí EU-15. Pro účely analýzy jsou použita data z let 2004 – 2007 z přílohy D. Grafy byly sestaveny v rozsahu hodnot indikátorů - 0,5 až 2,0, který postačuje pro zachycení průběhu vývoje a zároveň umožňuje přehledné zobrazení.

3.4.1 ÚROVEŇ DEMOKRACIE, POLITICKÁ PRÁVA A SVOBODY

Tento indikátor hodnotí úroveň demokracie, politických práv a respektování občanských svobod. Indikátor vyjadřuje možnosti občanů země zvolit si vlastní vládu a účastnit se tak na řízení země, možnosti svobodného projevu a shromažďování a také svobodu a nezávislost vyjadřování médií.

Ve sledovaném období jsou všechny státy pod úrovní průměru EU-15 (hodnoty okolo 1,30), ale pozitivní stránkou je, že ani jeden stát se nedostal do záporných hodnot (viz Graf 5: Úroveň demokracie, politická práva a svobody). Státy dosahují dobrých výsledků, protože mají demokratické zřízení a svobodně a v pokud možno pravidelných obdobích volí představitele tamních vlád. Je zde respektována svoboda projevu, náboženského vyznání i shromažďování. Funguje zde veřejná diskuze, ke které patří necenzurovaná média. Kultura diskuze je dána historickými zkušenostmi společnosti. Činnost podniků není pod direktivním řízením státu a naopak je podporována volná hospodářská soutěž. Je umožněna integrace menšin, jejichž práva jsou chráněna zákonem. Rozhodování a financování z veřejných prostředků musí být transparentní. Stát má také povinnost zajistit lidem důstojný život a určité sociální podmínky. Pokud budou všechny tyto podmínky dodržovány a zlepšovány, bude se zvyšovat i hodnota indikátoru GM 1.

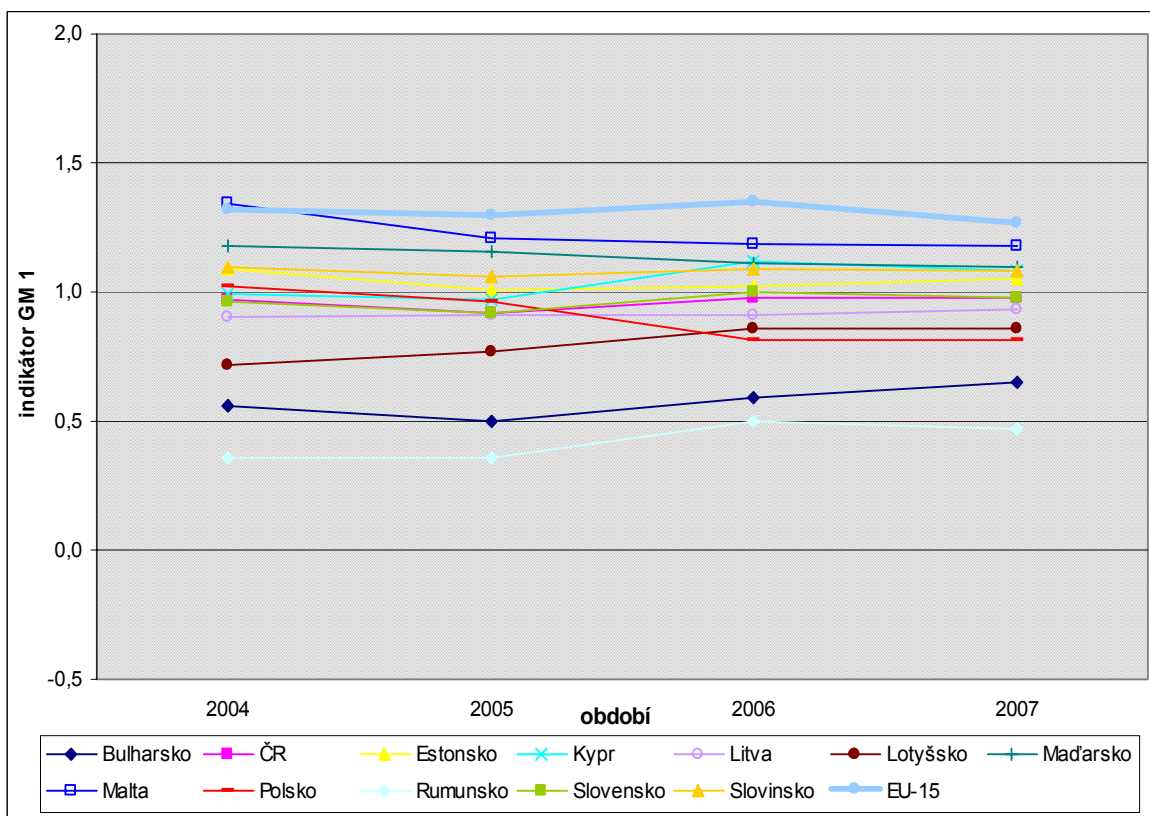
Nejhorších výsledků dosahují nejmladší členové EU – Bulharsko a Rumunsko, ale ve vývoji lze vysledovat vzrůstající trend, který trvá již od roku 1996. Výsledky vysvětluje

fakt, že díky mnoha letům komunistického mocenského zřízení, kdy neexistovala svoboda slova ani další aspekty demokratické společnosti, občané stále ještě nejsou přesvědčeni, stejně jako v dalších postkomunistických státech, o demokratickém fungování státního aparátu. Přesto se tamním vládám podařilo učinit velký krok ve vývoji tohoto ukazatele.

Nejlepších hodnot i přes menší pokles dosahuje dlouhodobě Malta, kde je ustavena parlamentní demokracie. Na politické scéně podobně jako ve Velké Británii dominují dvě politické strany, socialistická a spíše neutrálně zaměřená Labour Party a konzervativní Nationalist Party, které se pravidelně střídají u moci. Ostatní politické strany jsou prakticky bezvýznamné. Zarážející však je, že církev zde ovlivňuje občany možná ještě více než v Polsku či Irsku. Katolické náboženství je zde dáno ústavou a jsou zakázány rozvody i křemace. Součástí povinného školního vzdělání je zde nauka o tom, které zásady jsou správné a které špatné.

Ostatní státy, které vstoupily do EU v roce 2004 se pohybují v rozmezí hodnot 0,70 – 1,20 a sledují setrvalou linii vývoje. Z toho můžeme usuzovat, že zvyšování důvěry v demokratické zřízení je velmi pozvolný proces a je spíše otázkou generační výměny obyvatelstva.

Graf 5: Úroveň demokracie, politická práva a svobody

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky

3.4.2 *POLITICKÁ STABILITA A ABSENCE NÁSILÍ*

Tento indikátor vyjadřuje, jak obyvatelé vnímají možnost, že vláda ztratí svoji stabilitu nebo bude přímo svržena ústavními či násilnými prostředky. Indikátor zahrnuje také politické násilí a terorismus. Stabilita vlády nebo-li schopnost plnit svůj vládní program může být ohrožena demisemi ministrů, jejich skandály nebo také neustálými spory mezi jednotlivými parlamentními stranami. Proto americký politolog S. Lipset tvrdil, že pro demokracii a stabilitu vlády je výhodnější většinový systém, kdy se do parlamentu dostanou pouze dvě strany, než systém poměrného zastoupení. Výhoda vyplývá z toho, že dvě politické strany se dohodnou lépe než stran několik. Svržení vlády také není ničím neobvyklým, zvláště v poslední době na české politické scéně, kdy opozice neustále vyvolává hlasování o nedůvěře vládě. Vyslovit nedůvěru vládě ČR se levicové opozici a několika tzv. přeběhlíkům z vládních stran podařilo až při pátém pokusu, 24. 3. 2009. Svržení vlády může proběhnout i násilnou cestou např. protistátním povstáním nejrůznějších ideologických nebo etnických skupin. Často diskutovanou je v dnešní době i otázka teroristických útoků, která byla odstartována jedenáctým zářím 2001. Politický terorismus slouží k ovlivňování veřejného mínění a k zastrašování politických rivalů. V extrémní formě může terorismus probíhat i v podobě fašismu či neofašismu, kdy vláda pronásleduje, mučí a vraždí své odpůrce. Je však v rozporu s evropskou ústavou, aby taková země byla součástí EU, a teroristické útoky jsou odsuzovány a považovány za trestný čin.

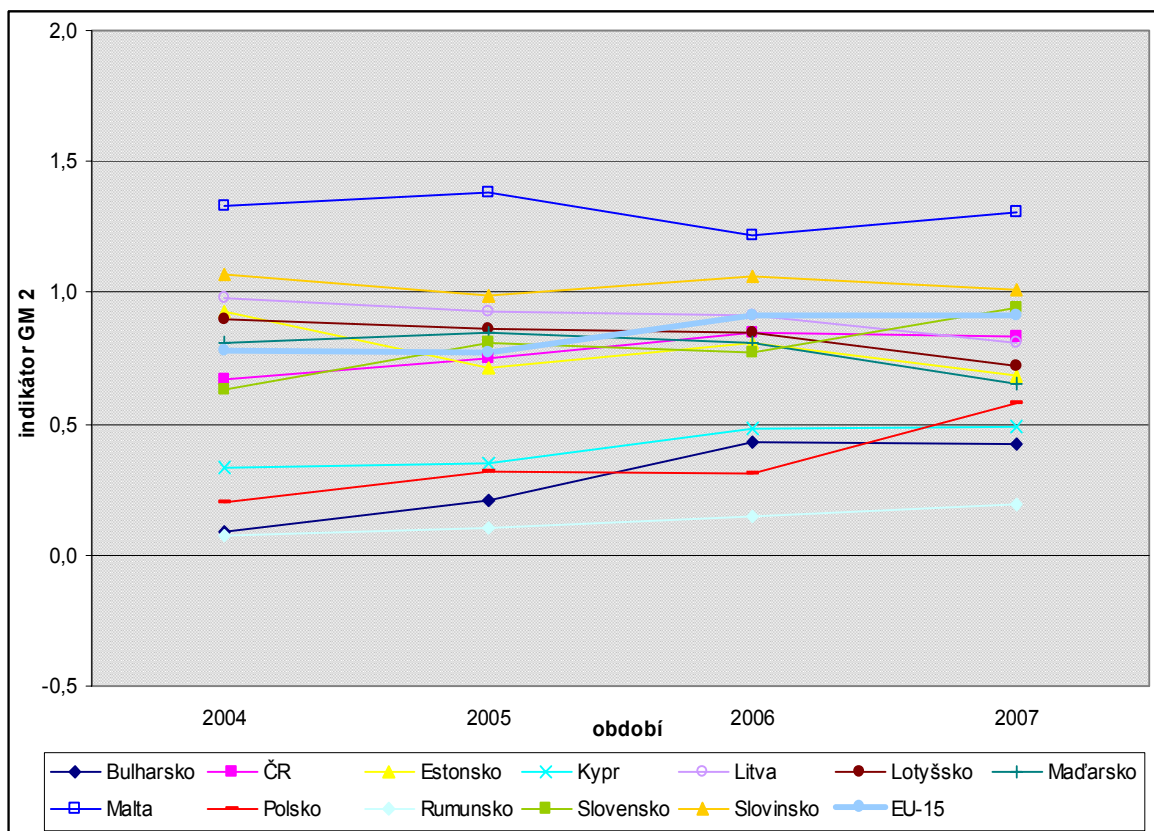
Jak z Grafu 6: Politická stabilita a absence násilí můžeme vidět, nejstabilnější situace je na Maltě, která ve sledovaném období dosáhla nejvyšší hodnoty 1,38. Silná politická stabilita jde v této zemi ruku v ruce s vysokou úrovní demokracie, jak bylo řečeno v předchozí kapitole.

Nejhorších výsledků pak dosáhlo Rumunsko, Bulharsko, Polsko a Kypr. Největší zlepšení ukazatele zaznamenalo Bulharsko (z hodnoty 0,09 na 0,42) a Polsko (z 0,20 na 0,58). Polsko zažilo výrazný vzestup politické stability v roce 2007, kdy se konaly předčasné parlamentní volby, které zaznamenaly na polské poměry neobvykle vysokou volební účast. Do Sejmu se dostaly pouze čtyři strany a nejradikálnější strany naopak odešly pryč. Polsko tak zažilo doslova demokratický boom. Kypr stále dosahuje nízkého hodnocení zejména díky své rozpolcenosti na řeckou a tureckou část. V roce 2004 bylo uspořádáno referendum, po kterém byly části sjednoceny a republika jako celek vstoupila do EU. Avšak ne všichni obyvatelé mají v této oblasti jednotný názor, a tak je politická

stabilita stále křehkou záležitostí. V referendu o znovusjednocení ostrova se Turci ze severní části vyslovili z 64,9 % pro, ale jen 24,2 % Řeků z jihu chtělo také sjednocení.

Ostatní státy se pohybovaly okolo průměru EU-15, v rozmezí hodnot 0,63 – 1,6.

Graf 6: Politická stabilita a absence násilí

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky

3.4.3 EFEKTIVNOST VLÁDY

Ukazatel efektivity vlády sleduje kvalitu veřejných i soukromých služeb. Indikátor též vyjadřuje, jak kompetentní a nezávislé jsou byrokratické organizace ve své činnosti, jak kvalitně dokáže vláda formovat a interpretovat svoji politiku a jak je schopná dostát svým závazkům. „...je nutno zdůraznit, že pojem 'byrokracie' není jen hanlivým, a to pod vlivem zkresleného pohledu na úředníky a úřady veřejné správy. Byrokracie, která je definována v Masarykově naučném slovníku již v roce 1925, by měla být chápána jako zajišťování organizačních, administrativních a dalších aktivit, které poskytují podporu hlavní činnosti v podniku či ve výkonu veřejné správy.“ [16] Veřejné služby jsou placeny z veřejných rozpočtů. Mohou to být služby spojené se vzděláním, obranou, kulturou, dopravou či sociálním poštářem pro občany. V této sféře naráží efektivnost na překážky

v podobě nedostatku finančních prostředků. Je tedy na vládě, aby s nimi hospodařila efektivně a plně uspokojovala potřeby občanů. Výkon vlády (government performance) může být hodnocen z několika možných pohledů s důrazem na jeho jednotlivé složky jako např. efektivnost, kvalitu či spokojenost občanů, tj. zákazníků v dnešním pojetí veřejné správy. Dobrým fungováním je dosaženo vyváženosti jednotlivých složek. Odborníci vytvořili model funkcí vlád a kritérií k hodnocení těchto funkcí, které zahrnují [5]:

- Schopnost reagovat na měnící se potřeby vytvářené vnějším prostředím a požadavky, které vznikají na různých úrovních vlády,
- vlastní výstupy pro politiky regionálních vlád,
- hodnotový systém, který podmiňuje poskytování veřejných služeb a
- udržování existence a obsahu vztahů s jednotkami nižšího řádu, EU a orgány národní vlády a okolním prostředím ve formě individuálních občanů a socio-ekonomických skupin.

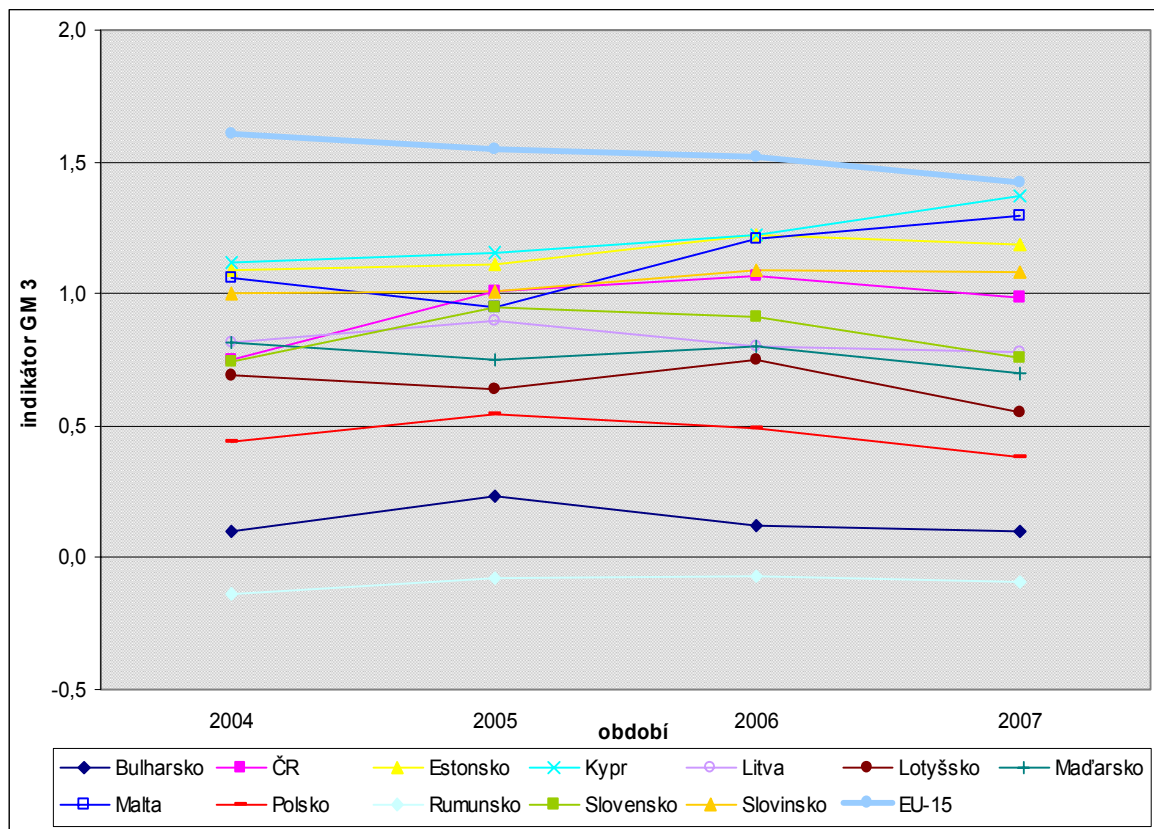
Měření výkonu vlády můžeme provádět pomocí mnoha ukazatelů, z nichž má každý své výhody i nevýhody a záleží tedy na konkrétním zkoumaném problému a na postoji analytika, který hodnocení provádí.

Dle hodnocení Světové banky se efektivnost vlád všech sledovaných zemí pohybuje pod agregovaným průměrem výkonnosti vlád v EU-15, jak ukazuje Graf 7: Efektivnost vlády. Pokles hodnoty v EU-15 je dán celkově narůstající byrokracií v těchto státech. Nejvíce se tomuto průměru blížil v roce 2007 Kypr a Malta. Oba tyto státy od roku 2004 učinily ve vývoji značný skok v průměru o 0,3 bodu a Evropská komise navrhla jejich přijetí do eurozóny v roce 2008. Kypr si vysloužil lepší hodnocení díky zaváděným strukturálním reformám, které se týkají podpory výzkumu a vývoje a sociálního a zdravotního zabezpečení. Reformy zavádí pro dlouhodobé zajištění efektivního využití veřejných financí. V roce 2007 skončil kyperský státní rozpočet s přebytkem 1,5 % HDP a státní dluh dosáhl 60 % HDP. Maltě v oblasti veřejných financí resp. snížení rozpočtových schodků přispěla její snaha splnit konvergenční kritéria pro vstup do eurozóny.

Nejhorší pozici mají opět unijní nováčci. Rumunsko se jako jediné dostalo až do záporných hodnot. Oba státy vstupovaly do EU, i když neměly zcela splněné podmínky pro vstup. Dnes dosahují schodku státního rozpočtu v rozmezí 2,5 – 3,5 % HDP. Státy by tak potřebovaly urychleně zavést přísnou strukturální reformu a reformu veřejných financí a zlepšit tak fungování celé ekonomiky a přispět tím k transformaci na fungující tržní ekonomiku.

Ostatní sledované státy se rozkolísaně pohybují v rozmezí hodnot 0,38 – 1,19. Žádná ze zemí nezaznamenala výrazný pokles ani pád v tomto ukazateli, což nasvědčuje tomu, že neproběhly žádné významné reformy, které by tento konstantní vývoj indikátoru výrazně zvrátily.

Graf 7: Efektivnost vlády

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky

3.4.4 KVALITA REGULACÍ

Indikátor GM 4 se zaměřuje na schopnost státního aparátu podporovat soukromý sektor a dále ho rozvíjet. Měří též dopady vládních omezení, které trh usměrňují – např. cenová regulace, striktní bankovní dozor a omezování zahraničního obchodu. Ukazatel též sleduje situaci v oblasti přílivu zahraničních investic a jejich snižování nebo dokonce zastavení v důsledku např. vysoké daňové zátěže. Vlády na základě zákona obdobného našemu zákonu o cenách provádějí státní zásahy do cen v nejrůznějších oblastech jako jsou např. telekomunikační služby, energie, léčiva, základní potraviny či nájemné. „Cenovým stropem chtějí politikové chránit spotřebitele před vysokými cenami některých, především základních statků.“ [1] Problém je však v tom, že „maximální ceny často vedou ke vzniku

černého trhu, kde lidé začínají obchodovat místo cen 'oficiálních' za ceny tržní.“ [1] Stát tak musí zavést optimální cenový strop, aby nevznikl přílišný převis poptávky po daném zboží nebo službě.

Bankovní dozor nebo-li dohled nad finančním trhem provádí centrální banka státu (v ČR je to ČNB), která má stanoven dozor např. nad bankovním sektorem, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím a penzijním připojištěním, družstevními záložnami, devizami a nad institucemi elektronických peněz. Banka tedy stanovuje závazná pravidla, která chrání stabilitu celého bankovního sektoru, kapitálového trhu a pojišťovnictví. Musí systematicky regulovat, kontrolovat, vyhodnocovat a v případě nutnosti postihovat nedodržování vymezených pravidel. EU jako celek nemá kvalitní dozor nad svým obrovským finančním sektorem. Vytváří se tak stále větší propast mezi tím, co je zapotřebí a tím, co skutečně existuje. Proto byl vytvořen Akční plán finančních služeb, který má za cíl regulovat finanční sféru v EU. V rámci tohoto plánu byl Evropskou komisí sepsán dokument o politice finančních služeb pro léta 2005 – 2010.

Stát může zahraniční obchod omezovat pomocí přímých nebo nepřímých nástrojů. Mezi přímé administrativní nástroje patří např. zavádění kvót na dovoz nebo vývoz, které mohou být stanoveny absolutním číslem nebo procentním podílem na objemu domácí produkce; snížením či zvýšením celních poplatků, které navíc zvyšují příjem do státní pokladny; podporou tuzemských výrobců pomocí vývozních subvencí nebo může stát zavést tzv. neviditelné překážky dovozu, které spočívají ve stanovených bezpečnostních, technických a hygienických požadavcích na určitý dovážený výrobek. K nepřímým tržně orientovaným nástrojům pak patří regulace devizového trhu a fiskální a monetární politika státu.

Dle Grafu 8: Kvalita regulací vidíme, že jediným státem, kterému se ve sledovaném období podařilo překročit průměrnou hodnotu indikátoru v EU-15, je Estonsko s hodnotou 1,50 v roce 2007. V této zemi je bankovní sektor stabilizovaný a tvoří ho zejména pět bank, které jsou zároveň spořitelny. Banky výrazně prosazují internetové bankovníctví, které využívá 62 % jejich klientů. Estonsko má jednu z nejméně rostoucích ekonomik v EU, což je mimo jiné dáno rovnou daní pro fyzické i právnické osoby (22 % pro rok 2007 a 21 % pro rok 2008). Systém je transparentní a jednoduchý. Daňové přiznání lze vyplnit po internetu za 15 minut. Stát podporuje obchodní společnosti tím, že nemusí zdaňovat reinvestovaný nebo jinak zadržovaný zisk. Deník The Wall Street Journal v roce 2008 zveřejnil, že Estonsko je dvanáctou nejlepší zemí v hodnocení obchodní svobody, protože uplatňuje protekcionismus, vytváří výhodné klima pro zahraniční investice, klade

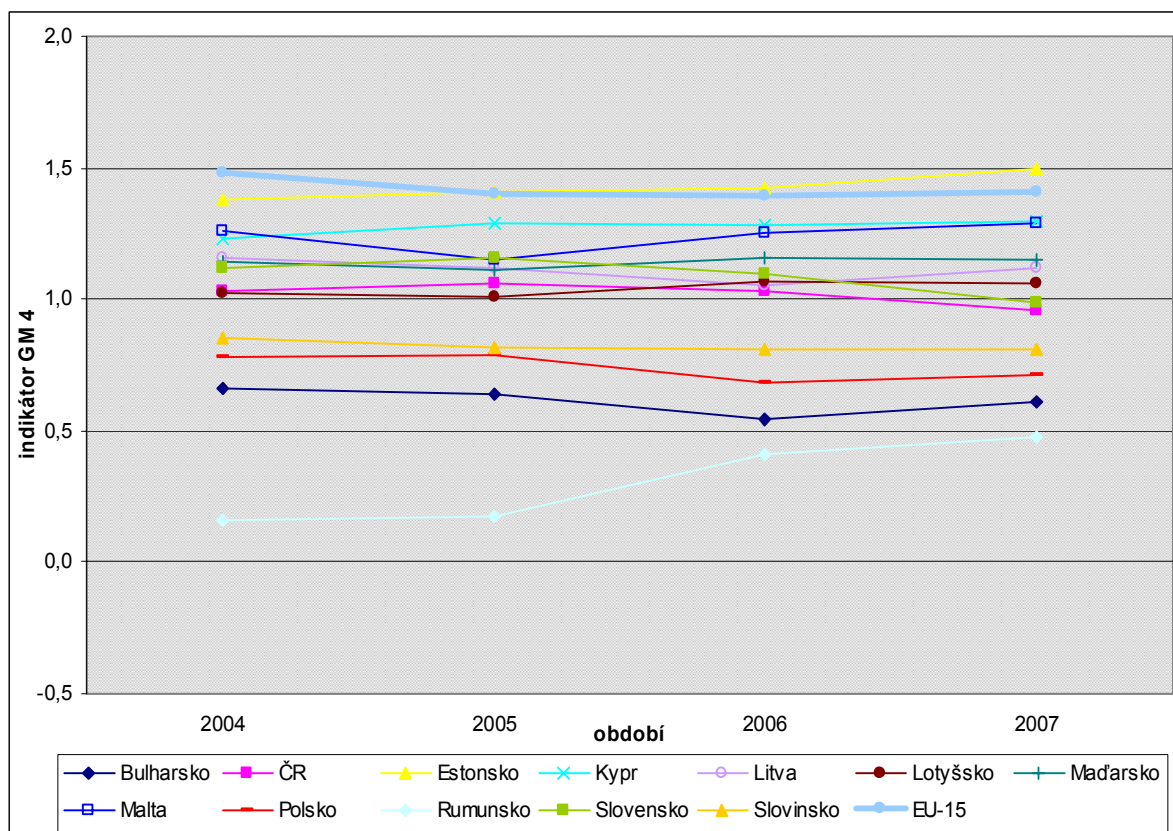
velký důraz na zachování vlastnických práv a v obchodní politice je poměrně liberální. Nedostatkem ovšem je, že některé dokumenty jsou zveřejňovány pouze v estonštině. Druhým leaderem v hodnocení je Kypr. V důsledku vstupu do EU došlo k odstranění celních tarifů v obchodu se zeměmi EU. Přechodné období platí pouze pro zemědělské produkty, které byly v minulosti chráněny velmi vysokými sazbami cla. Sazba daně z příjmu fyzických osob zde činí 0 – 30 %, daň z příjmu soukromé firmy je pouze 10 %.

Nejhůře si opět vede Bulharsko a Rumunsko, které ale zaznamenalo nejradikálnější vzestup z hodnoty 0,16 na hodnotu 0,48. Rumunský bankovní systém se v roce 2004 dočkal reformy, která se u obchodních bank projevila ve zvýšení základního kapitálu, limitem půjček na 20 % vlastních zdrojů, nutností externího auditu a povinnými rezervami u Rumunské národní banky. Národní banka navíc podléhá parlamentnímu doзору. Bankovní systém se tedy stále stabilizuje, o čemž svědčí i privatizace největší rumunské banky Banca Comerciala Romana, která byla největší investicí do bankovního sektoru ve východní Evropě. Většina obchodních bank je již zprivatizována. Pojišťovací sektor také zaznamenal v posledních letech výrazný přírůstek pojišťovacích a připojišťovacích společností. V roce 2005 byl novelizován daňový zákon, který zavedl rovnou daň ve výši 16 % pro fyzické i právnické osoby. Rumunsko si však nevede příliš dobře z pohledu zahraničních investic, které musí neustále vyrovnávat negativní tendence v tamní ekonomice. Největším příjemcem investice je automobilový průmysl a výroba jeho součástí.

Největší pokles postihl Slovensko a ČR. Slovensko spadlo z hodnoty 1,16 na 0,99. Pád je nejspíš ovlivněn novelou zákona o národní bance Slovenska z roku 2005, která upravuje výkon integrovaného dohledu. Spekulovat můžeme i o dopadu vítězství strany SMER Roberta Fica v parlamentních volbách v červnu 2006. Strana evropských socialistů kritizovala koalici SMERu se stranou Slovenská národní strana Jána Sloty, která je označována za nacionalistickou, rasistickou až xenofobní stranu. ČR zaznamenala pád z 1,06 na 0,96. Ekonomický růst je dle odborníků brzděn stálou přemírou byrokracie, např. v oblasti založení nové obchodní společnosti. Podle hodnocení Světové banky byla roce 2003 ČR na horší pozici než Maďarsko, Ukrajina, Albánie nebo Uganda. V současné době trvá založení firmy okolo tří týdnů, zatím co ve vyspělých ekonomikách je to v řádu několika dnů. Čeští podnikatelé tak začali využívat projekt tzv. ready-make firem nebo-li firem na klíč. Profesionální agentura je v krátké době schopna vyřídit veškeré náležitosti za podnikatele a předat mu firmu vybudovanou přesně dle jeho přání.

Ostatní státy se pohybují v poměrně širokém rozmezí od 0,68 do 1,29 a ve vývoji zaznamenaly setrvalou tendenci, což vypovídá o všeobecně pomalém procesu zavádění změn do bankovního a daňového sektoru a do zahraničního obchodu.

Graf 8: Kvalita regulací

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky

3.4.5 PRÁVNÍ ŘÁD

Indikátor vyjadřuje důvěru společnosti v právní systém státu a schopnost a ochotu veřejnosti přizpůsobovat se nově vznikajícím právním normám. Právním řádem rozumíme soubor všech právních pravidel, která platí na určitém území. Normy zakotvené v právním řádu upravují prakticky veškeré společenské vztahy a jednání. Indikátor také hodnotí rozsah trestných činů a násilí v dané společnosti a efektivnost a nestrannost justice a policie při výkonu svých úkolů. EU je založena na zásadě dodržování lidských práv, demokratických institucí a právního řádu. Tyto hodnoty jsou zakotveny v Listině základních práv, která byla přijata v roce 2000. Dokument zaručuje veškerá osobní, občanská, politická, hospodářská a sociální práva občanů EU. Občané musí mít také neomezený přístup k soudnímu systému vzhledem k možnosti volného cestování po celé

EU. Proto vnitrostátní soudní soustavy musí umět zajistit vzájemnou spolupráci a platnost občanskoprávních i trestněprávních rozhodnutí přijatých v jiném členském státě. Tyto zásady jsou nesmírně důležité při vyřizování rozvodů, péče o děti, nároků na výživné, konkurzů, vymáhání pohledávek a v neposlední řadě v boji s trestnou činností a organizovaným zločinem.

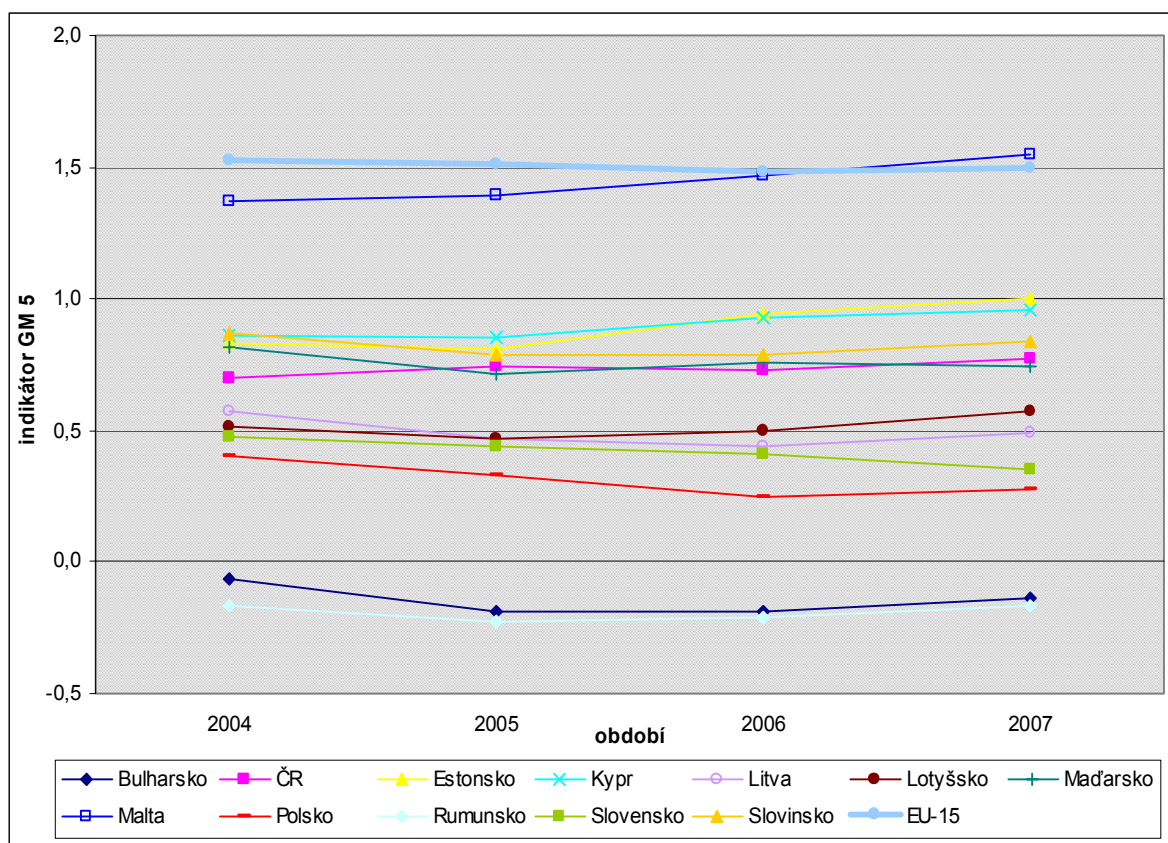
Jak Graf 9: Právní řád ukazuje, všechny státy kromě Malty se pohybují poměrně hluboko pod průměrem států EU-15. Právní řád Malty je upraven parlamentními zákony, podpůrnými právními předpisy, právem EU a v některých případech se odkazuje i na anglické obyčejové právo a zvykové právo. Soudcovské právo zde neexistuje. Primárním zákonem je Ústava, která zaručuje základní lidská práva občanů a rozděluje moc na výkonnou, soudní a zákonodárnou. Zákony v této zemi stanovují trest až šest měsíců odnětí svobody za trestný čin podněcování k rasové nenávisti. Z hlediska kriminality patří Malta k poměrně bezpečným zemím. Nejčastěji se zde setkáme s drobnými krádežemi, které řeší policie. Problémy spojené s cizinci řeší imigrační policie a celní odbor.

Nejhorší posudek si vysloužilo Bulharsko a Rumunsko s prakticky stejnými zápornými hodnotami. V Bulharsku měla velmi silný dopad na úroveň lidských práv transformace ekonomiky. Během posledních let došlo k poklesu sociálně ekonomické úrovně, což bylo doprovázeno nárůstem kriminality a korupce. Nejvíce se tyto změny dotkly ohrožených skupin, jako jsou národnostní menšiny, ženy, děti a zdravotně postižení. Začalo zde proto vznikat mnoho organizací, které se snaží pomáhat ve vymahatelnosti práva nejen těmto skupinám. Rumunsko je sice považováno za demokratický, sociální a právní stát, ale situace zde není o mnoho lepší přesto, že byl zaveden elektronický přístup ke státní správě. Před rokem 1990 mělo Rumunsko dokonce zákon proti východním náboženstvím a dodnes jsou členové jogínských spolků občas bezdůvodně zatýkáni a vyslýcháni. Tím rumunská policie zásadně porušuje jejich lidská práva. V policii totiž stále zůstávají vlivné mocenské struktury z období komunismu, které se doslova bojí svobodného myšlení a odvahy lidí.

Ostatní státy EU-15 jsou poměrně vyrovnané, ale z vývoje vidíme, že se jejich hodnoty v roce 2007 pohybují ve větším rozptylu než na začátku sledovaného období. Hodnota ukazatele vzrostla v Estonsku, ČR, Lotyšsku a na Kypru a naopak klesla v Litvě, Maďarsku, Slovinsku, nejvýrazněji pak na Slovensku a v Polsku. Na Slovensku policie dostatečně nechrání menšiny před častými rasovými útoky a ani tyto útoky řádně nevyšetřuje. V roce 2006 vstoupil v platnost zákon o povinném zpřístupnění webových stránek státních institucí. Výrazná náprava se však nekonala a největším hříšníkem je

paradoxně Ústavní soud a Ministerstvo spravedlnosti. V roce 2007 se Slovensko zařadilo mezi státy jako je Barma nebo Čína kvůli porušování práva menšin na bydlení. Až do roku 2002 zde dokonce platilo i omezení práva svobody projevu. Polsko jako nejkatoličtější stát Evropy má v dodržování lidský práv také značné nedostatky a to zejména co se týče sporů ohledně potratů či tolerance homosexuality.

Graf 9: Právní řád

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky

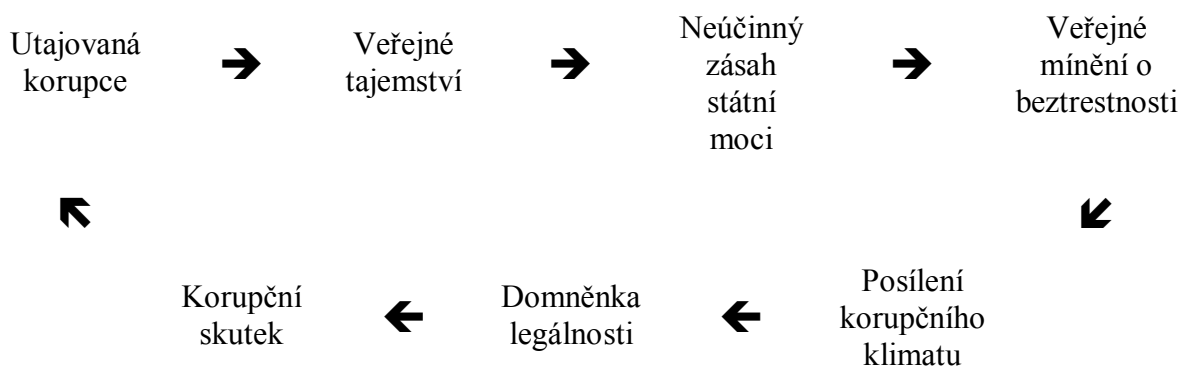
3.4.6 KONTROLA KORUPCE

Poslední z ukazatelů Governance Matters sleduje vnímání korupce¹⁸ ve společnosti. Mezi odborníky se již minimálně posledních dvacet let stále více hovoří o problémech spojených s korupcí. Řeší se, jaké jsou její příčiny a důsledky, jak ji měřit a hlavně jak ji potírat. Korupci můžeme definovat jako využití určité moci nebo pravomoci k osobnímu prospěchu a rozdělit ji můžeme hned podle několika kritérií. Např. kritérium intenzity páčání, rozsahu a závažnosti dělí korupci na malou (která je spojena s každodenním

¹⁸ Slovo korupce pochází z latinského výrazu corruptus, které znamená znečištěný, zkažený, zvrácený, mravně zvrácený, zvrhlý nebo podplacený.

životem lidí a jedná se zejména o drobné úplatky níže postavených úředníků nebo policistů) a velkou (z které plynou velké zisky a má výrazně negativní dopad na společnost po stránce morální i ekonomické). Podle kritéria výskytu dělíme korupci na vnitřní, politickou, ve státní správě, v municipalitách, ve veřejném sektoru, v soukromém sektoru nebo v médiích. Při teoretickém zdůvodnění korupčního chování jsou jeho příčiny rozdělovány na ekonomické a mimoekonomické. Ve většině případů je korupce spojována s rozhodováním ve veřejném sektoru. V ekonomické oblasti jde zejména o udělování licencí, povolení a výhradních práv a o rozhodování o veřejných výdajích, např. neprůhledný systém zadávání veřejných zakázek. Obecně je možno říci, že čím je proces rozhodování složitější a tím i méně průhledný, tím je zkorumpovatelnější. Další příčinou je poměr mezd ve veřejném a soukromém sektoru. Čím větší je rozdíl v neprospěch veřejného sektoru, tím větší je pokušení státních úředníků brát úplatky. Pro tranzitivní ekonomiky existuje třetí příčina, kterou je privatizace státního majetku. Mimoekonomické příčiny korupce vycházejí zejména z nedokonalé právní úpravy, neúčinné kontroly, měkkých sankcí, nedostatku morální odpovědnosti a setrvačnosti institucí a odpovědných organizací. Obecně vzato stojí za vznikem korupce neustálá touha po materiálních statcích, penězích, úspěchu, kariéře atd., která se projevuje ve společnostech na celém světě. V některých zemích je korupce ojedinělým jevem, jinde však přerůstá do rozměrů organizovaného zločinu. Korupční klima ve státu můžeme „definovat jako soubor neformálních kolektivních představ a zvyklostí, které poskytování a přijímání úplatku činí pro danou skupinu obyvatel samozřejmým zvykově legitimním jednáním.“ [4] Graf 10: Korupční klima znázorňuje, že korupční klima vytváří uzavřený systém prvků, ve kterém dochází k dalšímu posilování korupčního klima.

Graf 10: Korupční klima

Zdroj: CHMELÍK, J. A KOL., *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde Praha, a.s. 2003. 222 s. ISBN 80-7201-434-X, s. 16.

Hodnocením vnímání korupce se zabývá také Mezinárodní nevládní organizace Transparency International (TI), která aktivně bojuje s korupcí a úplatky. Společnost byla založena v roce 1993 jako nevýdělečná organizace, která nemá politické ani náboženské cíle. Smyslem její činnosti je vybudovat mezinárodní protikorupční systém, který sjednotí celou občanskou společnost v boji proti korupci. TI pravidelně zveřejňuje žebříček zemí podle Indexu vnímání korupce (Corruption Perception Index, CPI). Index má za úkol zhodnotit stav a vývoj vnímání korupce v jednotlivých zemích. Jeho cílem je nejen poukázat na rozšíření tohoto neblahého jevu, ale také umožnit seřazení a porovnání jednotlivých zemí. K hodnocení ukazatelů se používá stupnice od 0 do 10, kde hodnocení 0 znamená, že korupční jednání je ve sledované oblasti běžná záležitost, naopak hodnota 10 znamená, že se korupce nevyskytuje.

EU založila v roce 1998 v rámci boje s korupcí Koordinační oddělení pro boj proti podvodům, které se týkaly rozpočtu Společenství. Na tuto organizaci navázala v roce 1999 Evropská jednotka proti podvodům, korupci a jiným nezákonným jednáním. V legislativě EU nalezneme mnoho nástrojů, které řeší tuto problematiku. Hlavním dokumentem je Úmluva o boji proti korupci, která se vztahuje k úředníkům Evropských společenství nebo úředníkům členských zemí EU. Úmluva byla přijata v roce 1997. Dalším dokumentem je Úmluva o ochraně finančních zájmů Evropských společenství (rok 1995) či Společná akce proti korupci v soukromém sektoru (rok 1998). Okrajově řeší korupci i Amsterodamská smlouva. Je nutno také zdůraznit, že boj s korupcí je celospolečenským problémem a ne pouze záležitostí konkrétního státu, proto se v současné době zabývá korupcí tolik organizací (viz Tabulka 17: Přehled zdrojů dat korupce).

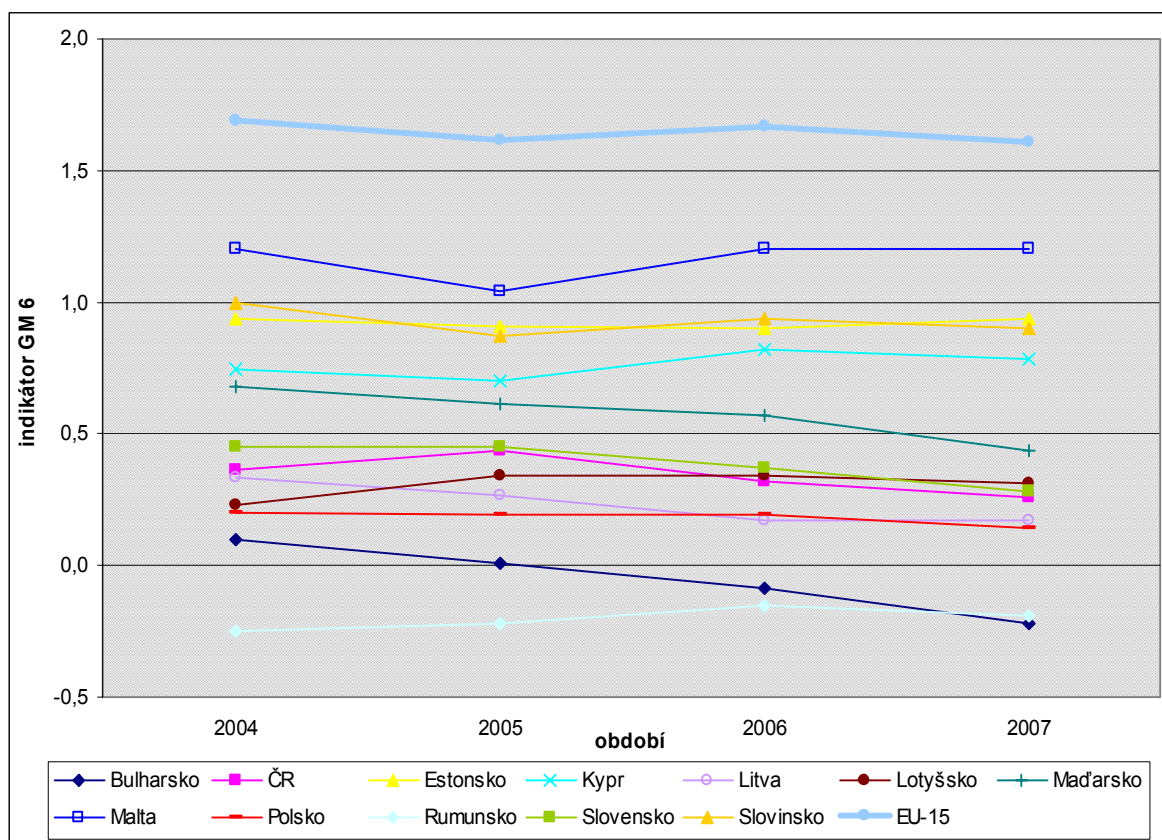
Z Grafu 11: Kontrola korupce vidíme, že všechny sledované země se pohybují hluboko pod průměrem zemí EU-15, který je okolo 1,65. Nejlepšího hodnocení dosahuje opět Malta, Estonsko a Slovinsko. Nízká korupce na Maltě vychází z historického vývoje, protože země nikdy nebyla v područí komunismu. Jediné, co lze Maltě vytknout, je chybějící program proti korupci. Estonsko dosáhlo pozitivního hodnocení díky zavedení striktních ekonomických a politických reforem v rámci transformace ekonomiky. Slovinsko je obecně hodnoceno jako země s nejmenší tolerancí korupce a s nejvyšším přesvědčením o nutnosti bojovat s tímto negativním jevem.

Nejhorší hodnocení má tradičně Bulharsko a Rumunsko. Agentura Reuters v roce 2008 oznámila, že Evropská komise hodlá Bulharsku odebrat finanční podporu z předstupních fondů PHARE a SEPARD ve výši až 500 mil. EUR a bude přísněji kontrolovat čerpání 11 mld. EUR z eurofondů, které měl stát dostat do roku 2013. Tento

zlom nastal díky nesplnění bulharského závazku k reformě soudního systému a razantnímu zakročení proti korupci. Rumunsko ze stejného důvodu dostalo výrazné varování.

Ostatní země EU-15 se pohybují ve velmi širokém rozmezí 0,14 – 1,00. Hodnota v ČR klesla a zaostává za jinými postkomunistickými zeměmi jako je Estonsko, Maďarsko a Slovensko. Nejvíce jsou Češi náchylní ke korupci v oblasti zadávání veřejných zakázek. V této sféře jsme dopadli nejhůře z celé střední a východní Evropy. Hůře si vede jen Albánie a Litva a ostatní země se naopak zlepšují. Pozitivní zprávou však je, že se v ČR snížil počet přijatých úplatků. Zajímavostí je také, že firmy ve velkých městech užívají úplatků méně, než podniky v menších městech. Tristní je však fakt, že korupci považují za normální nebo běžný jev více než tři pětiny Čechů. Slovensko v celkovém hodnocení kleslo, ale zároveň si polepšilo v úplatkářské dani (procento ročních příjmů, které firmy používají na úplatky).

Graf 11: Kontrola korupce

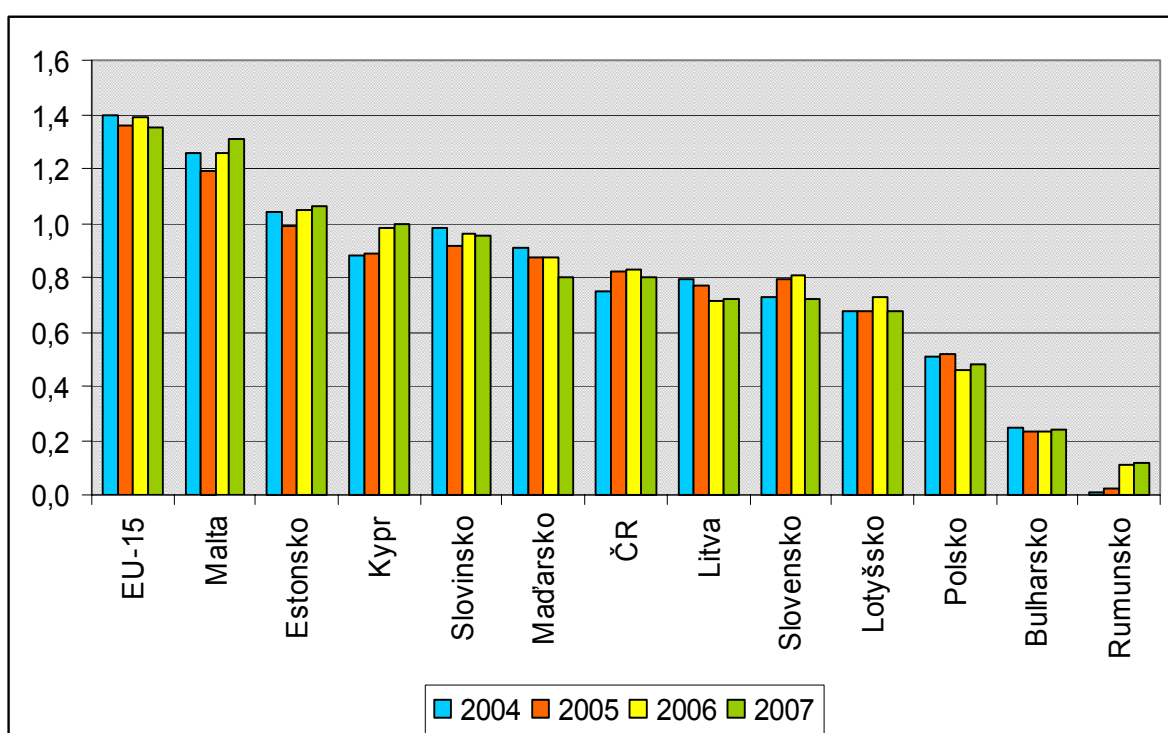

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky

3.4.7 SOUHRNNÝ INDIKÁTOR INSTITUČNÍ KVALITY

Souhrnný indikátor je vypočítán jako aritmetický průměr hodnot indikátorů institucionální kvality GM 1 až GM 6 ve vybrané zemi za určitý rok. Jak Graf 12: Souhrnný indikátor institucionální kvality ukazuje, všechny sledované státy dosahovaly nižších hodnot než EU-15. Nejlepších výsledků dosáhla Malta a Estonsko. Naopak nejhorších výsledků dosahovaly unijní nováčky Bulharsko a Rumunsko. Rumunsko dokonce v roce 2004 dosáhlo pouze hodnoty 0,01. ČR se umístila uprostřed sledovaných států. Vysvětlení příčin dosažených výsledků nalezneme v kapitolách 4.4.1 až 4.4.6.

Graf 12: Souhrnný indikátor institucionální kvality

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky, data viz tabulka Souhrnné hodnoty indikátorů institucionální kvality EU-12, příloha D

3.5 DÍLČÍ ZÁVĚR

V ukazateli GM 1 dosahují všechny země poměrně uspokojivých výsledků, což je dáno demokratickým zřízením ve všech sledovaných zemích. Demokracie je také jednou z hodnot, které EU společně se svobodou a sociální spravedlností chrání. Problém s vnímáním demokracie lze vysledovat zejména v postkomunistických zemích. Sledované země také dosahují dobrých výsledků v indikátoru GM 2. Ani v tomto ukazateli nedosáhla žádná ze zemí záporných hodnot. V hodnocení efektivnosti vlád (GM 3) si již země nevedou tak uspokojivě. Ani jedna totiž nepřesáhla průměr EU-15 a hodnoty mají klesající trend díky narůstající byrokracii. Ukazatel GM 4 hodnotí kvalitu regulací. Ani v tomto ukazateli země nepřekročily průměr EU-15, což napovídá o pomalém zavádění změn do bankovního a daňového sektoru a sektoru zahraničního obchodu. V indikátoru GM 5 Právní řád si státy vedou velmi špatně oproti průměru EU-15. Kvalitní právní řád je pro každou zemi předpokladem bezproblémového fungování státu dle zásad fungování společnosti v 21. století. Podle mého názoru je to důvod k tomu, aby vlády upravily právní řády a jejich vymahatelnost a přispěly tím tak ke zvýšení důvěry společnosti v právní systém. Poslední ukazatel GM 6 sleduje korupci, která „...*dlouhodobě nepřináší zemi ekonomickou stabilitu, neboť deformuje priority vládní politiky včetně cílů měnové a fiskální politiky.*“ [17] V tomto ukazateli si sledované země stojí nejhůře oproti průměru EU-15. Je nutné změnit myšlení společnosti, aby korupce přestala být chápána jako normální jev. Dokud se tak nestane, bude korupce stále Damoklovým mečem visícím nad hospodářstvím zemí. Ve všech ukazatelích GM dosahují nejhorších výsledků Bulharsko a Rumunsko, které ve většině ukazatelů klesly až k zápornému hodnocení. Země se ještě nestačily vládními opatřeními a zákony přizpůsobit ostatním státům EU, za což sklízí od Unie nepřetržitou kritiku a v některých případech i zmíněné sankce. Nejlepšího hodnocení pak dosahuje Malta a Kypr. ČR se pohybuje se svými výsledky zhruba uprostřed sledovaných států.

Za zmínku stojí, že ve všech makroekonomických ukazatelích většina států EU-12 dosahuje lepších výsledků než je průměr v EU-15, ale u ukazatelů institucionální kvality je tomu právě naopak.

4 KOMPARACE ZÍSKANÝCH DAT

Provedeme korelační analýzu k získání informací o vztahu makroekonomických ukazatelů a ukazatelů institucionální kvality za rok 2007. Výpočty budou provedeny z údajů z Tabulky 20: Ukazatele institucionální kvality a makroekonomické ukazatele. Zdroj této tabulky viz Příloha D: Hodnoty indikátorů kvality institucí zemí EU-12.

Tabulka 20: Ukazatele institucionální kvality a makroekonomické ukazatele

Stát	BG	CZ	EST	CY	LT	LV	HU	M	PL	RO	SK	SLO	EU15
GM1	0,65	0,98	1,05	1,08	0,93	0,86	1,10	1,18	0,81	0,47	0,98	1,08	1,27
GM2	0,42	0,83	0,68	0,49	0,81	0,72	0,65	1,31	0,58	0,19	0,94	1,01	0,91
GM3	0,10	0,99	1,19	1,37	0,78	0,55	0,70	1,30	0,38	-0,09	0,76	1,08	1,42
GM4	0,61	0,96	1,50	1,30	1,12	1,06	1,15	1,29	0,71	0,48	0,99	0,81	1,41
GM5	-0,14	0,77	1,00	0,96	0,49	0,57	0,74	1,55	0,28	-0,17	0,35	0,84	1,50
GM6	-0,22	0,26	0,94	0,78	0,17	0,31	0,44	1,20	0,14	-0,19	0,28	0,90	1,61
Souhrn*	0,24	0,80	1,06	1,00	0,72	0,68	0,80	1,31	0,48	0,12	0,72	0,95	1,35
HDP	6,2	6,6	7,1	7,6	7,8	10,5	1,3	4,1	6,8	6,0	10,4	6,1	2,7
Nezam.	6,9	6,6	4,7	3,7	4,3	6,0	7,4	6,2	11,2	4,4	11,0	4,7	7,0
Inflace	12,5	2,8	6,6	2,4	5,4	10,1	8,0	2,9	4,4	4,9	2,8	3,6	2,1
OB	-6,4	3,1	-3,3	-5,2	-5,1	-3,7	-0,3	-1,0	-18,5	-17,4	-0,6	-2,1	-

Zdroj: Eurostat, Světová banka

* data z tabulky Souhrnné hodnoty indikátorů institucionální kvality EU-12, příloha D

4.1 KORELAČNÍ ANALÝZA

Korelační analýza se zabývá zkoumáním těsnosti (velikosti, síly) vzájemného ovlivňování statistických znaků.¹⁹ Předpokládejme, že dvě náhodné veličiny X a Y, které mají konečné nenulové rozptyly DX a DY, jsou závislé. Tuto závislost kvantitativně vyjádříme pomocí korelačního koeficientu, který je definován:

$$\rho_{X,Y} = \frac{\text{cov}(X,Y)}{\sqrt{DX} * \sqrt{DY}} \quad (1).$$

¹⁹ „**Základní soubor** je určitá, věcně, prostorově a časově vymezená množina všech zkoumaných prvků, u kterých zjišťujeme hodnoty jisté sledované veličiny. Sledovaná veličina se nazývá **statistický znak**.“ [6] Statistický znak tedy vyjadřuje určitou vlastnost a zaznamenáváme ho pomocí náhodných veličin značených X, Y, Z atd.

Pokud se korelační koeficient rovná nule, můžeme tvrdit, že náhodné veličiny X a Y jsou nekorelované, tzn. nemají mezi sebou vztah. Pro jednodušší výpočet lze využít výpočtový tvar vzorce (1) pro výběrový korelační koeficient R:

$$R_{X,Y} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i Y_i - n\bar{X}\bar{Y}}{\sqrt{\sum_{i=1}^n X_i^2 - n\bar{X}^2} * \sqrt{\sum_{i=1}^n Y_i^2 - n\bar{Y}^2}} \quad (2),$$

kde i – i -tý prvek náhodného výběru,

n – rozsah náhodného výběru tedy celkový počet prvků náhodného výběru,

$\bar{X}$ resp. $\bar{Y}$ – aritmetický průměr náhodné veličiny X resp. Y

Výběrový korelační koeficient nabývá hodnot $R_{X,Y} = \langle -1; 1 \rangle$.

Abychom zjistili, zda jsou náhodné veličiny X a Y korelované či ne, použijeme některý z testů pro koeficient korelace. V této práci bude užít parametrický test významnosti pro koeficient korelace. Testujeme nulovou hypotézu H_0 , že náhodné veličiny X a Y nemají korelační vztah, tedy $\rho = 0$, oproti alternativní hypotéze H_1 (nebo H_A), že náhodné veličiny X a Y mají korelační vztah, tedy $\rho \neq 0$. Přitom předpokládáme, že náhodný výběr je dvojrozměrný ze základního souboru (X,Y) a má dvojrozměrné normální rozdělení pravděpodobností $N(\mu_1, \mu_2, \sigma_1, \sigma_2)$. Testovací kritérium má tvar:

$$T = \frac{R}{\sqrt{1-R^2}} * \sqrt{n-2} \quad (3).$$

Pokud hypotéza H_0 platí, má náhodná veličina T Studentovo rozdělení pravděpodobností s $n-2$ stupni volnosti. Kritická oblast je definována vztahem:

$$W = \{T : |T| > t_{\alpha, n-2}\}, \quad \text{kde} \quad t_{\alpha, n-2} = F_{t, n-2}^{-1}\left(\frac{2-\alpha}{2}\right) \quad (4)$$

a hledáme ji v tabulkách Studentova t-rozdělení pravděpodobnosti v [7]. Pokud hodnota testovacího kritéria padne do oblasti kritických hodnot, pak hypotézu H_0 zamítáme. Pravděpodobnost tohoto jevu je α . Velikost α volíme nejčastěji 5 % nebo 10 %, tzn. že test nabývá hladiny spolehlivosti 95 % nebo 90 %.

4.2 KORELACE INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY A MAKROEKONOMICKÝCH UKAZATELŮ

V této kapitole se zaměříme na korelační analýzu souhrnných hodnot indikátorů institucionální kvality a HDP, korelaci institucionální kvality a HDP, korelaci institucionální kvality a nezaměstnanosti, korelaci institucionální kvality a inflace a korelaci institucionální kvality a bilance se zahraničím. Cílem analýzy je potvrdit či vyvrátit domněnku institucionalistů, že zhoršení hodnot ukazatelů institucionální kvality vede ke zhoršení hodnot makroekonomických ukazatelů a naopak.

Rozdělení pravděpodobnosti náhodných veličin institucionální kvality a makroekonomických ukazatelů je normální a proto můžeme pro korelační analýzu využít vzorec (2). Hladinu spolehlivosti testu významnosti pro koeficient korelace v kapitolách 5.2.1 – 5.2.5 zvolíme 95 %, tudíž $\alpha = 0,05$ (tj. 5 %).

4.2.1 KORELACE SOUHRNNÝCH HODNOT INDIKÁTORŮ INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY A HDP

Testujeme hypotézu H_0 : Mezi souhrnnými hodnotami indikátorů institucionální kvality a růstem HDP neexistuje vzájemný vztah proti hypotéze H_1 : Mezi souhrnnými hodnotami institucionální kvality a růstem HDP existuje vzájemný vztah. Dle [7] $t_{0,05; 11} = 2,2010$.

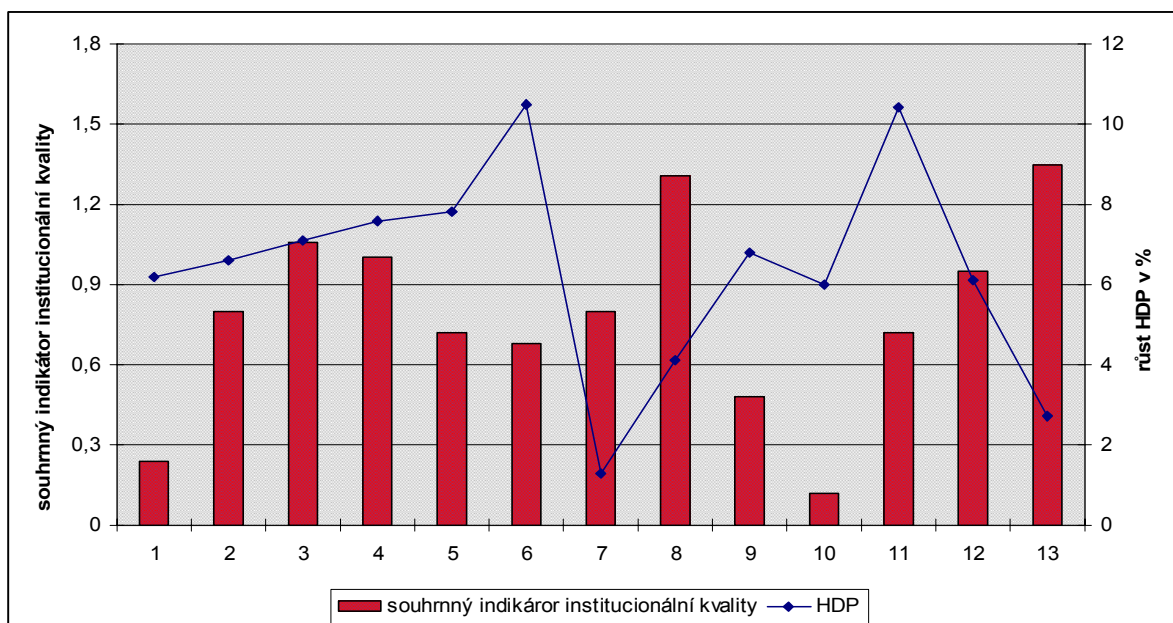
Tabulka 21: Výsledek korelační analýzy souhrnných hodnot indikátorů institucionální kvality a HDP

Indikátor GM	Korel. koeficient R	Test. kritérium T	Korelační vztah
Souhrnný indikátor	- 0,3055	- 1,064	NE

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnota testovacího kritéria T nepadla do oblasti kritických hodnot, a tak při 95 %-ní hladině spolehlivosti testu nebyl prokázán vztah mezi souhrnnými hodnotami institucionální kvality a růstem HDP. Absenci vztahu vidíme i z Grafu 13: Korelace souhrnného indikátoru institucionální kvality a růstu HDP.

Graf 13: Korelace souhrnného indikátoru institucionální kvality a růstu HDP

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Eurostatu a Světové banky

4.2.2 KORELACE INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY A RŮSTU HDP

Testujeme hypotézu H_0 : Mezi institucionální kvalitou a růstem HDP neexistuje vzájemný vztah proti hypotéze H_1 : Mezi institucionální kvalitou a růstem HDP existuje vzájemný vztah. Dle [7] $t_{0,05; 11} = 2,2010$.

Tabulka 22: Souhrn výsledků korelační analýzy institucionální kvality a HDP

Indikátor GM	Korel. koeficient R	Test. kritérium T	Korelační vztah
Demokracie	- 0,3453	- 1,2203	NE
Politická stabilita	- 0,0945	- 0,3148	NE
Efektivnost vlády	- 0,1932	- 0,6530	NE
Kvalita regulací	- 0,1682	- 0,5659	NE
Právní řád	- 0,3915	- 1,4111	NE
Kontrola korupce	- 0,3962	- 1,4311	NE

Zdroj: vlastní zpracování

Ani v jednom případě nepadla hodnota testovacího kritéria T do kritické oblasti, a tak se při stanovené 95 %-ní hladině spolehlivosti testu nepodařilo prokázat korelační vztah mezi institucionální kvalitou a růstem HDP.

4.2.3 *KORELACE INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY A NEZAMĚSTNANOSTI*

Testujeme hypotézu H_0 : Mezi institucionální kvalitou a nezaměstnaností neexistuje vzájemný vztah proti hypotéze H_1 : Mezi institucionální kvalitou a nezaměstnaností existuje vzájemný vztah. Dle [7] $t_{0,05; 11} = 2,2010$.

Tabulka 23: Souhrn výsledků korelační analýzy institucionální kvality a nezaměstnanosti

Indikátor GM	Korel. koeficient R	Test. kritérium T	Korelační vztah
Demokracie	- 0,0149	- 0,0494	NE
Politická stabilita	0,1463	0,4904	NE
Efektivnost vlády	- 0,2276	- 0,7752	NE
Kvalita regulací	- 0,2146	- 0,7287	NE
Právní řád	- 0,1909	- 0,6215	NE
Kontrola korupce	- 0,1784	- 0,6014	NE

Zdroj: vlastní zpracování

Také v tomto testu ani v jednom případě nepadla hodnota testovacího kritéria T do kritické oblasti, a tak se při stanovené 95 %-ní hladině spolehlivosti testu nepodařilo prokázat korelační vztah mezi institucionální kvalitou a mírou nezaměstnanosti.

4.2.4 *KORELACE INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY A INFLACE*

Testujeme hypotézu H_0 : Mezi institucionální kvalitou a inflací neexistuje vzájemný vztah proti hypotéze H_1 : Mezi institucionální kvalitou a inflací existuje vzájemný vztah. Dle [7] $t_{0,05; 11} = 2,2010$.

V tomto testu padla pouze jedna hodnota do oblasti kritických hodnot. V roce 2007 se tak prokázal vztah mezi inflací a indikátorem institucionální kvality GM 3 Efektivnost vlády. Vzhledem k zápornému výsledku koeficientu výběrové korelace je zřejmé, že inflace a indikátor GM spolu korelují inverzně. Tento fakt potvrdil i Graf 14: Korelace indikátoru GM 3 a inflace. Zjednodušeně lze tedy říci, že čím vyšší inflace, tím horší hodnocení země dosahuje v ukazateli GM 3.

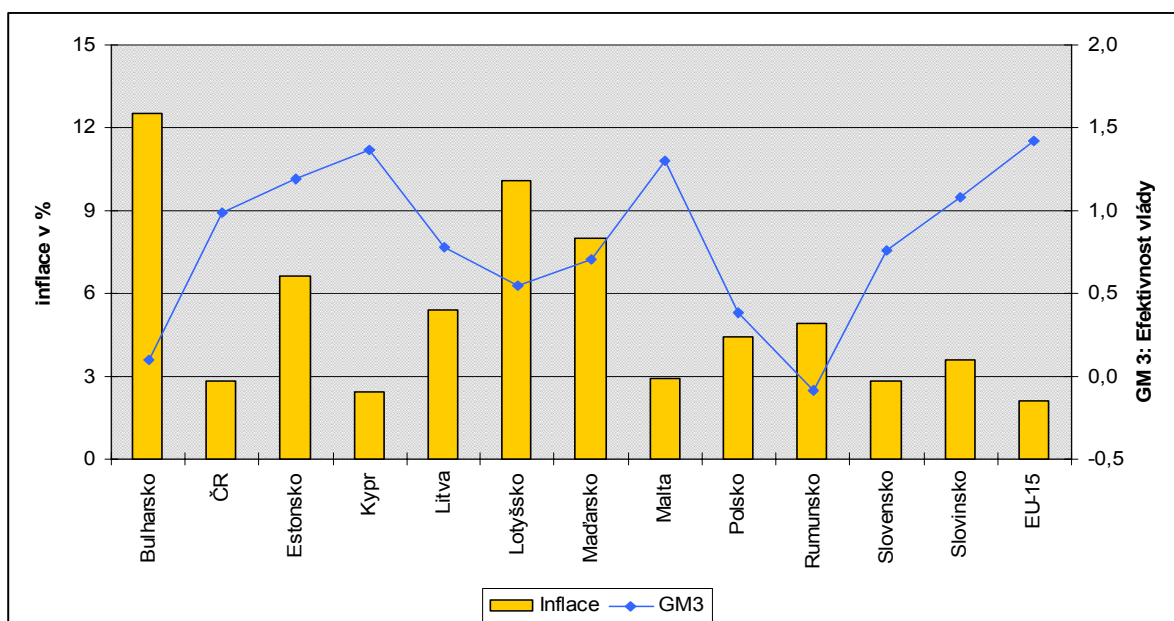
Tabulka 24: Souhrn výsledků korelační analýzy institucionální kvality a inflace

Indikátor GM	Korel. koeficient R	Test. kritérium T	Korelační vztah
Demokracie	- 0,4814	- 1,8216	NE
Politická stabilita	- 0,4265	- 1,5639	NE
Efektivnost vlády	- 0,5909	- 2,4294	ANO
Kvalita regulací	- 0,2823	- 0,9760	NE
Právní řád	- 0,5070	- 1,9510	NE
Kontrola korupce	- 0,5069	- 1,9503	NE

Zdroj: vlastní zpracování

Nejhoršího výsledku dosáhlo Bulharsko s inflací 12,5 % a ukazatelem GM 3 v hodnotě pouze 0,1. Nejlepšího výsledku pak dosáhly státy EU-15 s průměrnou inflací 2,1 % a s hodnotou ukazatele GM 3 v průměrné výši 1,42. Lze tedy vyvodit domněnku, že inflace souvisí s tím, jak kvalitně vláda vytváří a implementuje svoji politiku v oblasti regulace cen a do jaké míry tuto politiku dodržuje.

Graf 14: Korelace indikátoru GM 3 a inflace

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Eurostatu a Světové banky

V každém státě existují právní normy na regulaci cen a ochranu spotřebitelů. V ČR to je například regulované nájemné, ceny energií či ceny taxi služby upravené zákonem o cenách č. 526/1990 Sb. „Zákon se vztahuje na uplatňování, regulaci a kontrolu cen výrobků, výkonů, prací a služeb (dále jen ‚zboží‘) pro tuzemský trh, včetně cen zboží z

dovozu a cen zboží určeného pro vývoz. Regulací cen se rozumí stanovení nebo přímé usměrňování výše cen cenovými orgány a místními orgány.“ [24] Regulaci se ovšem snaží zavádět také EU. Např. regulace cen roamingu na volání již existuje a eurokomisařka V. Radingová se snaží prosadit, aby i ceny datových služeb a SMS zpráv posílaných v rámci EU byly až od dvě třetiny nižší než jsou dnes. Komisařka tvrdí, že ceny jsou nadsazené a vysoký roaming poškozuje zákazníky. S tímto návrhem ovšem mobilní operátoři pochopitelně nesouhlasí. Někteří odborníci také tvrdí, že nejlepší regulací je tržní prostředí, kde plně fungují zákony nabídky a poptávky.

4.2.5 KORELACE INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY A BILANCE SE ZAHRANIČÍM

Testujeme hypotézu H_0 : Mezi institucionální kvalitou a bilancí se zahraničím neexistuje vzájemný vztah proti hypotéze H_1 : Mezi institucionální kvalitou a bilancí se zahraničím existuje vzájemný vztah. V tomto případě vyloučíme výpočet pro EU-15, vzhledem k nemožnosti vyjádřit souhrnnou bilanci se zahraničím; proto $n = 12$ a dle [7] $t_{0,05; 10} = 2,2281$.

Tabulka 25: Souhrn výsledků korelační analýzy institucionální kvality a bilance se zahraničím

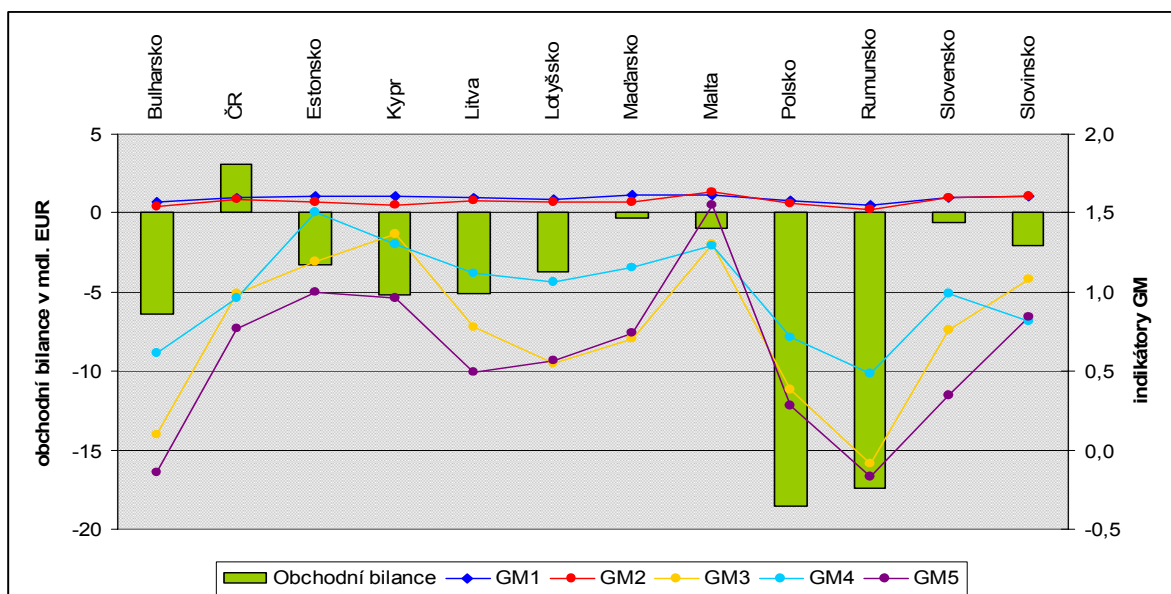
Indikátor GM	Korel. koeficient R	Test. Kritérium T	Korelační vztah
Demokracie	0,7178	3,2604	ANO
Politická stabilita	0,6398	2,6327	ANO
Efektivnost vlády	0,6464	2,6790	ANO
Kvalita regulací	0,5812	2,2584	ANO
Právní řád	0,5939	2,3345	ANO
Kontrola korupce	0,4806	1,7331	NE

Zdroj: vlastní zpracování

Jak ukazuje tabulka 25, v této analýze pouze jedna hodnota padla do oblasti přípustných hodnot. Prokázal se tak vztah bilance se zahraničím a indikátory kvality institucionálního prostředí GM 1 až GM 5. Výběrové korelační koeficienty mají kladnou hodnotu, proto platí, že čím pasivnějšího salda obchodní bilance země dosáhla, tím horšího hodnocení dosáhla v ukazatelích GM 1 až GM 5. Výsledek analýzy nám tedy říká, že saldo obchodní bilance je ovlivněno institucionální kvalitou.

Graf 15: Korelace institucionální kvality a bilance se zahraničím

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Eurostatu a Světové banky

Obchodní bilance je rozdíl mezi hodnotou vývozu a hodnotou dovozu za určité období. V případě, že hodnota vývozu převyšuje hodnotu dovozu, jde o aktivní obchodní bilanci a hovoříme pak o přebytku obchodní bilance. Pokud je situace opačná, jde o pasivní obchodní bilanci, tzv. schodek či deficit obchodní bilance. Ze sledovaných zemí jediná ČR dosáhla aktivního salda obchodní bilance a také v ukazatelích GM si vede poměrně dobře; nejhoršího výsledku dosáhla v GM 5 s hodnocením 0,77. Nejhůře si naopak vede Rumunsko se saldem obchodní bilance - 17,4 mld. EUR a záporným hodnocením hned ve dvou indikátorech GM 3 a 5. Lepší orientaci ve výsledcích nám poskytuje Graf 15: Korelace institucionální kvality a bilance se zahraničím. Položme si otázku, co stojí za vysokým dovozem v poměru k nízkému vývozu. Může to být například závislost na přírodních zdrojích, kterých se v dané zemi nedostává nebo nízká přidaná hodnota u vyvážených výrobků, např. vývoz vytěžených surovin. V Polsku a Rumunku se za pasivním saldem skrývá nedostatek značkového zboží (elektrospotřebičů a strojního vybavení), poptávka po rekreačních objektech či projekty využití alternativních zdrojů energie na straně jedné a malá konkurenceschopnost tamního zboží na světových trzích na straně druhé. Země EU též rozšířily svůj vývoz do těchto zemí díky jejich vstupu do EU. Zároveň v těchto dvou zemích a v Bulharsku je nejnížší úroveň institucionální kvality ze všech sledovaných zemí. Tato kvalita je z části daná i z historického vývoje, kdy státy byly součástí tzv. východního bloku a tudíž byly v područí byrokratického komunismu, který nedával státnímu zřízení přílišnou důvěru občanů.

ZÁVĚR

Vstup do EU byl pro nové státy nepochybně přínosem. Otevřely se nové podnikatelské příležitosti, studenti mohou snáze vycestovat za vzděláním do zahraničí, čerpání z fondů EU je již běžnou realitou. Země se staly součástí jakéhosi „klubu“, v němž platí pravidla, která pomáhají, pokud se budou dodržovat. Zkušenosti z předchozích rozšíření ukázaly, jak dobře funguje integrace EU. Velké změny však často vyvolávají obavy a rozšíření v roce 2004 nebylo výjimkou. Samotný rozsah rozšíření vyvolal u občanů ve starých i nových členských státech otázky ohledně jeho dopadu na životy a práci. Země EU-15 se obávaly zvýšené míry přistěhovalectví a přílivu levné pracovní síly. Lidé v nových členských státech se báli dopadu na místní hospodářství a podniky a také toho, že zahraniční společnosti převezmou místní firmy. Ukázalo se, že většina těchto obav byla neopodstatněná. Bouřlivě diskutovanou otázkou bylo přistoupení Bulharska a Rumunska. Na začátku roku 2006 byla dohoda o jejich přistoupení ratifikována pouze šesti státy EU. Oba státy patří mezi nejméně ekonomicky vyspělé ve srovnání s ostatními státy EU, avšak Evropská komise shledala, že tento fakt nebude mít na hospodářství celé Unie podstatný vliv. Oba státy jsou již několik let ekonomicky orientovány na členy EU, a tak byl vstup plynulý a vznikly žádné obchodní bariéry. Největším problémem tak je nedokonalá reforma soudnictví a nedostatečný boj proti korupci v obou zemích, který již byl ze strany Unie sankcionován.

Členství v EU je také nekonečnou inspirací pro následování úspěšných vzorů jako je Lucembursko, Irsko či Finsko. Avšak ještě celá léta či desetiletí potrvá, než se v plné šíři promítne přínos některých pozitivních efektů členství, např. změny ekonomické struktury, zvýšení bohatství, zkvalitnění institucionální sféry, efektivnější vědy a výzkumu, nových a moderních pracovních míst apod. Uplynula příliš krátká doba na zavedení těchto kladů do každodenní praxe. Pozitivní je však fakt, že postkomunistické země jsou EU prospěšné mimo jiné tím, že dokáží předávat své letité zkušenosti s totalitou. Lépe rozumí současné situaci v Rusku, na Ukrajině nebo v Bělorusku a mohou dát EU důležité informace pro další vzájemnou spolupráci s těmito státy.

Vstup nových států měl výrazný dopad jak na tyto státy, tak i na původní EU-15 a to ve všech oblastech hospodářské politiky. Ekonomiky nových členských států rostou rychleji, než ekonomiky ostatních zemí. Díky tomu mají nové členské státy větší prosperitu a vyrovnává se tak obrovský rozdíl mezi životní úrovní v rámci celé EU. Rychlejší růst v

zemích střední Evropy současně zvyšuje možnosti vývozu a investic ze zbytku EU, protože kupní síla těchto zemí roste. Rozšířením o nové členské státy se rozloha a počet obyvatel EU zvýšily o pětinu, zatímco průměrný HDP se snížil zhruba o 5 %. Růst HDP také brzdí vysoká míra nezaměstnanosti v mnoha nových zemích EU. To má za následek, že HDP na obyvatele je v nových zemích zhruba na úrovni jedné poloviny EU-15. Pro léta 2007 – 2013 má EU vypracovaný plán regionální politiky. Cílem je podpora růstu a tvorby bohatství v nejméně rozvinutých členských zemích a oblastech, tj. v těch regionech, kde je HDP nižší než 75 % průměru EU, to se týká především Bulharska a Rumunka, kde HDP dosahuje zhruba třetiny průměru EU-27. Ve sledovaném období se prakticky všechny státy EU-12 drží v hodnotách HDP nad průměrem EU-15. Poměrně strmý růst zaznamenalo Estonsko a Slovensko, a to hlavně díky tvrdým ekonomickým reformám. Jedinou zemí, která v roce 2007 zaznamenala slabší hospodářský růst než byl v EU-15, je Maďarsko. Tradičně nejslabší vývoj sledujeme na Maltě. Trend, který se příliš nevzdaluje od 2 %, je dán malým vnitřním trhem a nedostatkem nerostných surovin na tomto ostrovním státě. ČR se pohybuje zhruba uprostřed hodnot sledovaných států. V roce 2007 HDP svojí hodnotou 6,6 % předčil očekávání ČNB i ministerstva financí, které očekávalo pokles růstu. Nejmladší členové vstupovali do EU s prakticky shodnými hodnotami HDP. Bulharsko zaznamenalo setrvalý vývoj těsně nad 6 %, zatímco Rumunsko má velké meziroční výkyvy ve sledovaném ukazateli.

Vysoký podíl nezaměstnaných má vážné sociální dopady v celé EU. Lidé ztrácejí pracovní návyky a kontakt s běžným společenským životem, rychle zpoždní a mnohdy si zvykají na štědrý systém sociálních dávek. Nejvyšší míra nezaměstnanosti se již tradičně objevila v Polsku a na Slovensku, kde hodnoty v roce 2004 dosahovaly varovných čísel 18 – 19 %. Tento stav je dán především tzv. „zdeděnou“ strukturální nezaměstnaností v postkomunistických zemích. Státy však za sledované období učinily značný pokrok a nezaměstnanost zde v roce 2007 dosahuje „jen“ 11 %, což je nejméně za posledních 14 let na Slovensku a 17 let v Polsku. Značný pokles míry nezaměstnanosti zaznamenala také Litva, Bulharsko a Slovinsko. Dlouhodobě nejnižší hodnoty pod 4 % vykazuje Kypr a to díky pružné politice v oblasti zaměstnanosti a kvalitnímu sociálnímu systému. Nezaměstnanost v ČR byla v roce 2007 těsně pod průměrem EU-15 a činila 6,6 %. Podle mého názoru jsou jedním z klíčových problémů české ekonomiky špatně nastavené dávky sociální podpory, které štědře dotují rodiny s velkým počtem dětí. Stát tak nepodporuje zodpovědnost při plánování rodiny a naopak kontraproduktivně zvýhodňuje život lidí bez práce. Ostatní státy dosahovaly v roce 2004 hodnot v rozmezí 6 – 12 % tj. okolo průměru

EU-15, který činil 8,1 %. Do roku 2007 však všechny státy kromě Maďarska výrazně snížily nezaměstnanost a dostaly se tak pod unijní průměr 7,0 %. Z toho lze usuzovat na vyrovnanou situaci v oblasti politiky zaměstnanosti v těchto zemích vzhledem k ostatním členským státům EU a tedy přiblížení se Unii.

Inflace v eurozóně se pohybovala těsně nad úrovní 2 %. Za sledované období mají země značně různorodý trend ve vývoji tohoto ukazatele. Země dosáhly na konci období většího rozptylu než na jeho začátku. V budoucím vývoji ukazatele zůstává otázkou působení ekonomické krize. Největší pokles inflace zaznamenalo Rumunsko, a to z 11,9 % v roce 2004 na 4,9 % v roce 2007. Ve sledovaném období byl nejvýznamnějším faktorem působícím na růst inflace zejména růst cen energií a potravin. Největší růst inflace zaznamenalo Bulharsko, Lotyšsko, Maďarsko a Estonsko. Průměrným hodnotám eurozóny se nejvíce přiblížila ČR, Slovinsko, Malta a Kypr. Ve snaze zmírnit inflaci zavedly země s volně plovoucím kurzem cílování inflace. Současně s tím však začal kurz přetahovat spekulativní kapitál, takže se tyto státy potýkají se značným posilováním místních měn. Tento stav je nepříznivý hlavně pro importéry, pro které znamená zvýšení kurzu mnohdy velké ztráty.

Nejvýznamnějším dopadem rozšíření EU je prudký nárůst zahraničního obchodu v nových státech, a to díky odstranění cel a jiných administrativních překážek, které předtím ovlivňovaly vývoz a dovoz. Zlepšení exportních, potažmo importních možností se také projevilo ve všech státech EU-15 díky zvětšení prostoru pro volný obchod členských zemí. ČR díky tomu dokonce zaregistrovala historicky první kladné saldo. Na tuto pozici se dokázala vyzdvihnout z - 2,1 mld. EUR v roce 2003, což naznačuje, že vstup do Unie Čechům v této oblasti jednoznačně prospěl. Ostatní země EU-12 mají však dlouhodobě pasivní bilanci se zahraničím. To znamená, že převažuje dovoz nad vývozem zboží a služeb. V tomto ohledu je nejhorší situace v Polsku a Rumunsku. Státy vykázaly i největší snížení hodnot za sledované období. V ostatních zkoumaných zemích se na začátku období saldo bilance pohybovalo v rozmezí - 3,9 až - 0,8 mld. EUR. Na konci období se rozptyl hodnot zvýšil na rozmezí - 6,4 až 3,1 mld. EUR. Státy s malým vlastním trhem jako Kypr, Malta a Slovinsko jsou na svém dovozu velmi závislé a nedokázaly by bez chybějících surovin efektivně hospodařit.

Vesměs se dá tvrdit, že vstup do EU všem státům prospěl, protože se jim daleko více otevřely exportní možnosti do tradičních států EU, potažmo do celého světa. Začlenění se do této obrovské obchodní zóny zlepšilo podmínky pro obchodování i pro fyzický pohyb zboží. Jedním z klíčových posláních EU je volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.

Členství v EU v obchodních partnerech vzbuzuje větší důvěru v danou zemi a její ekonomiku. Zvláště pak postkomunistické země se již nemusí spoléhat pouze na trhy východních zemí, jak na to byly v minulosti bohužel zvyklé. Vstupem do EU tedy státy získávají pro obchodní partnery jakousi „známku kvality“, vyplývající z kritérií, která musely pro vstup splnit.

Druhou částí práce je analýza institucionálního prostředí států EU-12 pomocí ukazatelů Governance Matters (GM 1: Úroveň demokracie, politická práva a svobody, GM 2: Politická stabilita a absence násilí, GM 3: Efektivnost vlády, GM 4: Kvalita regulací, GM 5: Právní řád a GM 6: Kontrola korupce), které každoročně zveřejňuje Světová banka. Prakticky ve všech ukazatelích se sledované státy ve zkoumaném období pohybují pod průměrnými hodnotami EU-15 (1,35 – 1,4). Nejlepších hodnot dosahuje Malta a Estonsko, ČR se pohybuje mezi státy EU-12 zhruba uprostřed s průměrnými hodnotami 0,75 – 0,83. Nejhorší pozici mají unijní nováčci Bulharsko (0,23 – 0,25) a Rumunsko (0,01 – 0,12) viz Graf 12: Souhrnný indikátor institucionální kvality. Oba státy se ještě nestačily vládními opatřeními a zákony přizpůsobit ostatním státům EU, za což sklízí od Unie nepřetržitou kritiku a v některých případech i zmíněné sankce. V ukazateli GM 1 dosahují všechny země poměrně uspokojivých výsledků, což je dáno demokratickým zřízením ve všech sledovaných zemích. Problém s vnímáním demokracie lze vysledovat zejména v postkomunistických zemích. Zkoumané země také dosahují dobrých výsledků v indikátoru GM 2. Ani v tomto ukazateli nedosáhla žádná ze zemí záporných hodnot. V hodnocení GM 3 si již země nevedou tak uspokojivě. Ani jedna totiž nepřesáhla průměr EU-15 a hodnoty mají klesající trend díky narůstající byrokracii. Taktéž v ukazateli GM 4 země nepřekročily průměr EU-15, což vypovídá o pomalém zavádění změn do bankovního a daňového sektoru a sektoru zahraničního obchodu. V indikátoru GM 5 si oproti průměru EU-15 vedou státy velmi špatně. Kvalitní právní řád je pro každou zemi předpokladem bezproblémového fungování státu dle zásad fungování společnosti v 21. století. Podle mého názoru je to důvod k tomu, aby vlády upravily právní řád a jeho vymahatelnost a přispěly tak ke zvýšení důvěry společnosti v právní systém. Poslední ukazatel GM 6 sleduje korupci, která „...dlouhodobě nepřináší zemi ekonomickou stabilitu, neboť deformuje priority vládní politiky včetně cílů měnové a fiskální politiky.“ [17] V tomto ukazateli si sledované země stojí oproti průměru EU-15 nejhůře. Je nutné změnit myšlení společnosti, aby korupce přestala být chápána jako normální jev. Dokud se tak nestane, bude korupce stále Damoklovým mečem visícím nad hospodářstvím zemí.

Výstupem práce je kromě komparace získaných dat také korelační analýza, která hodnotí vztah makroekonomických ukazatelů a ukazatelů institucionální kvality za rok 2007. Cílem analýzy bylo potvrdit či vyvrátit domněnku institucionalistů, že zhoršení hodnot ukazatelů institucionální kvality vede ke zhoršení hodnot makroekonomických ukazatelů a naopak. Korelační analýza souhrnných hodnot indikátorů institucionální kvality a HDP a korelační analýza institucionální kvality a růstu HDP a nezaměstnanosti neprokázala vztah mezi indikátory institucionální kvality a uvedenými makroekonomickými ukazateli. Vztah byl prokázán mezi indikátorem GM 3 a inflací. Vzhledem k zápornému výsledku koeficientu výběrové korelace, je zřejmé, že inflace a indikátor GM 3 spolu korelují inverzně. Tento fakt potvrdil i Graf 14: Korelace indikátoru GM 3 a inflace. Zjednodušeně lze tedy říci, že čím vyšší inflace, tím horší hodnocení země dosahuje v ukazateli GM 3. Dále byl prokázán vztah mezi ukazateli institucionální kvality GM 1 až GM 5 a bilancí se zahraničím. Výběrové korelační koeficienty mají kladnou hodnotu a proto platí, že čím pasivnějšího salda obchodní bilance země dosáhla, tím horšího hodnocení dosáhla v ukazatelích GM viz Graf 15: Korelace institucionální kvality a bilance se zahraničím. Výsledek analýzy nám říká, že saldo obchodní bilance je ovlivněno institucionální kvalitou. Analýza však celkově nepotvrdila silné vzájemné ovlivňování indikátorů institucionální kvality a makroekonomických ukazatelů v roce 2007.

Další důležitou oblastí, kterou bychom při komparaci měli zmínit, je vliv jednotné měny Euro na nové členské státy EU. Euro je měnou velkého a likvidního finančního trhu, který je se svými více jak 300 miliony obyvatel největším na světě a reprezentuje tak globálně nejvýznamnější ekonomickou i kulturní oblast. Zavedení jednotné měny přináší transparentnost a srovnatelnost cen v zemích eurozóny. Vzhledem k tomu, že v těchto státech vznikla jednotná měna a zanikly kursové rozdíly mezi dřívějšími měnami (včetně směnárenských poplatků), jsou ceny vyjadřované v Euro okamžitě srovnatelné v prodejních i nákupních cenách. Na první pohled je tedy jasné, které zboží je levnější a které dražší. Navíc mezi státy odpadlo obávané kursové riziko. Nová měna znamená nepochybně velký krok v evropské integraci. Euro přineslo více přeshraničních obchodů a investic, a to především díky zrychlení a zjednodušení plateb v Euro, které se staly v podstatě platbami vnitrostátními. Tato výhoda platí přiměřeně i pro platby v Euro pro nové státy EU do zemí evropské měnové unie, protože i tyto státy se připojily k trendu zjednodušování a zrychlování přeshraničních plateb v nové měně. Používání Euro znamená také výrazné snížení řady transakčních nákladů. Snížily se náklady související s

poplatky za vedení účtů v různých měnách, protože tyto účty bylo možné nahradit jediným účtem v Euro. Podniky z nových členských zemí také nemusí vyhodnocovat rizika spojená se změnou kurzů měn, ale vyhodnocují jen jedno riziko – změnu kurzu Euro.

Během shromažďování materiálů nezbytných k vytvoření této práce jsem se setkala s některými dílčími problémy. Překvapením pro mne byla zejména nestejnost dat zveřejňovaných oficiálními servery. Po zvážení věrohodnosti všech serverů jsem se rozhodla uvádět všechny hodnoty ukazatelů ze zdrojů Eurostatu. Díky postupnému zpracovávání jsem se zorientovala na serverech poskytující informace o EU. Jejich množství je nemalé a údaje jsou kvalitní a užitečné. Toto množství, které vychází z vysoké diskutovanosti EU a souvisejících sfér, přináší řadu podstatných i zajímavých informací, nezbytných pro možnost komplexního pojetí tématu. Pozitivní zkušeností mi byla i komunikace při osobním kontaktu s pracovníky Eurocentra Hradec Králové i s pracovníky Českého statistického úřadu v komunikaci elektronické. Ochetně mi byly zodpovězeny všechny dotazy a poskytnuty dostupné materiály a návody k dalšímu vyhledávání dat, což mi usnadnilo následující kroky.

Úplným závěrem bych ráda zhodnotila přínos zpracování tohoto tématu. Práce mi otevřela obzory v oblasti celé EU, jak již z hlediska zajímavého historického vývoje evropské integrace, tak i z pohledu současného stavu přibližování evropských států. Práce poskytuje ucelený pohled na základní makroekonomické ukazatele a na kvalitu institucionálního prostředí. Pro nové státy má vstup do EU v podstatě pozitivní dopady. Ekonomiky se staly silnějšími díky podpoře z fondů EU, rozvoji zahraničního obchodu a odstranění rizik spojených s kolísáním měnových kurzů díky zavedení jednotné měny Euro. Nejen pro mladou generaci je tedy důležité uvědomit si význam evropské spolupráce, která se i nadále bude prohlubovat. Státy se budou stále více přibližovat institucionálním prostředím, ekonomikami a zejména měnou. Je tedy důležité, aby všichni dobře pochopili význam tohoto dění a byli schopni pružně reagovat na nastalý stav a zajistit budoucí efektivní rozvoj a využívání prostředků v rámci EU.

Zhodnocení makroekonomických ukazatelů států EU-12

Ekonomiky nových členských států rostou rychleji, než ekonomiky ostatních zemí EU, ale HDP v přepočtu na jednoho obyvatele je stále zhruba o polovinu nižší než v EU-15. Ve většině zemí se míra nezaměstnanosti pohybuje okolo průměru EU. I země s tradičně velmi vysokou nezaměstnaností zaznamenaly v tomto ukazateli výrazný pokles. Inflace v nových členských státech se pohybuje většinou nad průměrem EU-15. Ve sledovaném období byl nejvýznamnějším faktorem působícím na růst inflace zejména růst cen energií a potravin. Díky rozšíření EU a Schengenského prostoru zaznamenaly nové země prudký nárůst zahraničního obchodu. Všechny nové členské země EU kromě ČR však mají dlouhodobě pasivní bilanci se zahraničím. Pasivní saldo ale nemají se všemi zeměmi, se kterými obchodují.

Zhodnocení institucionální kvality států EU-12

Prakticky ve všech ukazatelích Governance Matters se sledované státy ve zkoumaném období pohybují pod průměrnými hodnotami EU-15. Nejlepších hodnot dosahuje Malta a Estonsko, nejhůře je hodnoceno Bulharsko a Rumunsko. ČR se pohybuje uprostřed sledovaných zemí. Ukazatele v některých zemích však mají vzestupný trend, což nasvědčuje o integraci zemí i v této oblasti hodnocení, a lze tedy doufat ve zlepšení hodnot alespoň na úroveň průměru EU-15.

Analýza souvislostí mezi makroekonomickým a institucionálním prostředím států EU-12

Korelační analýza celkově nepotvrdila silné vzájemné ovlivňování indikátorů institucionální kvality a makroekonomických ukazatelů za rok 2007. Silný vliv byl prokázán pouze ve vztahu indikátoru GM 3 a inflace a u indikátorů GM 1 až GM 5 a bilance se zahraničím.

Vliv vstupu zemí do EU na jejich národní hospodářství

Vstup do EU sledovaným státům prospěl. Ekonomiky nových členských států rostou rychleji, než ekonomiky tradičních zemí EU. Nové členské státy mají větší prosperitu a vyrovnávají tak rozdíl mezi životní úrovní v rámci celé EU. Rychlejší růst v zemích střední Evropy současně zvyšuje možnosti vývozu a investic ze zbytku EU. Pro podnikatele se tak otevřely nové trhy a tím i nové zdroje zisků. Vycestovat do zahraničí za studiem se pro mladé lidi stalo samozřejmou záležitostí a České republice jako celku se naskytly možnosti čerpání finančních prostředků z fondů Unie. Velkým přínosem je i společná měna Euro, která přinesla více přeshraničních obchodů a investic, a to především díky zrychlení a zjednodušení plateb.

Zhodnocení procesu přibližování nových členských států EU k původní EU-15

Nejvýznamnějším dopadem rozšířením EU je prudký nárůst zahraničního obchodu v nových státech díky odstranění cel a jiných administrativních překážek, které předtím ovlivňovaly vývoz a dovoz. Zlepšení exportních, potažmo importních možností se stejně tak projevilo ve všech státech EU-15 díky zvětšení prostoru pro volný obchod členských zemí. Významným dopadem je také přiblížení míry nezaměstnanosti k průměru EU-15, což lze přisuzovat otevření pracovních trhů v EU-15 a radikálním politickým reformám v některých zemích.

LITERATURA

1. BUCHTA, M., *Mikroekonomie I*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004. 169 s. ISBN 80-7194-663-X.
2. DANČÁK, B., HLOUŠEK, V., ŠIMÍČEK, V. *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. 309 s. ISBN 80-210-4062-9.
3. FAJMON, H., *Cesta České republiky do Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. 170 s. ISBN 80-7325-045-4.
4. CHMELÍK, J. A KOL., *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde Praha, a.s. 2003. 222 s. ISBN 80-7201-434-X.
5. KOSTELECKÝ, T., PATOČKOVÁ, V., *Fungování národních, regionálních a lokálních měření výkonu vlád („government performance“)*. [online]. 2006. [2008-09-18]. Dostupný z WWW: <http://sreview.soc.cas.cz/upl/archiv/files/609_05kostecky19.pdf>.
6. KUBANOVÁ, J. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. 2. vydání. Bratislava: Statis, 2004. 249 s. ISBN 80-85659-37-9.
7. KUBANOVÁ, J., LINDA, B. *Kritické hodnoty a kvantify vybraných rozdělení pravděpodobností*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. 52 s. ISBN 80-7194-852-7.
8. MANDYSOVÁ, I., *Evropská integrace*. 1. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. 97 s. ISBN 80-7194-842.
9. MLČOCH, L., *Institucionální ekonomie*. 2. vydání. Praha: Karolinum, 2005. 189 s. ISBN 80-246-1029-9.
10. NEKOLA, M. *Analýza evaluace hlavních přístupů k měření vládnutí ve světě*. [online]. 2006. [cit. 2008-11-17]. Dostupný z WWW: <http://www.fsv.cuni.cz/FSV-538-version1-018_Nekola.pdf>.
11. NORTHE, D.C.: *Institucionální struktury a transformační procesy*. In: Politická ekonomie. č. 5. 1995. 580 s. ISSN 0032-3233.
12. PITROVÁ, M., *Institucionální struktura Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2000. 111 s. ISBN 80-210-2237-X.
13. RUSMICOVÁ, L., SOUKUP, J. *Makroekonomie: základní kurz*. 5. vydání. Praha: Melandrium, 2003. 167 s. ISBN 80-86175-24-3.
14. SPĚVÁČEK, V. a kol., *Transformace české ekonomiky*. Praha: Linde, 2002. 525 s. ISBN 80-86131-32-7.

15. TRASONŮVÁ, E., *Makroekonomická analýza nových členských států Evropské unie*. Pardubice: Fakulta ekonomicko-správní Univerzity Pardubice, 2007. 67 s. Bakalářská práce.
16. VACULÍK, J., *Řízení změn: Vybrané kapitoly – základy a postupy*. 1. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. 137 s. ISBN 80-7194-833-0.
17. VOLEJNÍKOVÁ, J. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha: Profess Consulting, 2007. 390 s. ISBN 978-80-7259-055-1.
18. ŽÁK, M., GREGOROVÁ, L. *Institucionální kvalita, regulace a byrokracie*. [online]. 2006. [2008-08-23]. Dostupný z WWW: <http://www.vsem.cz/data/docs/gf_WPNo806.pdf>.
19. *Jak funguje Evropská unie: Průvodce občana institucemi EU*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2004. 46 s. ISBN 92-894-6364-3.
20. *Měsíčník EU aktualit*. Česká spořitelna. Září 2006, č. 36. ISSN 1801-5034.
21. *Měsíčník EU aktualit*. Česká spořitelna. Leden 2007, č. 40. ISSN 1801-5034.
22. *Panorama Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2005. bez ISBN.
23. *Studentská příručka Generace Evropa*. Praha: Nadační fond Generace Evropa Česká republika, 2001. 112 s. bez ISBN.
24. *Zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů*.
25. *Aktuálně.cz*. [online]. 1999-2008. [2008-09-21]. Dostupný z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/eurorubrika/clanek.phtml?id=606187>>.
26. *Bankovní poplatky.com – Jednota pro bankovní dozor (Ekonom)*. [online]. 2005-2007. [2008-09-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.bankovnipoplatky.com/media-a-poplatky/jednota-pro-bankovni-dozor-ekonom-4308/>>.
27. *Britské listy*. [online]. 2008. [2008-09-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/2005/3/23/art22583.html>>.
28. *BusinessInfo.cz – Oficiální portál pro podnikání a export*. [online]. 1997-2008. [2008-09-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/bulharsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000688/>>.
29. *Centrum evropských studií, Vysoká škola ekonomická*. [online]. 2000-2007. [2008-09-11]. Dostupný z WWW: <http://ces.vse.cz/portal/index.php?page=view_chapter&kap=50>.
30. *Česká národní banka*. [online]. 2003-2008. [2008-09-20]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_fin_trh/>.

31. *Český statistický úřad*. [online]. 2008. [2008-09-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cvzo020508analyza08.doc>>.
32. *Ekonomický zpravodajský server Hospodářských novin* [online]. 1996-2009. [cit. 2006-11-25]. Dostupný z WWW: <http://ihned.cz/3-19728700-nezam%ECstnanost+Polsku-O00000_detail-b6>.
33. *Ekonomický zpravodajský server Hospodářských novin* [online]. 1996-2006. [2007-03-19]. Dostupný z WWW: <http://ihned.cz/33074435P%F8istoupen%ED+Bulharska+Rumunska+u%E8in%ED+na%9Ai+Unii+siln%ECj%9A%ED-000000_d-66>.
34. *Encyklopedie – Sengenský prostor*. [online]. 2008. [cit. 2008-07-22]. Dostupný z WWW: <<http://encyklopedie.cz/heslo/525300-sengensky-prostor>>.
35. *Encyklopedie - Světová banka*. [online]. 2008. [2008-08-23]. Dostupný z WWW: <<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/178093-svetova-banka>>.
36. *EUROPA – EU v kostce*. [online]. 2008. [cit. 2008-07-22]. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/abc/history/2000_today/index_cs.htm>.
37. *EUROPA – European Commission*. [online]. 2008. [cit. 2008-09-21]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_order/legal_order_mlt_cs.htm>.
38. *EUROPA – Portál Evropské unie*. [online]. 2008. [cit. 2008-09-20]. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/pol/justice/overview_cs.htm>.
39. *Euroskop.cz – Věcně o Evropě*. [online]. 2008. [cit. 2008-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>>.
40. *Euroskop.cz – Věcně o Evropě*. [online]. 2008. [cit. 2008-09-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/551/sekce/kypr-v-evropske-unii/>>.
41. *Euroskop. Vše o Evropské unii* [online]. 2008. [cit. 2007-02-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/42312/110736/clanek/symboly-evropske-unie/heslo-evropske-unie/>>.
42. *Eurostat, Statistical Office of the European Communities*. [online]. 2008. [cit. 2008-09-16]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=REF_TB_national_accounts&root=REF_TB_national_accounts/t_na/t_nama/t_nama_gdp/tsieb020>.
43. *Global Economy, Money, Business Data, Graphs*. [online]. 2008. [cit. 2008-09-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroekonom.com/database/graphs.php?type=gdp-growth-romania&lang=cz&time=0>>.
44. *Główny Urząd Statystyczny*. [online]. 1995-2008. [cit. 2008-09-16]. Dostupný z WWW: <http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_year_foreign_trade_stat_2007.pdf>.

45. *Hospodářská komora České republiky*. [online]. 2006. [2008-09-11]. Dostupný z WWW: <http://www.komora.cz/hk-cr/inmp/knihovna-informaci-pro-podnikani/regionalni-informace/clenske-zeme-eu-a-esvo-svycarsko/bulharsko-rumunsko/chap_8960/art_23525/ekonomicka-situace-zeme.aspx>.
46. *iDNES.cz, zpravodajský portál*. [online]. 1999-2008. [2008-09-17]. Dostupný z WWW:<http://mobil.idnes.cz/cesti-operatori-rikaji-ne-navrhu-eu-na-regulaci-cen-sms-p1b-/mob_operatori.asp?c=A080904_171638_mob_operatori_jm>.
47. *INCOMA – Information & Consultancy for your efficient*. [online]. 2008. [2008-09-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.incoma.cz/cz/default.aspx?path=/cz/press/releases/reader.aspx&msg=909&lng=CZ&ctr=203>>.
48. *National Statistical Institute, Republic of Bulgaria*. [online]. 2008. [2008-09-14]. Dostupný z WWW: <http://www.nsi.bg/BudgetHome_e/BudgetHome06.htm>.
49. *Peníze.cz*. [online]. 2000-2008. [cit. 2008-09-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.penize.cz/18297-korupce-a-uplatky-stydme-se-v-eu-jsme-nejhorsi>>.
50. *Revue DIALOG 1/2008*. [online]. 2008. [cit. 2008-09-18]. Dostupný z WWW: <<http://dialog.stred.org/clanky/povolebni-polsko-na-cestech-k-vetsi-stabilite/>>.
51. *Stránky podpory obchodu*. [online]. 2007. [cit. 2008-07-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.export.cz/exportcz/Teritoriálníinformace/tabid/39/Default.aspx>>.
52. *Stránky podpory obchodu*. [online]. 2007. [cit. 2008-09-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.export.cz/exportcz/Teritori%C3%A1ln%C3%ADinformaceDB/Detailinformacest%C3%A1tuDB/tabid/91/Default.aspx?GROUP=5&CNTR=75>>.
53. *Transparency International CR*. [online]. 2007. [cit. 2008-09-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=1657>>.
54. *Transparency International CR*. [online]. 2007. [cit. 2008-09-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.transparency.cz/index.php?id=2198>>.
55. *World Bank: Governance Matters 2008*. [online]. 2008. [cit. 2008-08-21]. Dostupný z WWW: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/sc_chart.asp>.
56. *World Bank: Governance Matters V*. [online]. 2008. [cit. 2008-08-20]. Dostupný z WWW: <http://siteresources.worldbank.org/INTWBIGOVANTCOR/Resources/1740479-1150402582357/2661829-1158008871017/gov_matters_5_no_annex.pdf>.
57. *World Bank: Governance Matters VII*. [online]. 2008. [cit. 2008-11-15]. Dostupný z WWW: <<http://info.worldbank.org/governance/wgi/pdf/GovernanceMattersVII.pdf>>.
58. *Zastoupení Evropské komise v ČR*. [online]. 2008. [cit. 2008-08-20]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/candidate_countries/index_cs.htm>.

SEZNAM ZKRATEK

BGN	– bulharský lev
ČNB	– Česká národní banka
ČR	– Česká republika
ČSSR	– Československá socialistická republika
ČSFR	– Československá federativní republika
EEK	– Estonský kroon
EHS	– Evropské hospodářské společenství
ERM II.	– mechanismus měnových kursů předcházející vstupu do Euro systému a přijetí Eura
ES	– Evropské společenství
ESUO	– Evropské společenství uhlí a oceli
EU	– Evropská unie
EUR	– kód jednotné měny Euro, symbol €
Euroatom	– Evropské společenství pro atomovou energii
GATT	– Všeobecná dohoda o clech a obchodu
GM	– Governance Matters
HDP	– hrubý domácí produkt
HMU	– Hospodářská a měnová unie
IAEA	– Mezinárodní agentura pro atomovou energii
IBRD	– Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
IDA	– Mezinárodní asociace pro rozvoj
IEA	– Mezinárodní energetická agentura
ILO	– Mezinárodní organizace práce
ITC	– Centrum mezinárodního obchodu
MMF	– Mezinárodní měnový fond
NATO	– Severoatlantická aliance
OBSE	– Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OECD	– Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OEEC	– Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci
OSN	– Organizace spojených národů
PB	– platební bilance
SEI	– Středoevropská iniciativa
SIT	– Slovinský tolar
SRN	– Spolková republika Německo
TI	– Transparency International
UNESCO	– Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
UNCTAD	– Konference spojených národů o obchodu a rozvoji
WHO	– Světová zdravotnická organizace
WIPO	– Světová organizace duševního vlastnictví
WTO	– Světová obchodní organizace

BG	– Bulharsko
CY	– Kypr
CZ	– Česká republika
EST	– Estonsko
HU	– Maďarsko
LT	– Litva
LV	– Lotyšsko
M	– Malta
PL	– Polsko
RO	– Rumunsko
SK	– Slovensko
SLO	– Slovinsko

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vývoj HDP v zemích EU-12	48
Graf 2: Vývoj nezaměstnanosti v zemích EU-12	50
Graf 3: Vývoj inflace v zemích EU-12	52
Graf 4: Vývoj salda obchodní bilance v zemích EU-12	54
Graf 5: Úroveň demokracie, politická práva a svobody	66
Graf 6: Politická stabilita a absence násilí	68
Graf 7: Efektivnost vlády	70
Graf 8: Kvalita regulací	73
Graf 9: Právní řád	75
Graf 10: Korupční klima	76
Graf 11: Kontrola korupce	78
Graf 12: Souhrnný indikátor institucionální kvality	79
Graf 13: Korelace souhrnného indikátoru institucionální kvality a růstu HDP	84
Graf 14: Korelace indikátoru GM 3 a inflace	86
Graf 15: Korelace institucionální kvality a bilance se zahraničím	88

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Postup evropské integrace	13
Tabulka 2: Základní ekonomické ukazatele Bulharska	19
Tabulka 3: Základní ekonomické ukazatele České republiky	21
Tabulka 4: Základní ekonomické ukazatele Kypru	23
Tabulka 5: Základní ekonomické ukazatele Litvy	26
Tabulka 6: Základní ekonomické ukazatele Lotyšska	28
Tabulka 7: Základní ekonomické ukazatele Maďarska	30
Tabulka 8: Základní ekonomické ukazatele Polska	33
Tabulka 9: Základní ekonomické ukazatele Estonska	35
Tabulka 10: Základní ekonomické ukazatele Malty	37
Tabulka 11: Základní ekonomické ukazatele Slovinska	39
Tabulka 12: Základní ekonomické ukazatele Rumunska	41
Tabulka 13: Základní ekonomické ukazatele Slovenska	44
Tabulka 14: Základní ekonomické údaje EU-15 a eurozóny	46
Tabulka 15: Přehled zdrojů dat demokracie a svobody	58
Tabulka 16: Přehled zdrojů dat regulace	59
Tabulka 17: Přehled zdrojů dat korupce	60
Tabulka 18: Přehled zdrojů dat byrokracie	61
Tabulka 19: Přehled dalších institucionálních ukazatelů	61
Tabulka 20: Ukazatele institucionální kvality a makroekonomické ukazatele	81
Tabulka 21: Výsledek korelační analýzy souhrnných hodnot indikátorů institucionální kvality a HDP	83
Tabulka 22: Souhrn výsledků korelační analýzy institucionální kvality a HDP	84
Tabulka 23: Souhrn výsledků korelační analýzy institucionální kvality a nezaměstnanosti ..	85
Tabulka 24: Souhrn výsledků korelační analýzy institucionální kvality a inflace	86
Tabulka 25: Souhrn výsledků korelační analýzy institucionální kvality a bilance se zahraničím	87

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Evropská unie – 15 států (stav k 30.3.1994)

Příloha B: Evropská unie – 25 států (stav k 1.5.2004)

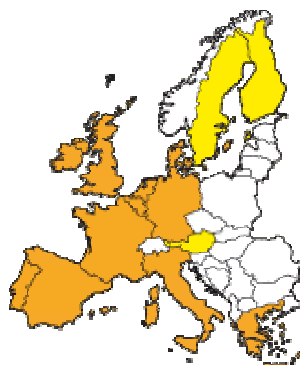
Příloha C: Evropská unie – 27 států (stav k 1.1.2007)

Příloha D: Hodnoty indikátorů kvality institucí zemí EU-12

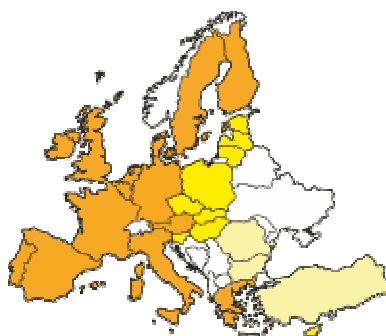
Příloha E: Seznam zdrojů dat pro metodiku Governance Matters v roce 2007

PŘÍLOHY

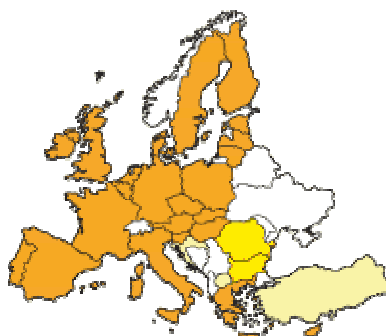
Příloha A: Evropská unie – 15 států (stav k 30.3.1994)

Příloha B: Evropská unie – 25 států (stav k 1.5.2004)

Příloha C: Evropská unie – 27 států (stav k 1.1.2007)

Zdroj přílohy A, B, C: EUROPA – EU v kostce

Pozn. k Příloze A, B, C: oranžová barva – členské země, žlutá barva – nové členské země, běžová barva – kandidátské země.

Příloha D: Hodnoty indikátorů kvality institucí zemí EU-12

GM 1: Úroveň demokracie, politická práva a svobody									
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bulharsko	0,11	0,38	0,48	0,58	0,49	0,56	0,50	0,59	0,65
ČR	0,97	0,95	0,72	1,00	1,04	0,97	0,92	0,98	0,98
Estonsko	0,91	1,00	0,96	1,06	1,12	1,09	1,01	1,02	1,05
Kypr	1,11	1,01	1,14	1,18	1,05	0,99	0,97	1,12	1,08
Litva	0,93	0,89	0,85	0,92	1,03	0,90	0,91	0,91	0,93
Lotyšsko	0,75	0,81	0,71	0,85	0,91	0,72	0,77	0,86	0,86
Maďarsko	1,05	1,08	1,17	1,17	1,22	1,18	1,16	1,11	1,10
Malta	1,16	1,24	1,27	1,29	1,32	1,34	1,21	1,19	1,18
Polsko	0,98	1,05	1,04	1,08	1,09	1,02	0,96	0,81	0,81
Rumunsko	0,18	0,36	0,40	0,46	0,34	0,36	0,36	0,50	0,47
Slovensko	0,25	0,71	0,79	0,99	1,04	0,96	0,92	1,00	0,98
Slovinsko	1,10	1,20	1,05	1,12	1,16	1,10	1,06	1,09	1,08
EU-15	1,40	1,25	1,21	1,38	1,28	1,32	1,30	1,35	1,27

GM 2: Politická stabilita a absence násilí									
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bulharsko	-0,22	0,57	0,49	0,49	0,33	0,09	0,21	0,43	0,42
ČR	0,98	0,78	0,60	0,97	0,87	0,67	0,75	0,85	0,83
Estonsko	0,67	0,68	0,81	0,99	1,07	0,93	0,71	0,81	0,68
Kypr	0,54	0,29	0,48	0,24	0,41	0,33	0,35	0,48	0,49
Litva	0,44	0,41	0,56	1,00	1,17	0,98	0,93	0,91	0,81
Lotyšsko	0,52	0,13	0,61	0,95	1,14	0,90	0,86	0,85	0,72
Maďarsko	0,58	0,97	0,69	1,00	0,99	0,81	0,85	0,81	0,65
Malta	1,16	1,36	1,40	1,52	1,51	1,33	1,38	1,22	1,31
Polsko	0,55	0,60	0,41	0,66	0,64	0,20	0,32	0,31	0,58
Rumunsko	0,39	0,19	0,02	0,32	0,26	0,07	0,10	0,15	0,19
Slovensko	0,68	1,09	0,55	0,87	0,93	0,63	0,81	0,77	0,94
Slovinsko	1,03	1,07	0,92	1,28	1,14	1,07	0,99	1,06	1,01
EU-15	0,90	1,04	1,11	1,01	0,94	0,78	0,77	0,91	0,91

GM 3: Efektivnost vlády									
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bulharsko	-0,94	-0,08	0,05	0,12	0,02	0,10	0,23	0,12	0,10
ČR	0,81	0,71	0,76	0,91	0,77	0,75	1,01	1,07	0,99
Estonsko	0,56	0,74	0,93	0,87	1,14	1,09	1,11	1,22	1,19
Kypr	1,35	1,21	1,16	1,31	1,22	1,12	1,16	1,22	1,37
Litva	-0,35	0,57	0,38	0,67	0,94	0,82	0,90	0,80	0,78
Lotyšsko	-0,46	0,61	0,49	0,64	0,69	0,69	0,64	0,75	0,55
Maďarsko	0,59	0,93	0,93	1,02	0,91	0,82	0,75	0,80	0,70
Malta	-0,23	0,95	1,12	1,11	1,04	1,06	0,95	1,21	1,30
Polsko	0,77	0,69	0,62	0,57	0,54	0,44	0,54	0,49	0,38
Rumunsko	-0,69	-0,30	-0,38	-0,13	-0,14	-0,14	-0,08	-0,07	-0,09
Slovensko	0,61	0,37	0,45	0,51	0,60	0,74	0,95	0,91	0,76
Slovinsko	0,81	0,98	0,81	0,93	1,07	1,00	1,01	1,09	1,08
EU-15	1,81	1,74	1,69	1,71	1,66	1,61	1,55	1,52	1,42

GM 4: Kvalita regulací									
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bulharsko	0,20	0,11	0,20	0,55	0,58	0,66	0,64	0,54	0,61
ČR	0,94	0,86	0,75	1,15	1,12	1,03	1,06	1,03	0,96
Estonsko	1,30	1,24	1,27	1,41	1,40	1,38	1,41	1,42	1,50
Kypr	1,20	1,20	1,10	1,23	1,20	1,23	1,29	1,28	1,30
Litva	0,74	0,79	0,72	1,09	1,10	1,16	1,12	1,05	1,12
Lotyšsko	0,86	0,87	0,68	0,94	1,05	1,02	1,01	1,07	1,06
Maďarsko	0,67	0,99	0,96	1,24	1,06	1,14	1,11	1,16	1,15
Malta	0,80	1,01	1,09	1,06	1,27	1,26	1,15	1,25	1,29
Polsko	0,62	0,69	0,64	0,70	0,65	0,78	0,79	0,68	0,71
Rumunsko	-0,24	0,20	-0,10	0,02	-0,11	0,16	0,17	0,41	0,48
Slovensko	0,39	0,46	0,48	0,91	0,96	1,12	1,16	1,10	0,99
Slovinsko	0,84	1,07	0,70	0,84	0,87	0,85	0,82	0,81	0,81
EU-15	1,21	1,10	1,28	1,56	1,51	1,48	1,40	1,39	1,41

GM 5: Právní řád									
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bulharsko	-0,11	-0,23	-0,14	-0,02	-0,10	-0,06	-0,19	-0,19	-0,14
ČR	0,87	0,82	0,69	0,74	0,80	0,70	0,74	0,73	0,77
Estonsko	0,51	0,50	0,57	0,71	0,71	0,83	0,81	0,94	1,00
Kypr	0,76	0,82	0,87	0,86	0,86	0,86	0,85	0,93	0,96
Litva	0,29	0,41	0,29	0,40	0,50	0,57	0,47	0,44	0,49
Lotyšsko	0,13	0,18	0,22	0,34	0,51	0,51	0,47	0,50	0,57
Maďarsko	0,84	0,74	0,82	0,84	0,82	0,82	0,71	0,76	0,74
Malta	0,43	1,26	1,32	1,38	1,54	1,37	1,39	1,47	1,55
Polsko	0,64	0,69	0,60	0,56	0,51	0,40	0,33	0,25	0,28
Rumunsko	-0,15	-0,11	-0,19	-0,24	-0,22	-0,17	-0,23	-0,21	-0,17
Slovensko	0,23	0,23	0,33	0,28	0,36	0,48	0,44	0,41	0,35
Slovinsko	0,87	1,07	0,98	0,97	0,92	0,87	0,79	0,79	0,84
EU-15	1,63	1,60	1,58	1,52	1,56	1,53	1,51	1,48	1,50

GM 6: Kontrola korupce									
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bulharsko	-0,76	-0,33	-0,23	-0,14	-0,06	0,10	0,01	-0,09	-0,22
ČR	0,58	0,45	0,29	0,35	0,40	0,36	0,44	0,32	0,26
Estonsko	-0,02	0,42	0,62	0,69	0,80	0,94	0,91	0,90	0,94
Kypr	0,92	0,83	0,79	0,89	0,94	0,75	0,70	0,82	0,78
Litva	-0,18	0,19	0,33	0,25	0,27	0,33	0,27	0,17	0,17
Lotyšsko	-0,65	0,10	0,04	0,07	0,25	0,23	0,34	0,34	0,31
Maďarsko	0,63	0,67	0,69	0,58	0,62	0,68	0,61	0,57	0,44
Malta	0,37	0,54	0,83	0,82	1,23	1,20	1,04	1,20	1,20
Polsko	0,39	0,60	0,51	0,34	0,40	0,20	0,19	0,19	0,14
Rumunsko	-0,24	-0,35	-0,30	-0,35	-0,30	-0,25	-0,22	-0,15	-0,19
Slovensko	0,40	-0,03	0,24	0,10	0,34	0,45	0,45	0,37	0,28
Slovinsko	1,05	0,94	0,76	0,79	0,84	1,00	0,87	0,94	0,90
EU-15	1,67	1,87	1,74	1,73	1,73	1,69	1,62	1,67	1,61

Souhrnné hodnoty indikátorů institucionální kvality zemí EU-12									
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bulharsko	-0,29	0,07	0,14	0,26	0,21	0,25	0,23	0,23	0,24
ČR	0,86	0,76	0,64	0,85	0,83	0,75	0,82	0,83	0,80
Estonsko	0,66	0,76	0,86	0,96	1,04	1,04	0,99	1,05	1,06
Kypr	0,98	0,89	0,92	0,95	0,95	0,88	0,89	0,98	1,00
Litva	0,31	0,54	0,52	0,72	0,84	0,79	0,77	0,71	0,72
Lotyšsko	0,19	0,45	0,46	0,63	0,76	0,68	0,68	0,73	0,68
Maďarsko	0,73	0,90	0,88	0,98	0,94	0,91	0,87	0,87	0,80
Malta	0,62	1,06	1,17	1,20	1,32	1,26	1,19	1,26	1,31
Polsko	0,66	0,72	0,64	0,65	0,64	0,51	0,52	0,46	0,48
Rumunsko	-0,13	0,00	-0,09	0,01	-0,03	0,01	0,02	0,11	0,12
Slovensko	0,43	0,47	0,47	0,61	0,71	0,73	0,79	0,81	0,72
Slovinsko	0,95	1,10	0,87	1,02	1,00	0,98	0,92	0,96	0,95
EU-15	1,44	1,43	1,43	1,48	1,45	1,40	1,36	1,39	1,35

Průměr hodnot indikátorů institucionální kvality zemí EU-15									
	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
GM 1	1,40	1,25	1,21	1,38	1,28	1,32	1,30	1,35	1,27
GM 2	0,90	1,04	1,11	1,01	0,94	0,78	0,77	0,91	0,91
GM 3	1,81	1,74	1,69	1,71	1,66	1,61	1,55	1,52	1,42
GM 4	1,21	1,10	1,28	1,56	1,51	1,48	1,40	1,39	1,41
GM 5	1,63	1,60	1,58	1,52	1,56	1,53	1,51	1,48	1,50
GM 6	1,67	1,87	1,74	1,73	1,73	1,69	1,62	1,67	1,61
Průměr	1,44	1,43	1,43	1,48	1,45	1,40	1,36	1,39	1,35

Zdroj: Světová banka, vlastní výpočty

Příloha E: Seznam zdrojů dat pro metodiku Governance Matters v roce 2007

Kód	Zdroj	Typ výzkumu	Pokrytí zemí
ADB	African Development Bank country Policy and Institutional Assessments	expertíza	52
AEO	OECD Development Center African Economic Outlook	expertíza	33
AFR	Afrobarometer	průzkum	18
ASD	Asian Development Bank Country Policy and Institutional Assessments	expertíza	25
BPS	Business Enterprise Environment Survey	průzkum	27
BRI	Business Environment Risk Intelligence Business Risk Service	expertíza	50
BTI	Bertelsmann Transformation Index	expertíza	120
CCR	Freedom House Countries at the Crossroads	expertíza	63
DRI	Global Insight Global Risk Service	expertíza	142
EBR	European Bank for Reconstruction and Development Transition Report	expertíza	29
EGV	Global E-Governance Index	expertíza	196
EIU	Economist Intelligence Unit	expertíza	154
FRH	Freedom House	expertíza	197
GCB	Transparency International Global Corruption Barometer Survey	průzkum	62
GCS	World Economic Forum Global Competitiveness Report	průzkum	125
GII	Global Integrity Index	expertíza	41
GWP	Gallup World Poll	průzkum	130
HER	Heritage Foundation Index of Economic Freedom	expertíza	157
HUM	Cingranelli Richards Human Rights Database and Political Terror Scale	expertíza	192
IFD	IFAD Rural Sector Performance Assessments	expertíza	100
IJT	iJET Country Security Risk Ratings	expertíza	187
IPD	Institutional Profiles Database	expertíza	85
LOB	Latinobarometro	průzkum	18
MIG	Merchant International Group Gray Area Dynamics	expertíza	156
MSI	International Research and Exchanges Board Media Sustainability Index	expertíza	38
OBI	International Budget Project Open Budget Index	expertíza	59
PIA	World Bank Country Policy and Institutional Assessments	expertíza	136
PRC	Political Economic Risk Consultancy Corruption in Asia Survey	průzkum	12
PRS	Political Risk Services International Country Risk Guide	expertíza	140
QLM	Business Environment Risk Intelligence Financial Ethics Index	expertíza	115
RSF	Reporters Without Borders Press Freedom Index	expertíza	166
TPR	US State Department Trafficking in People report	expertíza	153
VAB	Vanderbilt University Americas Barometer	průzkum	22
WCY	Institute for Management and Development World Competitiveness Yearbook	průzkum	53
WMO	Global Insight Business Conditions and Risk Indicators	expertíza	202

Zdroj: Světová banka